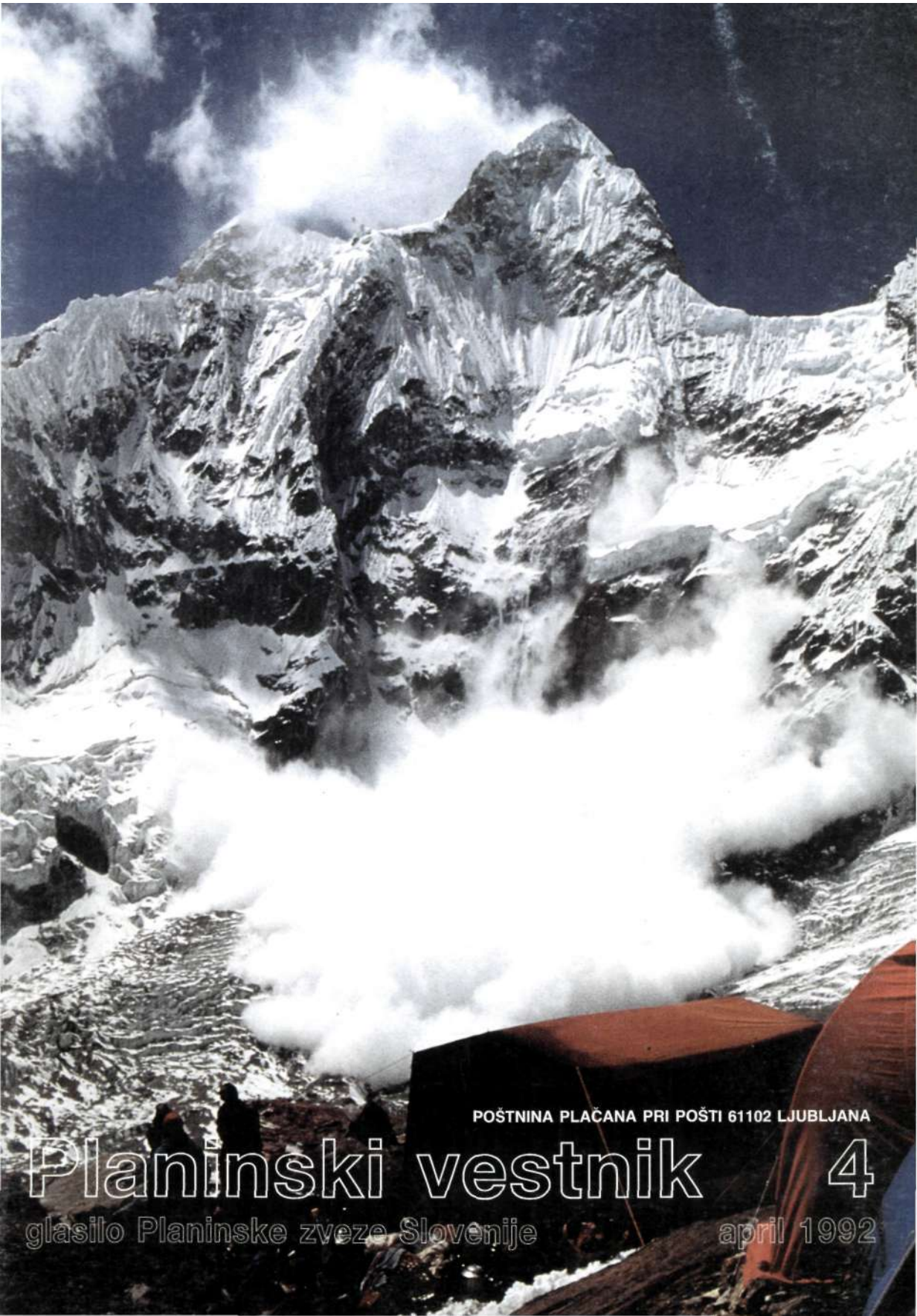

POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 61102 LJUBLJANA

Planinski vestnik

4

glasilo Planinske zveze Slovenije

april 1992

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

april 1992

4

letnik XCII izhaja od leta 1895

vsebina

	Razstava namesto muzeja	145
Stanko Klinar	O pisavi in izgovarjavi imen	146
M. R.	Drugačno poletje	147
Tone Škarja	Odprava dveh (treh) na Vzhodni Džanu	148
Marjan Bradeško	Postelja in smetnjak na hrbtu	151
Edo Kozorog	Poškodovanost naših gozdov	152
Igor Maher	Ekološki problemi Nepala	154
Dejan Ogrinec	Dršenje po deviški naravi	156
Andrej Stritar	111 izletov po slovenskih gorah	159
Ivanka Korošec	Pohod po Žirovsko-Idrijskem	163
Nada Kostanjevic	Špičasti vrh, eden od desetih	165
Ivanka Korošec	Pohod na Arihovo peč	166
Ljubo Meden	Našega Frenceta poti	168
Božo Malovrh	Zimski spomini na poletje	172
Marinka Petančič-Jecelj	Od Čušperka do Kriške gore	173
Roger Mears	Čar »območja smrti«	175
	Pozimi leta 1129 na Sv. Bernardu	177
	Praznovanje novega leta	178
	Odmevi	179
	Iz planinske literature	182
	Društvene novice	184

Slika na naslovni strani: **Džanu, na katerem še ni stala človeška noga** Foto: Tone Škarja

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvofakova ulica 9, p.p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelnik. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta Tomaž Banovec. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046. Naročnina za drugo trimesečje leta 1992 znaša 400 SLT, posamezna številka stane 150 SLT. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna "Jože Moškrčič" v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarife številke 3 Zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92) in mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5%.

PRIHODNJE LETO BO 100-LETNICA ORGANIZIRANEGA SLOVENSKEGA PLANINSTVA

RAZSTAVA NAMESTO MUZEJA

Muzejski odbor pri Planinski zvezi Sloveniji, katerega predsednik je **Marjan Oblak**, člana pa **dr. Miha Potočnik** in **Vlasto Kopač**, je prve dni letošnjega leta napisal upravnemu odboru in predsedniku PZS poročilo o svojem delovanju. Blizu se namreč stoletnica slovenske planinske organizacije, ko naj bi po načrtih izpred let odprli tudi slovenski planinski muzej, po takratnih načrtih in sklepih v Ljubljani, kjer je bilo tudi ustanovljeno Slovensko planinsko društvo.

V tem poročilu je med drugim zapisano, da je izvršni svet ljubljanske občine Center že sredi leta 1989 dal PZS v najem pritlične prostore v delu Zoisove palače na Bregu v Ljubljani s površino nekaj več kot 165 kvadratnih metrov, kjer naj bi bila slovenska planinska zbirka. Te prostore naj bi PZS dobila sredi leta 1990, ko bi se iz njih izselil dotedanji najemnik, ki pa je to storil šele lani. PZS nikakor ni uspelo dobiti še dveh večjih prostorov v soseščini že dodeljenih, ki z njimi tvorijo zaključeno celoto.

Dodeljeni prostori so po mnenju poznavalcev za slovenski planinski muzej precej premajhni in bi bili dovolj veliki morebiti le za stalno razstavo o delu, razvoju in dosežkih slovenske planinske organizacije. Ob tem meni vodstvo Mestnega muzeja ljubljanskega, ki bi bilo za postavitev muzeja pripravljeno dati svoje strokovnjake, da po veljavnih kriterijih muzejske stroke razstave o delovanju neke organizacije ni možno vključiti v muzej s kulturnozgodovinsko vsebino, kakršen je Mestni muzej. Takšna planinska zbirka, ki bi bila pravzaprav pomožna, bi po mnenju mestnih muzealcev sodila v pristojnost same planinske organizacije - analogno šolskemu, poštnemu in podobnim obstoječim zbirkam in muzejem.

Po splošnem mnenju bi bodoči osrednji slovenski planinski muzej potreboval vsaj 500 kvadratnih metrov talne površine, česar pa v sedanjih razmerah po prepričanju muzejskega odbora pri PZS v Ljubljani ni mogoče dobiti. »Možnost je bila sicer nakazana v izpraznjenih ljubljanskih vojašnicah,« je zapisano v poročilu, »vendar ta različica ni bila sprejemljiva, v tem trenutku pa je poleg tega popolnoma nezanesljiva.«

Kljub temu po mnenju muzejskega odbora »pri-zadevanja za ureditev samostojnega planinskega muzeja v Ljubljani, kjer se je pred sto leti porodila naša planinska organizacija, ne kaže opustiti. Ta muzej zaradi svojega posebnega pomena za Slovence sodi v glavno mesto Slovenije in ne na njeno obrobje. Zato naj PZS svoja nadaljnja prizadevanja prek ministrstva za kulturo usmeri k temu cilju.«

Muzejski odbor, ki je v sedanjih razmerah očitno obupal nad mislijo, da bi bilo mogoče prihodnje leto uresničiti večdesetletne sanje slovenskih planincev o osrednjem planinskem muzeju v Ljubljani, zdaj meni, da »bi v počastitev stoletnice našega organiziranega planinstva bila primerna tudi jubilejna razstava«. V tem smislu se je že dogovarjal o tem, da »bi rezervirali razstavne prostore v Kulturnoinformativnem centru Križanke v februarju 1993. leta; tam bi PZS in Mestni muzej postavila jubilejno razstavo ob stoletnici slovenskega planinstva, ki bi jo lahko obogatili s simpoziji, predavanji in srečanji z jubilejno kulturno vsebino, ta razstava pa bi trajala vsaj dva do tri tedne.«

S tem poročilom je komisija za pridobitev prostorov za osrednjo slovensko planinsko zbirko v Zoisovi palači v Ljubljani končala svoje delo »in nadaljnje ukrepanje prepušča statutarnim organom PZS«.

Ko muzeja ne bo, bo Planinska zveza Slovenije najverjetneje pripravila osrednjo razstavo ob svoji stoletnici. To naj bi bil hkrati osrednji dogodek, s katerim bi obeležili stoletnico organiziranega planinstva v Sloveniji. Ta trenutek dokončno še ni znano, kje naj bi bila ta razstava, bo pa vsekakor nekje v Ljubljani, kjer so možnosti za takšno kulturno manifestacijo.

Kot predvidevajo načrtovalci, naj bi bila razstava sestavljena iz vrste sklopov, v katerih bi predstavili razvoj planinske organizacije od ustanovitve SPD do danes, velike može slovenskega planinstva, odprave v tuja gorstva in dosežke na njih, Gorsko reševalno službo, visokogorske planine, planinske kočice in pota, Triglavski narodni park in druga varovana območja v naših gorah, upodobitve naših gor na filmu, fotografijah, likovnih delih, v knjigah in s kartami, planinsko opremo in oblačila, planinske motive na znamkah in ovitkih, značke in žige ter gore med prvo in med drugo svetovno vojno.

Širša slovenska javnost bo ob stoletnici SPD-PZS vsekakor nekako seznanjena z delovanjem naše gorniške organizacije.

Nagrada turističnega ministrstva

Slovenski minister za turizem Ingo Paš je v ljubljanskem Cankarjevem domu izročil posebno priznanja nekaterim posameznikom in organizacijam, ki so zunaj svojih službenih obveznosti in prostovoljno naredili zelo veliko za razvoj slovenskega turizma. Med štirimi društvenimi organizacijami, ki jim je ministrstvo kot prvim podelilo svoja priznanja, je tudi Planinska zveza Slovenije.

AL' PRAV SE PIŠE KAUUA ALI KASHA...

O PISAVI IN IZGOVARJAVI IMEN

STANKO KLINAR

V februarški številki Planinskega vestnika 1992 je na strani 65 več ali manj anonimni pisec pod naslovom »KOČA NA GROHATU ALI VGROHOTU?« spregovoril o nekaterih solčavskih imenih. Na osnovi Vidrovih (pol)privatnih pozivov k ohranjanju domače starožitnosti sem o tej in sorodni tematiki tudi sam sestavil dopis, a ker sem zlegnatjo zbiral mnenja poznavalcev in jezikovnih strokovnjakov, me je PV 2/1992 prehitel, četudi je bil tedaj moj sestavek že gotov. Dajem ga v objavo neprireditvenega, kakršen je mislil biti kot samostojen prispevek in ne kot odgovor na omenjeni članek. Prosim, da mi bralci oprostijo, ker se nekatere stvari zato (neprijetno) ponavljajo.

S K

OLŠEVNIK ALI UŠOVNIK

Pri Olševniku nad Solčavo se jezijo, ker jih na kažipote, v vodnike in na zemljevide zapisujejo kot »Ušovnik«, češ, saj nimajo imena po ušeh, marveč po Olševi. Zakaj pa lahko soseda Podolševnika na kopriški strani »prav« zapisujejo, in vas Podolševo tudi!

Prav imajo! Vendar je utemeljitev nekoliko zapletena. Če se (zaradi tradicije?) strinjamo, da je zapis »Olševa« pravilen, mora seveda biti ime kmetije »Olševnik«. Pravilen pa je (in to zaradi tradicije!), ker je zgodovinski (etimološki) in v skladu z normami knjižnega jezika. Žal kot tak zavaja (Ljubljancane!) v pisno izgovarjavo, to je izgovarjavo po abecedni vrednosti črk Volševa/, ki pa jo knjižna izreka, oprta na krajevno izgovarjavo, odklanja.

Črka »l«, ki ji sledi soglasnik, se v našem primeru izgovarja kot /u/, naši imeni se torej izgovarjata /ouševa/ in /ouševnik/. (Drugo ime, če upoštevamo krajevno naglaševanje, tudi /ouševnik/). In kako je prišlo do »Ušovnika«? Iz nemščine! Nevešči slovenščine in krajevnega narečja so nemški kartografi ime za goro zapisali »Uchow« in po podobnosti ime za kmetijo »Uchownik«. Začetni /ou/ se prav lahko staplja v glas, ki je zelo blizu /u/, v imenu /ošovnik/, kot približno se domača izgovarjava glasi, pa nenaglašeni prvi samoglasnik tudi ni tako jasen, da ga ne bi mogli po podobnosti z »Uchow« zapisati kot »U«.

Toliko v opravičilo Nemcem, ki pa bodo svoj zapis morda nekoč spremenili - ob priznanju, da gre prva beseda domačinom (kar pa smo v

tem primeru vsi Slovenci, med nami zlasti strokovnjaki za knjižni jezik).

Naglavni greh naših kartografov je torej ta, da so slepo prepisali od nemških, kar bi morali opreti na prisluh domači govorici in domači jezikovni znanosti. Ta razodeva, da izhaja ime »Olševa« od »olša«, za katero SSKJ zahteva izgovarjavo /ouša/ in jo označuje kot koroško vzporednico knjižne »jelša« /jeuša/. (Odtod tudi nemški prevod »Erlberg« za Olševo: die Erle - jelša, olša.) Zgodovinskost zapisa je v črki »l«, ki se sicer brez potrebe ohranja, toda mimo te konvencionalnosti zazdaj ne moremo. Povzetek: »Olševa« /ouševa/ in po njej »Olševnik« /ouševnik/ (ali /ouševnik/) sta narejena po krajevni besedi »olša« /ouša/, ki pomeni »jelša« /jeuša/, iz slednje tudi ohranjata etimološki zapis s črko »l«. Tako se vključujeta v sistem knjižne slovenščine.

BELŠEK IN BEVŠEK

Podobno je s »Solčavo«, ki bi jo morali izgovarjati /součava/ in ji tako vrniti domačo izgovarjavo, ki je skladna s knjižnimi zahtevami. (In opustiti vse preveč razširjeno pisno izgovarjavo /solčava/). Isto velja za »Kalce«, »Kalško goro«, »Kalški Greben«: povsod/kau-/. Enako »Golte« /goute/ in vse »zijalke« /zijauke/ (npr. »Potočka zijalka« (p. zijauka/). Itd!!! In »Dolek« (tako piše zdaj na zemljevidih in v vodnikih) bi se zaradi izgovarjave /douk/ moral pisati »Dolk«; njegov »e« že zdaj naravno izpade v mestniku »Na Dolk« in v pridevniku »Dolkova (špica/glava)«; izgovarjava mora biti povsod /douk-/.

Imena »Strevc«, »Strevčeva peč«, »Strevčev vrh« - tako zdaj piše na zemljevidu Kamniške in Savinjske Alpe z Obirjem in Peco - bi se knjižno pravzaprav morala pisati »Strele«, »Strelčeva peč«, »Strelcev vrh« (kot dejansko mnogi tudi zapisujejo), izgovarjava pa bi seveda ostala /u/. (Na zemljevidu bi glede na sistem, ki ga uvaja »Strevčev vrh«, moralo pisati tudi »Strevčova peč«.) Tako piše v Krajevnem leksikonu Slovenije.)

Vendar ne bo nobene škode, če ostanemo pri zapisu z »v« in z njim bliže pravilni izgovarjavi. To bi bil hkrati majhen - prvi? - korak k neetimološki (nestarinski) pisavi. (Glej v nadaljevanju »Logar - Vogar« in pojem zatečenega stanja.) - Zaradi prelube doslednosti pa bi morali potem predlagati tudi pisave »Ovševa«, »Ovševnik«, »Sovčava«, »Kavče«, kar pa se bržkone ne bo zgodilo tako kmalu, ker se bo mnogim zdelo, da gre to predaletč. (Pri manjših stvareh, takih »lokalnega« pomena, se to še

Zvezdica pomeni neobstoječo, nepravilno, nemogočo ali samovoljno obliko. Poševnice pomenijo izgovarjavo. Narekovaj pri imenih pomeni dejanski ali predlagani zapis, drugod pa ima svoje običajne pomene: citatnost, sprežvenost, porogljivost.

sprejme, pri večjih, takih »nacionalnega« pomena, pa ne. Kdove zakaj! Pa tudi navada je železna srajca.)

Naj še malo igram na imena »lokalnega« pomena! Opozorim naj še enkrat, da gre za taka, kjer najdemo zvezo »l + soglasnik«, v kateri naj se »l« izgovarja kot /u/, a se prav zato včasih zapisuje kot »v«.

Na zemljevidih je resnična nedoslednost. Na eni strani najdemo Tolstovršnik, Grobelnik, Belšek, Tolsta Košuta, Tolsti vrh in že omenjene Strele, Strelcev vrh, Strelčeva peč, na drugi strani najdemo Govc, Govševa planina, Govca, Ošovnik, Podovševnik, Pogorevčnik, Pečovnik - in nekatere iz prve skupine, zapisane kot Tovstovršnik, Bevšek, Strevc, Strevčov vrh, Strevčova peč. V prvo skupino spadajo seveda nekatera imena iz druge skupine, če so zapisana z »l«: Olševnik, Podolševnik, Pogorelčnik.

Zmede ne bo mogoče odpraviti. »Olševnik« in »Podolševnik« sta direktno izvedena iz »Olševa« (ta je »nacionalnega« pomena in je ne bomo pisali *Ovševa) in naj se pisno z njo ujemata. Kar se začne s »Tolst-«, naj se ravna po knjižno sprejetem pridevniku »tolst«. Kar je tradicionalno zakoreninjeno (npr. Kalce), naj se na silo ne spreminja. Pri imenih kot Pogorevčnik, Belšek/Bevšek, Bevke, Strelc/Strevc pa se lahko ravnamo po predlogu za pisavo

»Strevc« v prejšnjem odstavku; ta imena, ki so »lokalnega« pomena, bi torej lahko pisali samo z »v«. (Hkrati ne smemo pozabiti, da je »Pečovnik« edino pravilna pisava za to ime, ker bi »l« tu etimološko nikakor ne bil utemeljen. Omenjam pa to ime zato, ker je po zmotni analogiji zgled za pisavo »v«-ja tam, kjer bi po etimologiji lahko bil »l«.) - (Nekateri bi radi videli tradicionalnost v zapisu »Ošovnik« in ga ohranili. Ali naj se torej v knjižnem jeziku odločimo za to obliko, žrtvujemo vidno povezavo z »Olševo« in se kar najbolj približamo današnji krajevni izgovarjavi? - Glede na to, da je pisna in glasovna razlika med »Ošovnikom« in »Olševnikom« kar velika, in da je »Čiševnik« s svojo izgovarjavo res kar precej odtujen, bi se po demokratičnem konsenzu, upoštevaje položaj v jeziku, lahko odločili tudi za »Ošovnika«. Sistemsko pa je »Olševnik« vsekakor bolj sprejemljiv.) - V vseh tu navedenih primerih velja ali bi vsaj moralo veljati, da zborna izreka ne glede na pisavo zahteva (u).

ODRSKO »ELKANJE«

Etimološki (zgodovinski) »l« je namreč zelo trdovraten. Najbolj viden je v opisno-preteklih deležnikih »šel«, »videl«, »spal« itd., ki ga je uvedel **Trubar** in ga nihče več ni vrgel iz sedla, četudi ga po vsej priliki že v njegovem času v

DRUGAČNO POLETJE

Pravzaprav že odštevamo dneve, ko se bo za povprečne planince začela glavna sezona. V sredogorju se je v resnici začela že kmalu po novem letu, saj snega ni bilo toliko, da bi bistveno zavrl planinsko dejavnost, kmalu pa bodo "klasični" planinci začeli prodirati vse višje proti najvišjim slovenskim (in še katerim drugim) gorskim vrhovom.

Letošnje poletje bo v naših gorah marsikaj drugače, kot je bilo prejšnja leta. Predvsem bo teh naših gora precej več, kot jih je bilo v zadnjega pol stoletja, kajti odpravljen je obmejni pas in bomo torej lahko hodili čisto po mejnih grebenih in pobočjih.

Spodobilo bi se, da se naposled začenjamo zavedati, kako pomembno je varovati ta gorski svet, ki ga je prav lahko uničiti in nadvse težko popraviti. Upati je mogoče, da bo na planinskih kočah in ob njih še več sončnih celic in vetrnic, iz katerih bo prihajala energija za delovanje planinskega domovanja. Planinci s srcem in

dušo bi si močno želeli, da bi planinske kočice do začetka poletnega obratovanja dobile nekakšne povezave z dolinami, da bi bila informatična, kot se spodobi za sedanjí čas in da bi planinci vsak trenutek lahko zvedeli, kaj lahko pričakujejo v vsakem od planinskih domovanj - tudi to, koliko udobja in za koliko denarja.

Pravi planinci nikoli niso pričakovali kdovekako velikega udobja; več jim je bilo vredno prijetno vzdušje in prijaznost. Letos bodo nemara še pogostejše obiskovali take kočice, kjer bo za malo denarja malo muzike, a prijetne.

Čeprav je glavna sezona tik pred vrati, še nismo slišali, na primer, o popustih pri nočnihah za tiste obiskovalce, ki bodo rjuho - platneno ali plastično spalno vrečo prinesli s seboj. Za planinsko kočico bi to pomenilo manj pranja, manjšo porabo vode in manj pralnih praškov v gorskih tleh, za lastnika take vreče pa lastno čisto posteljo. Upamo, da bodo kočice takšne popuste pri nočnihah uvedle.

Ta čas glede na še vedno premalo stabilno situacijo v državi Sloveniji lastniki koč še ne morejo povedati cen za posamezne storitve. Prihodnje leto ta čas jih bodo, upamo, že lahko. Ne glede na to pa lahko letošnje poletje v naših gorah pričakujemo rekorden obisk. Prijaznih ljudi pri prijaznih ljudeh, seveda.

M R

gorenjskih in koroških narečjih nihče ni izgovarjal. Še v Trubarjevi dolnjiščini ga je bilo treba »debelu« izgovoriti (taka navodila je dal sam Trubar), kar pomeni, da je bil na tem, da vsak čas zatone in da prostor izgovarjavi, kakršno poznamo danes. Vendar je (mestna) gospoda ta »k« pograbila kot znak družbenega položaja in tako močno padla v zanke pisne izgovarjave, da je pod njenim pritiskom Župančič kot dramaturg ljubljanske Drame še na začetku našega stoletja moral začasno privoliti v odrsko »elkanje« kot element zborne izreke, torej /šel/, /videl/, /spal/, namesto »normalnega« /še/, /vide/, /spau/. Ne dvomim, da se je /u/ v /ouša/, ki se v vseh stoletjih slovenske pismenosti prav gotovo nikoli ni izgovarjal /l/, zapisal kot »k« zgolj na kasnejši pomeščanjujoči in etimologizirajoči pritisk knjižni jezik ustvarjajoče gospode, ki je potem ta »k« tudi izgovarjala kot /l/, kot dela to še danes v »Olševi« proti vsem domoljubnim pravilom - vendar je ta izgovarjava docela drugotna in umetna (in danes uradno odpravljena; glej SSKJ). S tem si tudi pojasnimo pisavo »Solčava«, »Kalc«, »Strele« in druge v to paradigmo spadajoče »k«-ovske pisave, ki pa, kot rečeno, morajo prav tako kot »Olševa« ohraniti izgovarjavo /u/.

Prvotna zgodovina imen je bila lahko tudi drugačna. Tako na primer je na »k« v »Solčava« lahko vplival nemški zapis »Sulz-(bach)« in na »k« v »Strele« nekdanji »e« za »k«-om (»Strelec«). V teh primerih se je »k« brez dvoma tudi izgovarjal. Vendar so bila ta imena v času prehajanja /l/-a v /u/ pred soglasnikom izenačena ne glede na morebitne različne izhodiščne oblike in so padla v isti jezikovni proces in jih z današnjega vidika lahko enako obravnavamo. (Primerjaj »bralec« / »bravec« - toda v drugem sklonu /u/, četudi zapisano »bralca«.)

STEGOVNIK IN ŠTEGOVNIK

Iz tega lahko razumemo, da je tudi začetni zapisani »k« v gorenjskih in koroških imenih kot Laz, Loka, Luža izključno knjižni (in za ta narečja zgodovinski), vendar ga knjižno izgovarjamo kot /l/, ker mu sledi samoglasnik, in ker so osnovo za knjižno izreko dala druga narečja (namreč »nešvapajoča«). (Glej spodaj razmišljanje o »Ledinah - Vodinah«.)

»Kal« se torej sicer izgovori /kau/, mestnik »na Kalu« pa /na kalu/. Tudi »Strelovec« je zato /strelov(3)c/, in »Lah« je /lah/, »Lokovnik« pa /lokovnik/, in »Rogovilec« je /rogovl(a)c/, tudi če je pomotoma zapisan kot »Rogovilec«.

»Ušovnik« (ali še raje *»Ušovnik«) ni edini »nemški« greh naših kartografov. Od Nemcev so prepisali tudi »Stegovnik« (malo so ga že počistili, a le v drugem delu, zakaj Nemci so spočetka pisali »Stegounk« in podobno), kar nevešči Slovenec približno tako tudi izgovori.

(Le v naglasu se rad moti.) Vendar se domača izgovarjava glasi /stegounk/, kar mora dati knjižni zapis »Stegovnik«. Da Nemci za začetni /št-/ niso pisali strešice na »S«, je po njihovem pravopisu razumljivo. Ni pa razumljivo, da zdaj Slovenci zaradi naših kartografov padamo v zanke pisne izgovarjave, kar se, žal, dogaja celo domačinom, pa naj so še tako zagreti za ohranjanje domače pristnosti. (Najnovejša skušnja mi kaže, da so pripravljeni presedlati na /stegounk/ - morda iz vdajništva, česar Gorenjecem ne bi pripisoval, ali pa iz nagibanja k mestni finesi, toda v isti sapi nepopustljivo zagovarjajo vzporednico /štibovnik/, ki sicer knjižno ni bila sprejeta.)

PAVLIČEVO SEDLO IN PAVLIČEV VRH

»Nemškost« se vtihotaplja tudi na »Pavličevo sedlo«, ki je, kronološko gledano, nesporen prevedek nemškega »Paulitschsattel«. Od nekdanj je bil to za Slovence Pavličev vrh (na koroški strani) ali Covnikov vrh (na solčavski strani). Seveda je treba priznati nerodnost dvojnega pomena občnega imena »vrh«, ki označuje ali »gorski vrh/konico« (npr. Draški vrh, Lepi vrh, Veliki vrh, Kosmati vrh) ali »sedlo/prelaz« (npr. Jezerski vrh, Pastirkov vrh, Strevčev vrh - Strelcev vrh? - ki se imenuje tudi Rogarjev vrh in na koroški strani Šentlenartski vrh, Ledrovski vrh, Smokuški vrh, Vrh Mrzlega doła). Toda to je zakoreninjeno v slovenski starožitnosti, ki naj bi jo ohranili.

Mislim, da so s »Pavličevim sedlom« naši kartografi in cestni kažipotarji kar preveč pohiteli

Odprava dveh (treh) na Vzhodni Džanu

Eden izmed redkih visokih vrhov, ki je še vedno neosvojen, je Vzhodni Džanu, visok 7468 metrov. Vzrok za nedotaknjenost je v izjemni strmini vseh njegovih pobočij, zaradi česar nanj ni mogoč normalen pristop, torej na klasičen način, kakor je bila osvojena večina pomembnejših gora v Himalaji. Če odštejemo ogleda, sta doslej edini resen vzpon nanj poskušala spomladi 1991 **Vanja Furlan** in **Bojan Počkar** po vzhodni steni. Zaradi izjemne nevarnosti plazov in podorov ledu je ta stena najmanj primerna, vendar z ledeniko Jalung, kjer je delovala slovenska odprava Kanč 91, do drugih sten ni mogoče. Kljub temu sta večino stene preplezala in le hudo snežno neurje ju je prisililo, da sta se 400 metrov pod vrhom obrnila. Njun poskus je bil ob uspehu odprave na Kangčendzengi

in zastrupljajo celo (nekatero) domačine. Bomo prekrstili tudi vse druge »vrhove«, ki so »sedla/prelazi«, in zamešali Jezerski vrh in Jezersko sedlo, ki sta dve popolnoma različni stvari? Bržkone izvira dvojnost pomena iz rečenice »priti na vrh« - pa naj bo to vrh gore ali vrh sedla/prelaza. (Menda je tudi »sedlo« zgolj prevedek nemškega »Sattel« in je prava domača korenina »preval«.)

Še nekaj k imenu Ledine (Kranjska koča na Ledinah, Ledinski vrh). Od nekdaj je znano domače jezersko ime Vodine (Na Vodinah) ali Vadine. Naj se Kranjčani še tako zaklinjajo, da so v starih listinah našli »Ledine«, po jezikovnih zakonitostih to ni isto ime. Prav mogoče je seveda, da je mestni ali grajski pisar, ki je pisal tiste dokumente, iz gosposkih ozirov zamenjal »kmetavski« /v/ z »gosposkim« /l/, toda ne bi bil smel zamenjati naslednjega samoglasnika. Če je namreč sodil, da je *Nl* »nespodoben«, bi bil moral zapisati »Lodine« ali »Ladine«. Tako je danes, kot že omenjeno, v knjižni slovenščini sprejet »Laz« (ob gorenjsko-koroški narečni izgovorjavi (uaz), »Loka« (ob narečni izgovorjavi /uoka/ in »Luža« (ob narečni izgovorjavi /uūža/).

Zvezdic pri »Lodine« ali »Ladine« ni treba, ker je taka knjižna pisava mogoča - pod pogojem, da je začetni »L« mogoče etimološko zagovarjati, kot ga je mogoče pri imenih »Laz«, »Loka«, »Luža« in pri takih domačih besedah kot *luč*, *lonec*, *log*, *lagati*, *las*, *lačen*, *lani*, *lahko*, *prelaz*, in, seveda, pri občnih imenih *laz*, *loka*, *luža*, kjer je v gorenjsko-koroških narečjih na začetku povsod /u/ ali /v/.

Pred prednjimi samoglasniki, kamor sodi /e/, pa /l/ v nobenem slovenskem narečju, tudi gorenjskem in koroškem ne, nikoli ne preide v /u/ ali /v/. Zato se »L« v gorenjskih in koroških imenih kot »Lepena«, »Ledrovec«, »Lesičnjek«, »Lepi vrh«, »Lesnik« izgovarja kot v abecedi: /lepena/, itd.

Isto velja za vrsto domačih besed kot *lepa*, *leska*, *lesnika*, *les*, *leto*, *poleti*, *levi*, *ležati*, *leteti*, *lesa*, *len*, *led*. Je že kdo slišal koga reči */uepa/, Vueska/, 7uen/ ... ?

Ko bi bil »Ledine« pravi zapis, bi moral biti utemeljen na domači izgovorjavi Vledine/, ki je pa ni.

LEDINE IN VODINE

Izgovarjava */vedine/, ki naj bi jo bil sporni pisar pogospodil v »Ledine«, je, kot že rečeno, jezikovno-sistemsko nemogoča - razen ko bi bil že v indoevropskih ali vsaj prasiovanskih časih tu *Nl* ali /u/ in torej /l/-a sploh nikoli ne bi bilo. (Kot recimo pri korenu »ved-«, ki da »vedeti«, »veda«.) Potem bi bila seveda upravičena pisava »Vedine«, in »Ledine« bi bile v tem primeru čisto zmotno pogospodene po napačni analogiji z besedami, ki imajo pravi etimološki »l«. (Toda po tej logiki postane oblika »Ledine« ravno tako nemogoča kot */ledeti« za glagol »vedeti«.) Vendar je to vse slepa ulica, ker izgovarjave */vedine/, kot tudi Vledine/, med domačini kratkomalo ni, in ker si tudi ne znamo razložiti, zakaj menjava prvega vokala v besedi. Korenski prevoj je sicer že iz indoevropskih

deleženi velike pozornosti in visokih ocen mednarodne alpinistične javnosti.

Za pomlad letošnjega leta so nepalske oblasti izdale dovoljenje za vzpon po **severni steni**, ki je višja in strmejša od vzhodne, a objektivno varnejša. To steno so naši alpinisti videli leta 1965 in 1974 s pobočij nasproti ležečega Kangbačena, vendar je bila za takratno stopnjo svetovnega alpinizma ocenjena za nepreplezljivo. Leta 1989 je v bližini plezal **Tomo Česen** in ocenil severno steno Vzhodnega Džanuja za »najbolj strm led na svetu.« V resnici je stena predvsem skalna in z ledom le zalikana, visoka 2500 metrov in zaradi videza nepreplezljivosti bolj problem bodočnosti kot sedanosti.

Vanja Furlan in **Bojan Počkar** imata resne možnosti, da jo preplezata prva. Poleg drznega poskusa v vzhodni steni ju potrjujejo težke prvenstvene smeri v Alpah (Monte Rosa, Liskamm, Nesthorn), Kanadskem skalnem gorovju (Mount Temple, Mount Robson, Yamnuska), bolivijskih Andih (Mu-

rurata, Nevada Cotana), Himalaji (Ama Dablam), Julijskih Alpah itd. Nič manj pozornosti kot visokim goram in stenam posvečata prostemu plezanju, saj ga suvereno obvladata do težavnostne stopnje IX+.

V Nepal odpotujeta skupaj z zdravnikom **dr. Matjažem Vrtovcem** v začetku aprila in se vrneta konec maja. Po aklimatizaciji name ravata steno preplezati na čisto alpski način, torej v enem zamahu, brez šotora. Računata na pet dni vzpona in tri dni sestopa. Pomen prvega vzpona po steni in na vrh bi bil velik dogodek za svetovni alpinizem, nič manjši pa za predstavitev Slovenije v svetu. Alpinizem je dejavnost razvitih narodov. Slovenci imamo srečo, da nam tega športa ni treba šele razvijati; le pomagati mu moramo, da se lahko izkaže.

Predračun same odprave je 20000 ameriških dolarjev, potrebne najboljše plezalne opreme 5000 dolarjev; skupaj so torej stroški te odprave 25 000 dolarjev.

Tone Škarja

časov normalna stvar in ravno menjava /o/-ja z /e/-jem, ki jo ponazarjajo današnji slovenski pari kot »prevod - prevesti«, »izbor - bera«, »umor - umreti«, »zor - zreti« (ostalina starodavnosti), bi se kot naročeno prilegala na »Vodine - Ledine«, ko ne bi prevoj zadeval le enozložnih (in eo ipso naglašanih) korenov; /o/ v »Vodinah« pa je v nenaglašenem korenu, podaljšanem s pripono -in, ki je prevzela naglas. Ni torej jasno, zakaj naj bi v paru »Vodine - Ledine« prišlo do menjave /o/-ja z /e/-jem. Tako tudi to hipotetično razmišljanje pomaga zvržati obliko »Ledine«. Zadnja beseda gre seveda etimologom, ki bodo razložili tudi pomen. Ker torej domačini izgovarjajo /vodine/ ali /vadinē/, kar morda res lahko poknjižimo v »Lodine« ali »Ladine« (z izgovarjavo /l/), je to druga beseda kot »Ledine« (ki bi jo bilo treba kot ime za pobočje okrog Kranjske koče pisati z zvezdico). Ker pa se je v pisavi pred kranjskim posegom ustalila oblika »Vodine«, bi jo bilo glede na zatečeno stanje pametno obdržati. (Glej spodaj »Logar - Vogar«.)

Kjer je bil »pomeščanjujoči« faktor dovolj »buden«, so domači /u/ zapisali z »k«, kot kažejo navedeni zgledi »Laz«, »Loka«, »Luža«, zato imamo danes tudi domačijo Logar in njeno Logarsko dolino, domačije Luke in Lah in Lokovnik (na nemških zemljevidih Vokounig), in vasi Lom in Log, in dolino Lobnik, in Lahov preval, kjer smo se »vsi« (domačini ne!) ujeli tudi v pisno izgovarjavo /logar-ska, luksc, lah, lokounik, lom, log, lobnik, lahov p-/ , ki pa je, kot rečeno, knjižno utemeljena in je nihče ne misli postaviti pred vrata. Toda Bohinjci so ohranili svoj »Vogar« in Mojstrančani »Sovatno« (in »Vahica«, kot piše v zgodovini planinstva - na nagrobni plošči pa »Vahovi« - je bila prva, ki je preplezala Cmirovo steno) in jim še na misel ne pride, da bi ju začeli pisati kot »*Logar« in »*Solatna«, in mestna gospoda se je pozabila spotakniti obnju in tudi sama lepo »kmetavsko« izgovarja /v/. Ta primer kaže, da se tudi v jeziku, kot marsikje, upošteva zatečeno stanje. Naj se upošteva torej tudi za »Vodine«. Ni potrebe, da bi jih prečrkovali v »Lodine« in še manj v »Ledine«. (Bi tisti, ki to delajo, tudi iz »Vogarja« in »Logarja« naredili »*Legarja«?) Vredno bi bilo raziskati, koliko je zatečenega stanja v krajevnih imenih kot Vaše, Voklo, Vuzenica. (Druga imena na Va-, Vo-, Vu- glej v Krajevem leksikonu.)

GROHOT IN GROHAT

In še nekaj h glavobolu, ki ga povzročata Grohot in Grohat.

Planina visi na solčavsko stran in Solčavani so gospodarji. Torej imajo pravico do imena in vsi drugi imamo dolžnost, da njihovo izvirnost spoštujemo. Njihovo ime je Grohot, s skladijsko

povezavo »v Grohotu« (npr. »planina v Grohotu«, ne »na G.«, torej tudi ne »*Koča na Grohotu«). Da je prišlo do dvojnice »*Grohat«, mislim, je kriva rokopisna šlamparija, ki ne razlikuje napisanih črk »o« in »a«, ampak čečka nekaj v tri dni in pusti bralca, da ugiba, kot ve in zna. Kočo v Grohotu imajo Mežičani, ne Solčavani. Nekdo jim je načečkal ime planine, da ga niso znali prebrati. (Lahko je ta dogodek pomaknjen seveda že v zgodovino, pred današnjo generacijo planincev, zakaj kolebanje pri imenu ima že kar dolgo brado. Lahko da se tudi ni pripetil Mežičanom, pač pa že precej pred njimi katerimkoli ne-Solčavanom.) Njihov tuji pristop je razviden tudi iz skladijske povezave. Spodobi se in pravično je torej, da snamejo sedanji napis s svoje koče in iz spoštovanja do domačinov napišejo »Koča v Grohotu«. (Ker pa je koča prava »superca«, kot se usti današnja mladina, jo lahko imenujejo tudi »Dom v Grohotu«.)

Stališče, da naj se stvari poenotijo za vseslovensko rabo z neko avtoritativno publikacijo, seveda ni od muh. Taka publikacija naj bi bil Atlas Slovenije. (Moral bi biti tudi vodnik Kamniške in Savinjske Alpe in drugi vodniki.) Toda dokler te »avtoritete« niso dognane, dokler rabijo dopolnitve in popravke, naj ne bi gledali nanje kot na Sveto pismo, kjer se ne sme premakniti nobena črka, tudi če je bila nekoč narobe napisana ali celo izpuščena. Bolj prav je torej popraviti Atlasov (in vodniški) »*Grohat« kot s sklicevanjem na »avtoritete« predlagati to obliko za vseslovensko rabo.

Podobno šlamparijo so zagrešili Italijani pri Lanževici zraven Breškega Jalovca. Na vseh svojih zemljevidih in v vodnikih vztrajno pišejo »Lauscioviza«. Nekdo jim je načečkal tisti »n« kot »u« (ki jim zaradi siceršnje dvojne konzonance -nž- resda tudi bolj ustreza, a prav privoščil bi jim, da bi kak njihov akademik izpeljeval učene etimologije iz tega skrajno malomarnega in seveda napačnega zapisa!). Slovenci seveda vemo, kako je prav, saj znamo poslušati domačine in tisto ni edina slovenska Lanževica, pa še v žlahti je z Lanežem, ki jih je na Slovenskem tudi več kot eden. (Podobnih začečkanih ali zatipkanih imen je mogoče najti tudi na nemških zemljevidih.)

GREBEN ALI GREBEN

Naj mi bo dovoljeno na koncu še enkrat spomniti na nesrečni Kalški Greben (Planinski vestnik. 1990/11: »Kalški greben, (Kalški) Greben ali Grebn?«. Nesrečni zato, ker smo ga razvedenili v »Kalški greben«, kar je vse prej kot lepo in kar naj bi popravili naši kartografi na zemljevidih in, z iskreno prošnjo, tudi **Peter Ficko** v svojem vodniku. Ker bralci zdaj ne bodo na vrat na nos drli brat tisti davni člančič v PV, naj ga povza-

mem v nekaj besedah, ki so zapisane v knjigi Sto slovenskih vrhov (str. 159): »Besedo *Greben* bomo v našem primeru pisali z veliko začetnico in izgovarjali s poudarkom na prvem zlogu, ki ima ozki /e/. Ta izgovarjava je doma pri ljudeh v okolici Kamnika. Ker jo uporabljajo tudi brez pridevnika *Kalški*, je pravo lastno ime in je velika začetnica upravičena. Tako rabo so

uveljavljali že stari mojstri **Arnošt Brilej, France Avčin, Vlasto Kopač, France Planina, Valter Bohinc** in najbrž še kdo.«

Isti mojstri so tudi vedeli, da se pravilno reče in piše Veliki Greben in Mali Greben, ki sta tudi doma nad Koncem. Naj nam bo po njihovem zgledu dobro v domačem zavetju. Nikar ga ne prepahajmo s tujo (ne)učenostjo!

ZA ČISTE GORE, 99. NADALJEVANJE

POSTELJA IN SMETNJAK NA HRBTU

MARJAN BRADEŠKO

Ni dvoma, da je naša dežela mnogo preveč umazana in zastrupljena. In govoriti o tem je premalo. S skromnimi dejanji, ki od nas ne zahtevajo kakšnega posebnega napora, lahko kot posamezniki veliko prispevamo k lepši in čistejši podobi naše okolice. Prav tisti, ki veliko zahajamo v take konce narave, ki naj bi bili še neonesnaženi (pa so nekateri presenetljivo prav umazani), lahko brez prevelikega truda poskrbimo za boljše stanje. Z dvema drobnima navadama - z odnašanjem smeti iz gora v dolino in s spanjem v bombažnih vrečah po planinskih postojankah - bomo naredili dobršen korak k čistejšemu svetu okrog nas.

Začnimo s smetmi. Že davno so minili časi, ko so priporočali zatikanje smeti za skale in podobne skrite koticke. Danes je na žalost veliko takih, ki smeti niti ne skrivajo, ampak vržejo, kamor pač nanese. Nekateri se celo potrudijo in jih ob bolj prometnih poteh (npr. pri „Pastirčih“ pod Kamniškim sedlom) vržejo v sod. Prava potuha so ti sodi, povrhu pa prav grdo zarjavijo (da plastičnih niti ne omenjam).

Sod ob poti se namreč prav hitro napolni. Pa še preden je poln, veter, ki v hribih ni ravno nežen, veselo raznese precej vsebine naokoli. Sod dobi kupček, zatem kupček zraste še okoli - in sredi januarja je segal pri že omenjenem primeru (ki sploh ni edini, ki sem ga videl) v radiju kakih petih metrov okoli soda. Nehajte že s temi nesmisli, kdorkoli že ste, ki jih postavljate!

Zadeva je preprosta. Ko sem začel hoditi po gorah, tudi sam nisem vedel, kam s smetmi. V nahrbtnik že, toda kam? Med še neporabljeno hrano? Ni ravno estetsko. Potem sem začel jemati od doma posebno vrečko, kamor sem spravljaj ostanke. Pa sem jo mnogokrat pozabil. Toda: mar nimamo s seboj vedno kakšne embalaže, kamor se da spraviti vse, kar ostane za nami? Popiješ sok in poješ ribjo konzervo. Konzervo enostavno „zbašeš“ v embalažo od soka. Pa še papirnat ovitek od konzerve gre zraven - in še in še. Ne boste verjeli, kako na majhno se da vse spraviti, le malo tlačiti je

treba. Če je bil sok morda še litrski, nastane v dveh dneh pohajanja po gorah prav čedna „opeka“, ki je lahka in ne zavzema prav veliko prostora. Vsekakor manj kot prej, preden je bilo še vse polno. Pazite le, ko zadeve stiskate na manjšo površino! Sam sem se enkrat prav pošteno urezal ob pokrov pločevinke. Embalaža je lahka, praktično v enem kosu in ne zavzema prostora. To pa ne bi smelo motiti nikogar. Sam jo ponavadi prinesem prav domov, saj se v dolini niti ne spomnim, da bi jo vrgel v prvi smetnjak.

Danes že obstajajo posebne vrečke, ki se jih menda dobi tudi pri nas in so namenjene ravno odnašanju smeti v dolino. So nekoliko večje, da gredo vanje tudi smeti z večdnevni tur; v začetku je bilo to namreč namenjeno udeležencem raznih trekingov.

Organski odpadki ne predstavljajo večjih težav, saj jih je ponavadi malo (vse pojemo). Ogrizek od jabolka lahko mirno potisnete tudi za kakšno skalo, saj bo prav kmalu zgnil ali pa ga bo dokončal kakšen ptič. Vsekakor pa ne puščajte napol pojedениh juh ali polente v kakšnem bivaku, kot nekateri to radi naredijo. Hvala, res nisem prišel še nikoli tako lačen, da bi jedel tisto zeleno plesen in sluz!

Četudi so bivaki na samotnih krajih, imajo očitno nekateri zelo čudne navade, tudi nekateri „alpinisti“. Obiskovalci se lahko še spomnite okolice Bivaka II, za katerim je pred leti ležal velik kup smeti, kakšna konzerva pa tudi več sto metrov pod njim. Smeti je nekdo pospravil, konzerve pa je rja že dodobra razžrla. Novih smeti na srečo ni več. Vsekakor znak boljših časov!

Druga zadeva je udobje v planinskih postojankah. Nekateri smo zadovoljni s spanjem po podrtih opuščenih planin, drugi pa hočejo sveže rjuhice, kopalnico in podobno. Saj sliši se lepo, izvedljivo pa je brez večjih težav le po dolinah.

Vsekakor ni prijetno spati na prašnih starih kocih ali povaljanih rjuhah dobro preznojenih predhodnikov. Zadnja leta je veliko slišati o bombažnih vrečah, ki niso pretirano drage, so prav lahke, zložene zavzamejo malo prostora,

v njih pa si pravi kralj. Vreča je podobne oblike kot spalna, le širša je in je debeline običajnih rjuh. Ima tudi vzglavni del, ki ga je mogoče porabiti kot nekakšno kapuco ali kot prevleko za blazino.

Ni še dolgo, ko sem (kadar sem sploh prespal v kakšni koči) odšel spat ves oblečen in zavit, ker me tiste odeje nekako niso privlačile. Zdaj je drugače. Iz nahrbtnika potegnem svoj 'žakeljček', se slečem do perila in telo sveže oddiha noč, obdano z bombažno svežino lastne postelje. Pa še topleje je, saj se tako zaviti tudi razbricati ne morem.

Poleg resničnega udobja, ki nam ga taka vreča nudi, je njena ekološka vloga nesporno velika. Ko bo v gore večina hodila s takimi vrečami, bo vsakršno pranje rjuh in onesnaževanje z

detergenti odpadlo, prav tako pa bodo postelje in odeje čistejše, saj bo vsakdo spal 'na svojem'. Vreča se bo, ko bo treba, oprala lepo v domačem pralnem stroju. Zato predlagam, da bi tudi naprej veljali še dodatni popusti za tiste, ki imajo 'posteljo' s seboj. Prav denarnica je tista, ki vsakogar spravi k razmišljanju. Lansko leto sem bil s svojim 'žakljem' precej osamljen, še celo v Avstriji. Pa je treba le malo truda. Te vreče so se vsaj lani dobile že kar v kakšni športni trgovini, v planinskih društvih in Planinski zvezi, pa tudi v nekaterih kočah.

Ko vas bodo noge letos vodile po samotnih gorskih potih, bosta torej v nahrbtniku še bombažna spalna vreča in priročni 'smetnjak', ki ga boste izpraznili šele v dolini. Noči bodo bolj sveže, gorska jutra pa še bolj kristalno čista.

VEČINA ŠKODLJIVIH VPLIVOV NA GOZD ŠE NI POJASNJENIH

POSKODOVANOST NAŠIH GOZDOV

EDO KOZOROG

Slovenski gozdovi danes pokrivajo več kot polovico naše krajine, ki je bila nekoč skoraj v celoti gozdnata. V našem prostoru je namreč gozd najvišje razvita ekosistemska tvorba.

Ovisnost in odnos do gozda sta se do danes močno spreminjala in se še spreminjata. Podobno kot v drugih razvitih evropskih deželah se tudi pri nas vse bolj zavedamo, da les ni največje bogastvo gozdov. Mnogo pomembnejše so tako imenovane splošno koristne funkcije gozdov, kot so uravnavanje vodnega režima in klime, čiščenje zraka, varovanje zemljišč in objektov, rekreacijska vloga ter kulturno estetska vloga gozda. Gozd je tudi edini življenjski prostor mnogim organizmom. Če povemo še drugače: les bi lahko, kot nafto, uvažali, naštetje vloge gozda pa so povezane s kvaliteto bivanja v naši krajini ali celo s preživetjem.

Zato ni čudno, da tudi našo javnost vse bolj zanima stanje gozdov, saj že dolgo vemo, da so zaradi različnih vplivov gozdno prizadeti, nekatere drevesne vrste pa celo vidno izumirajo. Glede na to, da rezultate poškodovanosti vse bolj uporabljajo v javnosti v različnih kontekstih, mnogokrat tudi v političnih (saj ta postaja del naše vsakdanjosti), se je lani Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano odločilo, da bodo rezultate iz leta 1991 predstavili širši javnosti. Zato je 18. decembra lani sklicalo na Inštitutu za gozdno in lesno gospodarstvo v Ljubljani tiskovno konferenco za novinarje iz vseh novinarskih hiš.

Popis so kot vsako leto izvajali v poletnem času posebej izvežbani strokovnjaki po gozdnih gospodarstvih po metodah in kriterijih, ki jih upo-

rabljajo tudi v drugih evropskih deželah. Zajel je 13176 dreves v vzorcih koordinatne mreže 4 x 4 km po vsej Sloveniji. Rezultate je predstavil inž. Marjan Šolar, ki se s sodelavci že več let ukvarja na gozdarskem inštitutu s poškodovanostjo gozdov.

Splošno stanje slovenskih gozdov se v primerjavi z letom poprej ni bistveno poslabšalo.

Uspešen vzpon na K2

Od leta 1986, ko je 13 alpinistov iz 11 odprav izgubilo življenje na drugi najvišji gori sveta, na K-2, ni uspel nobeden od mnogoterih poskusov vzponov z južne, pakistanske strani. Več uspeha so bili deležni vzponi s severne, kitajske strani, in sicer v lanskem letu. Ameriško-avstralska odprava je dosegla vrh po severnem grebenu, 12 Japoncev pa je ob podpori 15 Šerp v stotih dneh splezalo novo smer prek severozahodne in severne stene.

»Deviški« sta ostali še dve izraziti smeri: severozahodni in severozahodni greben. Prvi že na videz predstavlja hudo preizkušnjo, v kateri se še nihče ni preizkusil, v severozahodnem grebenu pa so že leta 1975 poskusili Američani in prišli do 6500 metrov višine. 900 metrov višje so leta 1986 prišli Britanci. Leta 1982 je močna poljska odprava v severozahodnem grebenu in severni steni dosegla višino 8200 metrov.

V juliju 1991 pa sta se pod severozahodnim grebenom znašla izkušena francoska alpinista **Pierre Beghin** in **Christophe Proffit**. Na začetku sta imela obilo težav in izgube časa zaradi dolgotrajnega nestabilnega vremena, ko so jima viharji onemogočali napredovanje. V tem času

Vendar nam glavne probleme povedo šele podrobnejši rezultati. Tako smo izvedeli, da so bili listavci lani za 6,8 odstotka bolj poškodovani, smreka pa je v nekoliko boljšem stanju. Jelka, ki je ena od najbolj prizadetih drevesnih vrst, kaže podobne rezultate kot lani. Vendar je treba tu poudariti, da rezultati pri tej vrsti niso povsem realni, saj popis ni mogel zajeti tistih najbolj poškodovanih dreves, ki jih gozdarji zaradi svoje strategije spravijo med letom iz gozda zaradi sanitarnih sečenj jelke. V nekoliko slabšem stanju so tudi bori in bukev, pač pa so hrasti znatno bolj poškodovani kot predlani. Stanje se je torej pri listavcih mnogo bolj poslabšalo kot pri iglavcih.

Zanimivi so tudi rezultati po regijah. Najbolj sta poškodovani dinarska (na račun jelke, ki je tu doma) in alpska regija. Nekoliko manj je kritična predalpska regija, najmanj pa sta ogroženi preddinarska in subpanonska regija.

Znane poškodbe gozdov predstavljajo 35 odstotkov poškodb. To so predvsem poškodbe krošnje (tu prevladujejo primarni škodljivci, veter, sneg in led ter ožig zaradi imisij v bližini tovarn) ter poškodbe debla in korenin. Sem spadajo različne bolezni, poškodbe zaradi mraza, najpogostejše pa so tu poškodbe po spravilu lesa iz gozda.

Najbolj zaskrbljujoče je, da kar 65 odstotkov poškodb še ni pojasnjenih. Te natančneje proučujejo posamezni specialisti z dodatnimi analizami, kot so bioindikacija onesnaženosti zraka

z žveplovim dioksidom, proučevanje epifitske vegetacije in poškodovanosti genetskega materiala, proučevanje mikorize (sožitje korenin z glivami) ipd.

Zaključek je torej, da še vedno ni pojasnjena večina škodljivih vplivov na naš gozd. Gotovo je največji vpliv onesnaženega zraka, nezamisljiv pa je tudi neposredni stik človeka z gozdom (vpliv pri poseku gozdnega drevja, nabiralništvo ipd.).

Dvorana inštituta je bila kar prijetno polna. Pri razpravi, ki se je na koncu razvila, pa se je izkazalo, da je bilo veliko prisotnih samih gozdarjev, ki problematiko že poznajo. Razveseljivo je bilo opazno število občanov, ki so tako ali drugače zvedeli za tiskovno konferenco in so prišli, ker jih stvar preprosto zanima. Večina od teh, ki so prosili za besedo, se je predstavila za planince in ljubitelje narave, imeli pa so nekaj prav zanimivih vprašanj.

Na koncu je organizatorje novinarske konference zanimalo, koliko je v auditoriju poklicnih novinarjev. Če bi sklepali po tem, da se niti eni novinarski hiši v Sloveniji ni zdelo vredno poslati tja svojega novinarja, potem bi morda lahko prišel do sklepa, da tema za slovensko javnost ni zanimiva (saj so novinarji zaradi javnosti, mar ne?). Gotovo pa bo pri različnih strankarskih združenjih tudi v letošnjem letu vrženih kar nekaj podatkov tudi o podobnih ekoloških problemih. Pri tem bodo verjetno vedno prisotni novinarji.

sta postavila dva tabora do višine 6950 metrov. 12. avgusta sta krenila v zadnji poskus. Splezala sta dolgi ledni ozebnik v severozahodni steni, ki je vzporedna z grebenom. Prek težavnega skalovja sta dosegla 7950 metrov višine, kjer sta bivakirala. 15. avgusta sta bila ob sončnem vzhodu že na poti po globokem snegu v zgornjem delu severne stene. Med 8100 in 8200 metri ju je čakalo še kočljivo prečenje, ob koncu dneva pa sta v ekstremnem mrazu (-30°C) izplezala iz strmega kuloarja in dosegla vrh. Sestopala sta v temi in malo pred polnočjo dosegla mesto bivaka, kjer sta prebila preostanek noči ob masiranju prstov.

V orkanskem vetru sta naslednja dva dneva sestopala do baznega tabora na ledeniku Godwin-Austen na višini 5000 metrov.

To je prvi vzpon samostojne naveze na K2 (**Kukuczka** in **Piotrowski** sta imela ob vzponu prek južne stene leta 1986 podporo poljske odprave). Za Profita je bil to prvi osemstisočak, za Beghina pa že peti.

Vzpon po severozahodnem grebenu v celotni dolžini pa še vedno ostaja izziv za prihodnost, predvsem zaradi svoje dolžine, tehnične zahtevnosti v zgornjem delu in znanih viharjev, ki kraljujejo v stenah in grebenih K2. *Neue zürcher*

Zeitung

EKOLOŠKI PROBLEMI NEPALA

IGOR MAHER

V Nepal, to za nas eksotično deželo pod vrhovi Himalaje, odhajajo vse večje množice alpinistov in popotnikov, tudi iz naših krajev. Zato ne bo odveč, če si ogledamo nekatere probleme, ki pestijo to deželo, še posebej, ker takšni obiskovalci tudi prispevajo k poglobljanju teh problemov.

Nepal je majhno (dobrih 147 tisoč km²) kraljestvo z rastjo prebivalstva, značilno za »nerazvite« dežele. Ta rast znaša 2,66 odstotka letno. Večanje števila prebivalstva pa povzroča močan pritisk na okolje, predvsem v občutljivih gorskih predelih. Najbolj so ogroženi gozdovi, ki predstavljajo pomemben vir energije.

Poraba energije je leta 1988 v Nepal u znašala 14,5 GJ. Kar 75 odstotkov od te količine so pridobili iz kurilnega lesa, 20 odstotkov so prispevali rastlinski (poljedelski) ostanki in živalski iztrebki, le 5 odstotkov so pridobili na račun fosilnih goriv in hidroenergije.

DEŽELA V RAZVOJU

Pri porabi prednjači gospodinjinski sektor (94,8 %), ki je skoraj v celoti odvisen od kurilnega lesa. Skoraj 90 odstotkov prebivalcev živi v kmetijskih predelih in zanje je les brezplačna naravna danost. Redka industrija, promet in

turizem pa so odvisni od komercialnih oblik energije. Nepal je leta 1988 za uvoz nafte in premoga porabil kar 25 odstotkov svojih dohodkov od izvoza. Poraba fosilnih goriv je v celoti sicer majhna, vendar skoncentrirana na gosto naseljene urbane centre (Katmandu, Pokara, Biratnagar), kjer prihaja do močne onesnaženosti zraka. Ob pomanjkanju zakonodaje, ki bi prepovedovala uporabo energetske in ekološko oporečnih tehnologij, so nepalsko tržišče preplavili tehnološko zaostali izdelki.

Le 0,58 odstotka energije pridobijo iz vodnih virov. Energetski potencial nepalskih voda je sicer izredno velik (42 000 MW), vendar je do sedaj izkoriščeno le 0,5 odstotka. Pospešujejo sicer gradnjo malih hidroelektrarn, ki pa so imele v letu 1989 skupno kapaciteto le 560 kW. Površino nepalskih gozdov in grmišč ocenjujejo na 6,2 milijona hektarov. Od tega je le polovica dostopna za nabiranje kurilnega lesa. Po podatkih Svetovnega inštituta za naravne vire (WRI) se obseg gozdov v Nepal zmanjšuje za 3,9 odstotka letno. Deloma gre to na račun izsekavanja gozdov za pridobitev kultiviranih površin (predvsem v ravninskem Teraju), delno pa zaradi pretiranega izkoriščanja gozdov za kurjavo in druge komercialne namene.

IZGINJANJE GOZDOV

Tradicionalni način življenja je v veliki meri ohranjal ravnotežje med gozdovi in obdelano

Uničeni gozdovi v Nepal u

Foto: Aleša Carli

površino. Z živino so se ljudje selili in tako niso pretirano obremenjevali posameznih predelov, poudarjeno pa je bilo poljedelstvo. Socioekonomske spremembe pa so s seboj prinesle tudi porušenje ravnotežja v krajini. Izgradnja prometnic, privlačnost trgovskih in industrijskih središč, odhajanje na delo v doline, vse to je otežilo razvoj poljedelstva. Privlačnejša je živinoreja, kajti povpraševanje po mesnih in mlečnih izdelkih je bilo v prenaseljenih dolinah veliko. Za razliko od prejšnje je bila ta živinoreja stacionarna, kar je zaradi omejenosti kmetijskih površin povzročilo dodaten pritisk na okoliške gozdove, ki so predstavljali pomemben vir krme. Z uničevanjem gozda *oziroma* z njegovim spreminjanjem v poljedelske površine pa se močno poveča erozija tal, izpiranje, zmanjša se rodovitnost tal, večja se zasipavanje in poplavljanje rodovitnih tal v nižinskih predelih, povečuje se erozija vetra, pogostost viharjev in zemeljskih usadov.

Zaradi izginjanja gozdov v okolici naselij se večja razdalja do kurilnega lesa. S tem se večja uporaba poljedelskih ostankov in živalskih iztrebkov kot virov energije, kar pomeni zmanjšan obseg gnojenja in s tem manjši pridelek in manjšanje rodovitnosti tal.

K izginjanju gozdov so svoj delež prispevale tudi odprave in trekinške skupine, predvsem v ekološko manj stabilnih višinskih predelih. Poraba lesa je bila pri takih skupinah običajno precej manj racionalna kot pri domačinih. Kot v večini primerov postanejo takšni problemi opazni šele ob množičnosti pojava. Odpravarstvo in potovanja po Nepalju so to stopnjo že dosegli.

Velike množice obiskovalcev pomenijo tudi velike količine odpadkov, ki ostanejo domačinom kot spomin na obisk. O tem problemu je Planinski vestnik v lanskem letu že poročal (PV 91: 179 in 272-273, 1991).

Ekološki trekingi

Kakšne so rešitve? Ker gre večinoma za probleme, ki imajo svetovni značaj, je večinoma težko računati na skorajšnje izboljšanje. Največji problem (ne samo Nepala) je nekontrolirana rast prebivalstva in težnja tega prebivalstva po doseganju »zahodnega« standarda. Seveda svoj delež pri tem prispevajo tudi odprave in trekingi. Težko pa bi pričakovali, da se bodo domačini odpovedali težnji po doseganju tega standarda, »boljšega« življenja, in se vrnili k tradicionalnemu, ekološko uravnoteženemu načinu. Zato se zatekajo k delnim, neredko začasnim rešitvam, globalnim problemom pa človeštvo očitno še ni kos.

Tako v Nepalju uvajajo nekatere ukrepe za zmanjšanje pritiska na gozdove in za zmanjšanje onesnaževanja. Mednje sodijo tehnološke izboljšave peči in štedilnikov, briketiranje rastlin-

skih ostankov, pridobivanje bioplina, gradnja malih hidroelektrarn. Še primernejše je dolgoročneje ozaveščanje ljudi na lokalni ravni. Potekajo tudi akcije pogozdovanja. Tako so med letoma 1964 in 1985 pogozdili 70 tisoč hektarjev površin, kar pa je prav malenkostno v primerjavi z uničenimi površinami.

Tudi nekateri organizatorji trekingov so se začeli zavedati teh problemov. Tako je Nemška planinska organizacija (DAV) pred leti začela uvajati tako imenovane ekološke trekinge, na katerih so udeleženci kombinirali potovanje s pogozdovanjem. Društvo za organiziranje potovanj v tujino pri isti organizaciji (DAV Summit Club) se je tudi čisto drugače lotilo izvajanja trekingov. Njihova potovanja naj bi zmanjšala negativne vplive na okolje in lokalno prebivalstvo na kar najnižjo stopnjo. To pa seveda zahteva sodelovanje vseh, od organizatorjev do udeležencev in ne nazadnje tudi domačinov. Največjo skrb naj bi posvetili predvsem zmanjšanju količine odpadkov in večji skrbi zanje.

Glede na veliko število naših gornikov in popotnikov, ki se udeležujejo takih potovanj, bi bilo primerno, da bi tudi pri nas poglabili razmišljanje o zmanjšanju trekinškega in odpravskega »neokolonializma« - tako pri organizatorjih kot pri udeležencih.

Uporabljena literatura:

- Burton S., Shah P. B., Schreier H., 1989. Soil degradation from converting forest land into agriculture in the Chitawan district in Nepal. Mountain Research and Development 9: 393-404.
- Byers A. 1987. Landscape change and man-accelerated soil loss: the case of the Sagarmatha (Mt. Everest) National Park, Khumbu, Nepal. Mountain Research and Development 7: 209-216.
- Moench M. 1989. Forest degradation and the structure of biomass utilization in a Himalayan foothills village. Environmental Conservation 16: 137-146.
- Sharma C. K. 1991. Energy and environment in Nepal. Ambio 20: 120-123.
- Singh R. V., Pandey U., Tivari A. K. 1984. Man and forest: a central Himalayan case study. Ambio 13: 80-87.

Hitrost rešuje življenja

Zastopniki Švicarske planinske zveze (SAC), Švicarske zveze gorskih vodnikov (SBV), Švicarske letalske reševalne straže (REGA) in komercialnih helikopterskih prevoznikov so se skupaj z generalnim direktorjem PTT v Bernu dogovorili za vsešvicarski sistem klincev v sili, da bi uspešneje reševali ponesrečence v gorah. S tem se je Švica zdaj pridružila evropskemu klicnemu sistemu, ki bo deloval na območju 430 MHz. Za načrtovanje in uresničitev tega pomembnega podviga so določili delovno skupino pod vodstvom glavnega predsednika SAC. Ta sistem bo predvidoma začel delovati leta 1994 in bo bistveno izboljšal reševanje v švicarskih gorah. - S to odločitvijo so švicarske reševalne organizacije in PTT napravili veliko v interesu ponesrečenecv.

Na Tirolskem v Avstriji pa so nedaleč od dolge evropske pešpoti številka 401 postavili k vhodu v eno od planinskih koč v gorovju Rofan napravo, ki bo prav tako v korist ponesrečenim v gorah. Ob pritisku na gumb te naprave se vzpostavi zveza z zandamerijo v Kramsachu, od koder novico o sporočeni nesreči posredujejo gorskim reševalcem. To je na Tirolskem že druga takšna postaja, ki dobiva potrebno energijo iz sončnih celic.

DRSENJE PO DEVIŠKI NARAVI

DEJAN OGRINEC

V prejšnji številki Planinskega vestnika smo se seznanili z opremo za telemark, zdaj pa pogledajmo, kako se vzpenjamo in gibljemo.

Četudi nam gre mazanje z voski in klistri dobro od rok, vemo, da nam že kmalu pri večjih naklonih začne zdrsavati. Pomagajo nam lahko le »psi«. Potrebujemo ožje pse kot pri turnih smučeh. Pomagate si lahko, če kupite pse na metre in si jih zožate sami. Morda že zadošča, če jih prepolovite. Pse na metre dobite najenostavneje v Italiji (K2 v Gorici, Papi šport). Psi morajo biti samolepljivi po vsej dolžini. Lahko so najlonski ali mohair. Če želite delati daljše zimske ture, priporočam »umetne«, ker nam jih ni treba sušiti in nam v mrazu ne zmrznejo kmalu. Mohair bolje »grabi«, posebno v celcu, skorji ali mokrem firnu.

Psi morajo biti široki vsaj polovico širine drsne ploskve, najbolje pa je, da pokrijejo drsno ploskev smuči na najožjem delu smuči. Ne smejo nam pokriti robnikov, ker bi nam v trdem snegu pri prečenjih drselo. Iste pse lahko uporabljate na različnih tipih smuči. Za pse skrbite in jih čuvajte po navodilih proizvajalca. Ne pozabite na obnavljanje lepila.

Vseskozi psov ne uporabljamo. Pri hoji po dolгих blagih planjavah je bolje uporabljati klistre in voske, odvisno pač od razmer. Psi naj bodo za vsak primer vedno v nahrbtniku.

VOSKI IN KLISTRI

Kdaj klistre in kdaj vosek? Osnovno pravilo se glasi: za suh sneg vosek, za mokro zrnat ali grobo zrnat sneg klistre. Dovolj je, če imamo dva ali tri tipe voskov in en ali največ dva klistra. Oboji so najbolj koristni, če pokrijejo čimvečji temperaturni obseg. Osebnostno uporabljam sistem dveh voskov, klistre in univerzalno mažo: srebrni vosek za moker sneg, zlat za suh (firme SWIX) in klistre za firn.

Pri nanašanju voska je pravilo, da je bolje več tanjših plasti kot ena debela. Preverjajte, če »drži«! Ko drži, prenehajte nanašati vosek in se odpravite na turo. Če pa še ne drži, mažite še bolj proti repom in konici smuči. Če tudi to ne zadošča, vzemite mehkejši vosek.

Plasti voska zgladite s pluto. Dol ga najbolje spravite z gorilnikom (kuhalnik) in cunjico.

Klistre uporabljamo za star, uležan sneg, torej sneg, ki bi nam odbrusil vosek s smuči. Pazite, da si ne zaklistrate obleke! Ker je klistre pri nižji temperaturi trd, ga najprej segrejte. Zadošča, če si ga damo pod obleko čim bližje telesu.

V naših gorah je več visokih vrhov, ki veljajo na tumosmučarske (in odslej tudi telemarkistične)

Drugače se nam lahko zgodi, da nam razžene tubo (klistre in vosek imejte v plastični vrečki ali škattli).

Ko ste klistre nanesli na drsno ploskev, ga vtrite z dlanjo, če nimate grelca. Roke lahko potem brez problemov vtaknete v rokavice.

Če pride do spremembe temperature ozračja ali snega, se velikokrat zgodi, da moramo klistre odstraniti. To lahko najhitreje in enostavno rešimo tako, da smuči postavimo v senco, temperatura na drsni ploskvi pade, mi pa čez nekaj minut enostavno s žepnim nožkom odstranimo klistre (ponovno poudarjam: ne pretiravajte s klistrom ali voskom!).

Med turo lahko tudi mažo za boljše drsenje nanašamo podobno kot vosek, s pluto. Obstajajo tudi univerzalne mažo v obliki paste, ki se vtire v drsno ploskev s robčkom ali cunjico.

NE USTRAŠITE SE PADCEV

Spomladi se da izvesti zanimivo turo s navadnimi »skating« tekaškimi smučmi, brez maž ali voskov, v tehniki »diagonalnega« koraka. Važno je, da je površina snega dovolj trdna, saj ta tehnika v »celcu« ali »skorji« odpade.

Ne pozabite na smuči! Le skrbno pripravljene smuči »držijo« in »zavijajo«, kot smo jih navajeni. Ploskev mora biti izravnana, ravna, pokrpana, robniki primerno nabrušeni. Tudi pri smučeh

brez kovinskih robnikov naj bi poskrbeli za čiste in ostre robove. Za tele smučanje je priporočljivo, da so robniki posneti. Ne nabrusimo v kotu 90°, temveč nekaj stopinj manj. Tako ne grabijo premočno in olajšujejo zavijanje v mehkejšem snegu. Za v mehkejši sneg naj bo kot večji **do 3°**.

Kaj pa sedaj z vso to opremo in pripravami, pa še vedno brez idej? Omenil sem že, da nam lažja oprema omogoča hitrejšo vzpono in s tem tudi daljše ture, ki jih ne nehajo z enim samim vzponom, temveč nizamo vrhove in doline v nepretrgano serijo. Vrsta spustov, vzponov, doživetij! Ni težko kombinirati ture z vzponi na vrhove, saj imajo vsi boljši tele čevlji podplat iz vibram gume. Noben problem ni priplezati na kakšen vrh ali prečiti greben. V trdi zimi natak-nemo dereze (avtomatske odpadejo) in hodimo. Tudi spomladi nam je prihranjeno, da nosimo različna tipa čevljev. Za hojo po kopnem, vzpon v snegu in spuste uporabljamo iste čevlje. Zavijamo na več načinov. Plužni zavoj, polplužni s priključitvijo notranje smuči, pravi »tele« ali pa paralelni zavoj, pač odvisno od snega in našega znanja.

Ne ustrašite se padcev in naporov! Resda »alpska« oprema omogoča hitrejšo, odločne zavoje, ni pa tako lahkotna kot vaša. Užitek pri zavijanju v tele tehniki je kot, na primer, vožnja z avtomobilom iz petdesetih let. Priokus statega.

Prednost nam daje naša oprema s tem, da padci niso hudi, saj naše noge nič ne veže. Zvini so možni, zlomi pa skorajda ne. Telo je nižje, hitrost smučanja manjša, s tem pa padec bolj podoben zdrsu. Ne pozabite pa tega, da zavoja vseeno ne moremo izpeljati brez primerne hitrosti in pravega ter odločnega gibanja. S

Uživanje v soncu, uživanje v snegu, uživanje v vjuganju

telesom se je potrebno izrazito gibati »gor in dol«, pomagamo si še bolj kot pri »alpski« tehniki z rokami, ne pozabite pa tudi tega, da se vse dogaja v kolenih. Morda povprašajte vaše dedke in očete, kako so oni smučali nekoč.

ZDAJ PA K TURAM!

Vseskozi poskušam obrniti vaše misli k turam v naravo. Seveda se da smučati tudi po smučiščih, toda to naj vam bodo le smučišča za trening v oblačnih in slabih dneh, kadar vreme ne zadošča za turo. Roko na srce: oprema in tehnika sta pravzaprav namenjena za ture. Na tele smučeh je bilo opravljeno že več zanimivih spustov in podvigov, na primer prečenje Antarktike (**R. Messner, A. Fuchs**) ali prečenje Kašmirja (francoska E. N. S. A), spust s Šiša Pangme v Himalaji (višina prek 8000 metrov), Huascarana v Južni Ameriki, vrha »Četverih« v Pamirju itd. Izvedenih je bilo tudi že nekaj strmejših spustov, večinoma po ozebnikih v Severni Ameriki.

Sam sem brez kakšnih večjih priprav in treninga pri nas »pretelemarkal« nekaj težjih gorskih spustov že na meji alpinističnega smučanja: z vrha Vrtače (2180 m), z vrha Prestreljenika na Kaninu, z vrha Brane proti Kamniškemu sedlu... Uporabljam čevlje Alpine Žiri model BC 3000 z okovjem NNN-BC in telemark smuči italijanske firme Morrotto.

Pravo uporabo te lahke opreme pa vidim pri nas v daljših prečenjih, večdnevnihih pohodih in obiskovanju zimskega sredogorja. Globok svež sneg ali poledenel srez nas ne ovirata. Z nekaj iznajdljivosti in s primerno opremo si lahko privoščimo ture, ki so za alpsko opremo že predolge ali sicer težko izvedljive.

Priporočam na primer turo z Vogla prek Komne in Triglavskih jezer naprej proti Fužinskim plani-

Pod Malim Draškim vrhom: postojanka med prečenjem od Pokljuke v Krmo

Foto: Dejan Igrinec

nam ali Velemu polju in od tam v Krmo, še lepše pa je naprej okoli Tosca na Jezerce in proti Uskovnici in Pokljuki. Ali pa na primer s Pokljuke do Blejske koče po grebenu proti Malemu Draškemu vrhu. Morda s Sorice proti Kobli in Črni prsti. Vzemite v roke vodnik »turni smuki« ter proučite in povežite več tur skupaj. Prave ture pa postanejo, ko na primer spimo zunaj v šotoru ali bivaku. Dober kuhalnik, prava izbira obleke, boljša spalna vreča, šotor - in takšna prečenja, kot so prečenja Pokljuke, Jelovice ali pohod po snežniških gozdovih, postanejo enkratno doživetje.

PODROBNOSTI O OPREMI

Temperaturni obseg vsake spalne vreče se poveča, če se zavijemo v bivač vrečo ali alufolijo (rešilna odeja). Tudi dve lahki vreči, druga v drugi, dajeta dovolj zaščite pred mrazom. V dobrem šotoru (snežni luknji, igluj) se temperatura z dihanjem in kuhanjem dvigne do 10°C več, kot je zunaj. Potreben in dober izolator pred mrzlimi tlemi je armaflex. Izredno dobra in res toplejša je blazina »therm-a-rest«, katere kakovost odtehta višjo ceno in težo.

Kuhalnik v mrzlih zimskih večerih uporabljamo za pripravo vode in hrane, večinoma iz snega. Ogreje nam tudi šotor. V ostrih zimskih pogojih je še vedno najboljši bencinski kuhalnik kljub dejstvu, da ga je potrebno predgrevati in da

oddaja neprijeten vonj. Prvi problem so rešili pri firmi PEAK 1 z modelom »multi fuel«, drug problem pa rešimo sami: ne kuhajmo v majhnih zaprtih prostorih brez svežega zraka. - Plinski kuhalnik nam jo lahko pošteno zagode s svojim (ne)delovanjem. Pomaga, če uporabljamo mešanico propan-butan, ali pa izboljšamo delovanje plinskega kuhalnika tako, da ga izoliramo: podložimo s kosom armaflexa (ali s čim podobnim) ter ovijemo z debelo bakreno žico, ki jo speljemo mimo plamena. Žico speljemo tako, da nam ogreva bombico (dovolj je, da enkrat ali dvakrat ovijemo bombico).

Če si za prenočevanje izberemo šotor, skoraj mora biti dvojen. Zrak med stenama šotora skrbi za ohranjanje toplote in preprečuje (kolikor tolikor) nabiranje sreža na notranji tkanini. Med kuhanjem pazite, da ne pretiravate s paro v šotoru, ker se ne bo posušila še nekaj časa, vseeno pa pridobivajte pri toploti v šotoru. Preden postavite šotor na sneg, potepajte prostor; pred vhodom v šotor je najbolje, če je globlje steptano. Šotor od zunaj zasujete približno do polovice višine s snegom za boljšo izolacijo.

V NARAVO, PA ČEPRAV SNEŽI

Ker so pozimi večeri dolgi, podnevi pa tople obleke zaradi gibanja večinoma ne potrebuje, je puhašta bunda odlična stvar za zaščito pred mrazom. Dobro nam lahko služi tudi puhašt brezrokavnik. Oblečeni v njem lahko hodimo, ko pa dodamo še anorak, se toplotna izolacija obojega skupaj zelo izboljša. Drugi deli obleke naj bodo iz modernih umetnih materialov, saj nas dodatna teža obleke »za preobleč« v nahrbtniku lahko zelo ovira. Lažje telemarkamo z lažjim nahrbtnikom. Tudi glede na to, da spimo zunaj, da obleko nosimo po več dni zapored ves dan in da je sušenje obleke zelo vprašljivo, je edini odgovor pri izbiri obleke, da posežemo po umetnih materialih.

Za spodnje perilo kupimo polipropilenske (poliester) majice, jopice in hlače iz fleec poliestrov, povrh pa oblečemo vetrovko in vetrne hlače iz (če se le da) nepremočljivih in dihajočih materialov. Vsa obleka naj diha in naj ne vpija vaše vlage (ali pa atmosferske). Ne varčujte pretirano, saj gre za vaše počutje in zdravje!

Velikokrat se lahko odpravimo na turo, čeprav vreme ni najbolj idealno. Pazite, da boste imeli dovolj dobro vidljivost in preglednost. Ob poslabšani vidljivosti se gibajte vsaj v bližini gozdne meje. Osebo si ne razbijam glave glede vremena, pa čeprav sneži. V takih primerih mora biti obleka zares prava in kvalitetna, saj primeri podhladitve niso redki.

Ture v slabem vremenu nam odkrijejo nove poglede in prizore gora in narave, ki jo spozna-

varno tudi s te plati. Da nismo čisto iz sladkorja, nas narava kmalu prepriča, posebno pri večdnevni pohodih, kjer se neredko zgodi, da nimamo sreče z vremenom. Kaj je lepše kot možnost, da opazujemo zimsko naravo pred fronto in po njej!

Previdnost pa ni nikoli odveč. Pozimi obstajajo »zdrave« meje gibanja. Posebno nevarni so plazovi, megle, zameti, mraz. Nikoli se ne smemo prenatlagiti in turo izvesti za vsako ceno.

PREDLOGI ZA TURE

Kam na večdnevni turni pohod, hojo? Greben Golte-Raduha je odlična in lepa dvodnevna tura po grebenu na gozdni meji. Morda bi šli z Zelenice prek Stola in Golice in še naprej.

Ali pa kje nižje? Dleskovška planota, Porezen ... Variant je veliko. Odvisni smo le od snežnih razmer, časa, ki ga imamo na voljo, in sami od sebe, svoje pripravljenosti. Potreba po snežnih razmerah je manjša, če na turi več hodimo kot se smučamo. Za smuko je najboljši zimski sneg, ki se ne predre, rahel globok celeč, pomladanski firn. Verjetno pa je firn daleč naj...

Mislim, da je pozimi najlepše veliko teči po utrjenih smučinah, hoditi na turne pohode, na večdnevne ture in se uvajati v tehniko smučanja

na smučiščih. S prihodom pomladi pa se odpravimo v višje gorske predele, izkoristimo daljši dan za daljše ture in čimveč smučamo.

Čez nekaj časa, ko si pridobimo potrebno znanje in izkušnje, ugotovimo, da ni več omejitev. Ne glede na sneg ali koledarski del leta obvladamo vse vrste snega, različne naklone pobočij, pridobimo potrebno moč v stegnih in kolenih. Tedaj uživamo v spoznanju, da se da tudi z opremo naših pra-pradedov odlično smučati.

Le svoje »ozke« predstave o smučanju moramo malo razširiti. Ni lepšega od drsenja po dolgi, še deviški beli jasi med temnimi gozdovi, nad katerimi hitimo proti v daljavi vidnim belim vrhovom, in ko se na vrhovih ozremo na dolgo pot za seboj in se v mislih pripravimo na užitek v drsenju in hitrosti po bregih navzdol.

Potem v dolini namočimo noge v žuboreč potok ob poti, ki izvira iz višjih snežišč, ter pospravimo smuči in zimsko obleko v nahrbtnik, saj je v dolini toplejše in milejše podnebje, ter namerimo korak pod zeleno streho po poti, ki v bistvu ne vodi domov, temveč novim doživetjem naproti.

Že **Nansen** je zdavnaj nekoč napisal: »Nič bolj ne utrjuje moči in misli v glavi kot smučanje. To je nekaj, kar razvija ne samo telo, temveč tudi dušo - ima daleč globlji pomen za ljudi, kot si nekateri predstavljajo.«

NOVA KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

111 IZLETOV PO SLOVENSKIH GORAH

ANDREJ STRITAR

V zadnjih letih so naše založbe izdale lepo število planinskih knjig, ki naj bi bralcem približale gore in jim tako pomagale pri uresničitvi njihovih planinskih želja. Vsa naša pogorja in sredogorja so dobro »pokrita« s podrobnimi vodniki. V njih lahko najdemo praktično vse informacije, potrebne za pripravo in izvedbo tur in izletov.

Tisto, kar je do sedaj manjkalo v naši planinski literaturi (z izjemo zadnje **Klinarjeve** knjige), je vodnik, ki bi dajal ideje in na določen način svetoval, kam in kako za konec tedna.

Eno izmed bistvenih izhodišč knjige, katere izid pričakujemo jeseni, je to, da izbira izleta oziroma cilja pogosto ni lahka in preprosta naloga. Kolikokrat se zgodi, da vreme ni najprimernejše, da smo na tesnem s časom - ali pa nam je enostavno zmanjkalo idej, kam in kako.

Pričujoča knjiga avtorja **Andreja Stritarja** in družine je plod 20-letnega potepanja po znanih in manj znanih gorah Slovenije. Iz te bogate bere je avtor izbral 111 eno- do dvodnevni privlačnih izletov. Če bi hoteli vsak teden opravi-

viti eno izmed opisanih tur, bi imeli dela za dobri dve leti.

Vsebinsko je knjiga zastavljena kot vodnik. Izleti se zaključijo tam, kjer so se začeli in so tako prilagojeni povprečnemu motoriziranemu Slovcu. Opis izleta vsebuje kratek uvod, navedbo težavnosti, skico vzpona in sestopa, bistvene podatke o izhodišču, vzponu, sestopu, dolžini ture in najprimernejšem letnem času za izvedbo ture.

Namen knjige in avtorjev pa ni le predstavitev 111 izletov. V knjigi so enakovorno predstavljena skoraj vsa goriška zanimiva območja Slovenije in slovenskega dela zamejstva. Izhodišča so večkrat neznane gorske kmetije in vasice in že sam dostop do njih je mala šola spoznavanja manj znane Slovenije.

Povprečna planinska sezona je v večini primerov omejena na nekaj poletnih mesecev. A goriška sezona ne traja samo od julija do septembra. Eno izmed vodil knjige je približati gore obiskovalcu v vseh letnih časih. Za izurjen sta primerna zimska izleta tudi Triglav ali Jalovec, za tiste z manj izkušnjami ali ambicijami pa obstaja vrsta primernih in privlačnih ciljev

v sredogorju, ki jih je možno opraviti z minimalno zimsko opremo.

Cilji so združeni v skupine, ki se vrstijo v smeri urnega kazalca okoli osrednje Slovenije. Začetnemu poglavju Južna predgorja z manj zahtevnimi izleti sledijo: Primorska stran, Trenta, Na oni strani meje, Tamar, Vrata, Kot, Krma, Bohinj, Karavanke zahodno od Ljubelja, Košuta, Svet med Jezerskim in Trzičem, Kamniška stran in Savinjska stran.

Posebnost knjige je, da nas popelje od najlažjih in najenostavnejših izletov, da venomer stopnjuje težave in zahtevnost in pripelje do izbora 11 najtežjih tur, ki so opisane v posebnem poglavju Za gorske sladokusce. To so ture v brezpotju, nekatere pa zahtevajo tudi alpinistično znanje in sposobnost premagovanja krajših plezalnih mest do II. težavnostne stopnje.

Avtor je ture v knjigi razvrstil po težavnosti v 10 skupin v razponu od »lahkih označenih poti« do »zelo zahtevnih brezpotij in plezalnih smeri«. Knjiga ima tudi vzgojno poslanstvo. Dobra tretjina izletov poteka po neoznačenih poteh in brezpotju. Bralcu omogoča izbor izletov, kjer se težave in zahtevnost enakomerno stopnjujejo. Pregled oziroma razvrstitev tur po zahtevnosti je opravljena jasno in pregledno v posebnem poglavju. Knjiga ob upoštevanju vseh navodil in opozoril pisca omogoča neke vrste samoizobraževanje in razvoj planinca, ki to ambicijo seveda ima, v kategorijo gornika, ki je po svojih sposobnostih nekje med planincem in alpinistom.

In ne nazadnje: knjiga je moderno oblikovana, opremljena z skoraj sto preglednimi skicami in 110 barvnimi fotografijami, ki jih je prispevalo 10 priznanih gorskih fotografov.

Gre za delo, v katerem je združena dolgoletna izkušnja, estetika in predvsem praktičnost in uporabnost. Vsekakor bo to ena izmed tistih knjig, ki ne bodo smele manjkati na planinski knjižni polici.

Knjiga bo izšla jeseni letošnjega leta pri Založbi Sidarta iz Ljubljane. Obseg knjige je 220 strani, format 17,5 x 25 cm, trda vezava.

Ines Božič-Skok

VIŠEVNIK: PRIJAZEN VRH NAD POKLJUKO

(2050 m, lahka neoznačena pot)

Viševnik nad Pokljuko je prav nenavaden vrh. Po nemarkirani poti z Rudnega polja je izredno obiskan, najbolj pozimi. Zaradi razmeroma enostavnega in hitrega dostopa je smuka z njega zelo priljubljena. Vrh odlikujeta priostrena oblika in lepa lega. Leži nekoliko odmaknjen od glavnega grebena nad Krmo, jugovzhodno od Malega Draškega vrha. Najlažji dostop nanj je z Rudnega polja.

Izhodišče: Z avtom se mimo Šport hotela pripeljemo do vojašnice na Rudnem polju na Pokljuki, 1340 m visoko. Cesta je asfaltirana in prevozna tudi v najhujši zimi.

Opis: Na koncu vojašnice se od ceste, ki je speljana proti Konjščici, na desno odcepi stranska gozdna cesta. Odcep je dobro označen, saj se tu prične tudi eden najpopularnejših pristopov na Triglav, z Rudnega na Velo polje. Cesti sledimo slab kilometer do vojaškega smučišča. Tam zavijemo desno in se ob obeh vlečnicah vzpnemo v dolnico nad zgornjim smučiščem. Vzpnemo se po njej do manjše ravnine Zlate vode. Tam zavijemo levo strmo navzgor čez poseko na greben. Odpre se nam razgled na ves Bohinj. Sledimo dobri stezi, ki vodi po širokem in precej poraščenem grebenu. Ko se v vršnih strminah greben združi s pobočjem, sledimo stezi čez travnate vesine. Kmalu smo na vršnem grebenu in prek njega na vrhu.

Sestop: Najlažji in najhitrejši je sestop po isti poti. Lepa kombinacija pa je sestop po markiranem grebenu proti severozahodu na Srenjski preval, z njega v dolnico Jezerca med Draškimi vrhovi, potem pa po markirani poti Velo polje-Pokljuka nazaj na Rudno polje.

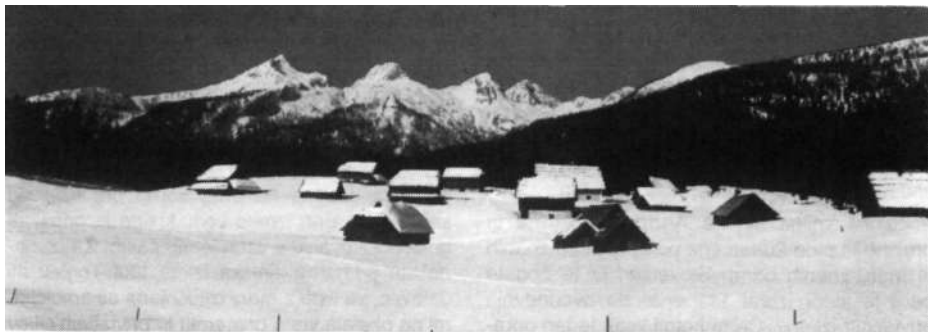
Višinska razlika: 700 m.

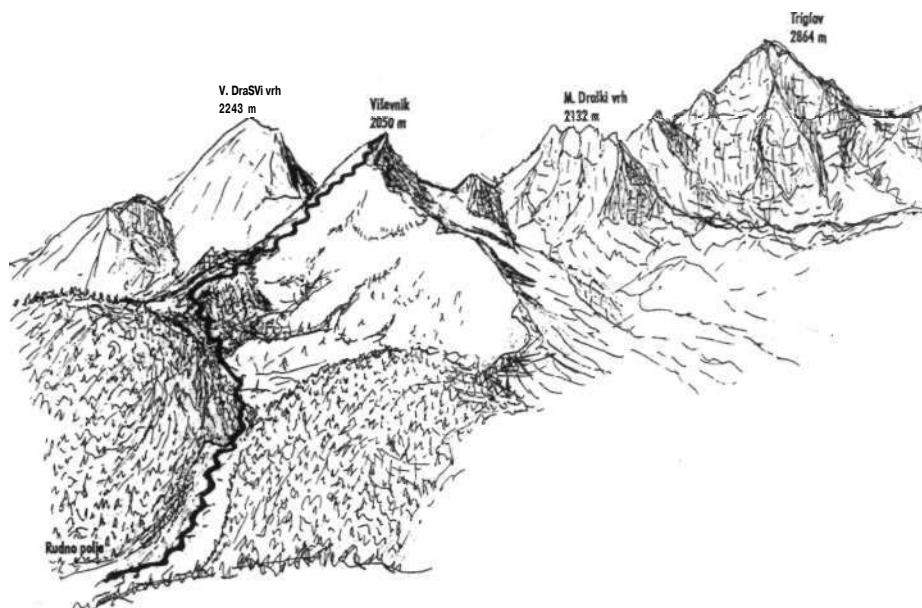
Najprimernejši čas: Zima in zgodnja pomlad. Že nekaj dni po padavinah vodi nanj gaz, vendar se na vrh ne podajamo ob nevarnosti plazov! V kopnem je pot manj prijetna, saj je ponekod kar obilno zarasla z rušjem.

Težave: Pot ni zahtevna.

Viševnik

Foto: Janez Skok

Viševnik in Draški vrhovi nad Pokljuko.

Dolžina ture: Rudno polje-Vrh 2 uri, Vrh-Rudno polje 1 ura, Vrh-Jezerca 1 ura, Jezerca-Rudno polje 1 ura, skupaj 3-4 ure.

Vodnik: Mihelič, Petkovšek, Stojin: Julijske Alpe, PZS.

Zemljevida: Julijske Alpe, vzhodni del, 1:50000, PZS; Julijske Alpe-Triglav, 1:20000, PZS (delno).

POLHOGRAJSKA GRMADA: OKUS PO VISOKOGORJU

(898 m, zahtevna neoznačena pot)

Če smo za Tošč rekli, da je kralj Polhograjcev, potem je Grmada bez dvoma njihova kraljica. Kljub temu, da se ne približamo niti 1000 metrom nadmorske višine, njen razbit vrh predstavlja prve zametke visokogorja. Najlažje je dostopna po lepi poti iz vasi Topol pod Sv. Katarino. Tu pa je opisan vzpon iz doline po bolj strmi strani, po zanimivem jugozahodnem grebenu.

Izhodišče: Avto pustimo pri trgovini v vasi Dvor pred Polhovim Gradcem.

Opis: Pri vodnem koritu sredi vasi poiščemo pot med hišami desno proti gozdu, ki nas pripelje na stezo, po kateri se po poraščenem hrbtu dvignemo na stranski vrh Kucelj. Na hrbtu za njim se priključimo markirani stezi iz Polhovega Gradca.

Hrbtu sledimo proti severu. Na desno se nam odpirajo lepi razgledi na Ljubljansko barje. Kmalu smo pri lovski kočici pod vršno gmoto Grmade. Tik nad njo se zagrizemo v strmino. V dvajsetih minutah dosežemo južni vrh Grmade,

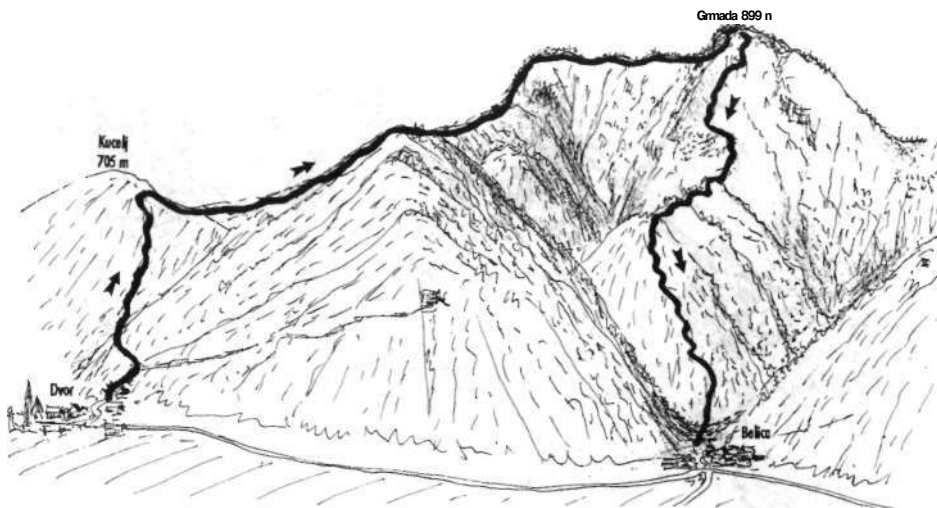
od koder sledimo potki po grebenu proti glavnemu vrhu.

Sestop: Sestopimo po markirani poti, ki se z glavnega vrha strmo spusti na vzhod proti dolini Gradaščice. Po nekaj sto metrih spusta nas markacije za nekaj deset metrov usmerijo proti levi, potem pa spet nadaljujemo naravnost navzdol. Prek manjšega sedla stopimo na dolg, poraščen greben, po katerem nas prijetna stezica pripelje k sotočju dveh potokov v dolini Belice. Od tam ni več daleč do glavne ceste, ki vodi proti desni do avta.

Polhograjska Grmada

Foto: M. Debevc

Pogled na Grmado z Južne strani. Njena zanimiva podoba je Francoze za časa Ilirskih provinc spominjala na Luja XIV. Naš vzpon nas popelje čez cel vršni greben z leve proti desni.

Višinska razlika: 530 m.

Najprimernejši čas: Vsi letni časi. Pozimi je vzpon težaven samo, kadar na vršnem grebenu in na južnih pobočjih leži večja količina snega.

Dolžina ture: Dvor-Vrh 2 uri, sestop 1.30 ure, skupaj 4 ure

Zemljevida: Polhograjski Dolomiti, 1 : 50000, PZS; Okolica Ljubljane, 1 : 50 000, PZS.

SKUTA: ZAHTEVEN PRISTOP ČEZ NARAVNE PREHODE

(2532 m, zelo zahtevna neoznačena pot)

Skuta je prava lepota Kamniških Alp. Prek nje vodi transversala, zato je precej obiskana. Na severno stran se proti Jezerskemu prevesi s strmo steno, z juga pa je nekoliko položnejša. Iz doline Kamniške Bistrice ni markirane poti, ki bi peljala naravnost nanjo. Stara pastirska pot vodi iz Konca mimo velike luknje Gamsovega skreta, po kateri je celo pobočje dobilo ime, in mimo južne stene Kogla. Prehod je lep in ne pretirano zahteven.

Izhodišče: Z avtom se pripeljemo v Konec, zatrep doline Kamniške Bistrice, in ga pustimo pri spodnji postaji tovarne žičnice na Kokrsko sedlo.

Opis: Iz Konca zavijemo v smeri sever-severozahod levo od Velikega grebena. Po skromni stezi se vzpenjamo po travnatem in rušnatem svetu levo ob grapi, ki se spušča izpod Kogla. V zgornjem delu grapo prečimo desno na skrotasta in travnata pobočja. Na naši desni je velika zijalka, Gamsov skret. Čez skrotje in trave pridemo pod južno steno Kogla. Desno ob njej moramo preplezati žleb in prestopiti po

ozki izpostavljeni polički (najbolj nevarno mesto). Kmalu pridemo na travnat svet Za Koglom. Vzpnemo se na kotanjaste Velike Pode, kjer naletimo na markirano pot med Kamniškim in Kokrskim sedlom.

Po markirani poti zavijemo levo proti Kokrskemu sedlu do odcepa poti na Skuto. Sledimo ji na Škrbino med Dolгим hrbtom in Skuto in z nje na vrh.

Sestop: Najhitreje sestopimo po isti poti. Težavno mesto ob steni Kogla je med sestopom še bolj zoprno! Zato je primernejši le slabo uro daljši sestop po markirani poti na Kokrsko sedlo in z njega v Konec.

Višinska razlika: 1650 m.

Najprimernejši čas: Vsi kopni letni časi. Pozimi

je prehod ob steni Kogla zahteven. Možen je le ob primerni alpinistični opremi (vrvi). Poleti je vzpon čez južna pobočja zelo vroč.

Težave: Edino tehnično zahtevno mesto je prehod ob steni Kogla. Zanj je potrebno nekaj plezanja ter trden in zanesljiv korak na ozki polički. Za celotno pot je potrebno precej smisla za orientacijo. V megli je orientacija na Velikih Podih zelo težavna!

Dolžina ture: Konec-Kogel 2.30-3 ure, Kogel-Veliki Podi 1-1.30 ure, Veliki Podi-Vrh 1-1.30 ure, Vrh-Kokrsko sedlo-Konec 3-3.30 ure, Vrh-Kogel-Konec 2.30-3 ure, skupaj 8-10 ur.

Vodnik: Peter Ficko: Kamniške in Savinjske Alpe, PZS.

Zemljevida: Kamniške in Savinjske Alpe, 1 :50000, PZS; Grintovci, 1 :25000, PZS.

OBČUDOVALI SMO LEPOTE POKRAJINE IN DOBROTE KUHINJE

POHOD PO ŽIROVSKO-IDRIJSKEM

IVANKA KOROŠEC

Planinsko društvo PTT Kranj je 23. februarja letos priredilo zanimiv pohod po Žirovsko-idrijskem hribovju. V Žireh se nas je zbrala samo deveterica, kar je sicer že kar običaj za take »nesezonske« izlete.

Vodič je bil **Tone Pivk**, ki pozna okoliške kraje in hribovje kot svoj žep. Tudi **Branko Benedik** in **Tone Štumbergar** sta domačina. Zlasti slednji nam je vedel povedati marsikaj zanimivega, saj je več kot tri desetletja nosil pošto po okoliških vaseh in zaselkih, dolga leta celo peš po vseh bregovih in strminah.

PRI SIVKARJU NA KMEČKEM TURIZMU

Žiri so prijeten kraj, vgnezdjen v predalpski svet, kjer se stikajo posebnosti Gorenjske, Primorske in Notranske. Če se ne bi Žirovci pred več kot sto leti tako pogumno lotili čevljarstva in klekljarstva, bi Žiri danes ne bile tako znane, kot so. Svojo vaško sramežljivost bi še danes skrivale pred nedeljskimi popotniki. Tako pa so se razvile v kraj, ki daje zaradi industrije, obratov, delavnic, trgovin in trgovinic že kar mestni vtis.

Ob osmih smo se napotili po kolovozni poti prek zamrznjenih, z debelo slano pokritih travnikov in polj in se vzpeli na hribovje nad Žirmi. V Jarčjem dolu je še ležal debel sneg. Tu stoje trdne hribovske kmetije z mogočnimi poslopji, postavljenimi povprek na strmino in z velikimi posestvi. Postajalo je vse bolj strmo, premo sorazmerno temu pa tudi vroče. Prisojna pobočja so bila že brez snega, a še vsa speča, čeprav se jih je že dotaknil sveti Valentin, osojna pobočja pa so bila še na debelo pokrita s snegom. Ponekod so bile strmine čisto grbnaste in bi bile ravno primerne za novo olimpijsko disciplino akrobatskega smučanja.

Na vrhu nas je sprejel oster, mrzel veter. Na slemenu med Žirovsko in Idrijsko kotlino vedno piha in vleče. Še kako urno smo si spet oblekli prej odložene bunde in si nadeli kape na glavo.

Pogreli smo se »Pri Sivkarju«, kjer imajo kmečki turizem. Mladih ni bilo doma, prav tako dobro pa sta nam postregla stari Sivkarjev ata s sadjcem in Sivkarjeva mama s čajem iz domačih rožč. Omeniti velja, da imajo tam gor cene še iz predinflacijskih časov.

Nadaljevali smo pot dalje v breg, na Mrzli vrh. Razgled je bil čudovit: iz dolin so silili v jasno, mrzlo nebo posamezni vrhovi - spredaj Porezen in Blegoš, zadaj venec bohinjskih gora, še bolj zadaj divja gmota s Triglavom.

RAZVODJE MED JADRANOM IN ČRNIM MORJEM

Zaselek Mrzli vrh sestavljajo samotne kmetije okoli razgledne Sivke, ki jo prečka slovenska planinska transverzala. Med kmetijami, ki so dostopne le po slabih kolovozih ali stezah, so njive in košenice. Dolinci nabirajo poleti po okoliških bregovih arniko, po gozdovih pa gobe in borovnice. Mrzli vrh nima zaman svojega imena. Tu vedno piha burja s Primorske in se tepe z meglo, ki jo poriva kvišku veter z žirovske strani.

Pri Kosmaču ali »pri Vodičarju«, kot se reče po domače, imajo žig za slovensko planinsko transverzalo kakor tudi za loško transverzalo. Gospodarja domačije **Danica** in **Marko Kosmač** imata šest otrok, štiri sinove in dve hčeri. Poskrbela sta, da se življenje na Mrzlem vrhu ne bo ustavilo. Otroci hodijo v šolo v Sovodenj - kombi jih vsak dan prevaža v dolino in nazaj -, mlajši pa uživajo v prelestih zime in se smučajo po okoliških bregih. Najmlajša je tako in tako še najraje v maminem naročju.

Pri lepo obnovljeni kapelici na Mrzlem vrhu smo stopili na asfaltirano cesto in v rahlem spustu prišli po njej v Ledine. To je prijazna, strnjena vasica na zakraseli planoti. **Tomi Bogataj** ima kmečki turizem »Pr Jureč«. Ker je bilo ravno poldne in torej čas za kosilo, smo vstopili in poskusili hišno specialiteto - domače suhe klobase, zaseko, nariban hren, zraven pa še topel, doma pečen hleb kruha.

Naš vodič nam je razlagal, da je to območje razvodje med Jadranskim in Črnim morjem. Potoki, ki izvirajo tod, tečejo nekateri v Soro, ta v Savo, Donavo in Črno morje; drugi tečejo na drugo stran, v Idrijo ter po njej v Sočo in Jadran.

Naša naslednja postaja so bile Ledinske krnice, kjer je nekdaj cvetelo čipkarstvo. Ustavili smo se pri mežnarjevih. **Ivana Prek** nam je odprla lepo gotsko cerkev iz leta 1750. V njej hranijo prelep venec iz tabernaklja, odlično rezbarsko delo v baročnem slogu. Na oltarju stoji sveti Ahac, na desni strani pa kip svete Lucije. V roki drži pladenj s svojimi očmi. Včasih je bila to božja pot, ljudje so se od blizu in daleč zgrinjali k sveti Luciji, priprošnjiki za oči, k svetemu Ahacu in k svetemu Florijanu. Sveti Ahacij je izgubil roko, v kateri je držal zastavo. Poskušali so jo že prilepiti, pa se je ne da, potrebna bi bila temeljitejša prenova. Tudi druge čudovite kipe v cerkvi so že načeli lesni črvi. Z ob časa grize, denarje za popravilo pa, žal, ni. Pri mežnarjevih smo morali poskusiti domač kruh, suho meso in kapljico vinca. Težko smo se poslovili od gostoljubne hiše in nadaljevali pot proti Vrsniku.

CERKEV MED VASEMA

Vrsnik leži sredi Idrijsko-žirovskega hribovja. Že od nekdaj tod živi pošteni kmečki živeli. Zaradi preskromnih dohodkov od zemlje in gozda so ljudje zaposleni v industrijskih dolinah škofjeloške, logaške in idrijske občine. Prebivalci menda niti ne vedo, kam sploh spadajo. Oblast, se pravi občino, policijo in druge (nepotrebne reči imajo v Idriji, na delo in k zdravnikom pa zvečine hodijo v Žiri. Kadar je treba od Vrsničanov kaj dobiti, se zanje pulita obe občini, kadar je treba kaj dati, se jih branita. Pravzaprav sta Vrsnika dva, Zgornji in Spodnji. Zvedela sem, kako je bilo s tistim znamenitim sporom med obema.

V starih časih so se Vrsničani odločili, da si bodo sezidali cerkev, saj niso hoteli zaostajati za svetom. Na Zgornjem Vrsniku so vaščani pripravili kamenje, pesek in apno in začeli zidati. Takrat so dvignili glavo prebivalci Spodnjega Vrsnika: zakaj pa naj bi cerkev stala v Zgornjem Vrsniku? Ponoči so se odpravili tja, podrli, kar je bilo že sezidanega, naložili na vozove in peljali v svojo vas. Začeli so graditi bogu svetišče v svoji vasi, zgoraj pa naj se bodejo s hudičem. - Vaščani Zgornjega Vrsnika pa niso bili od muh. Sredi noči so se odpravili k svojim sosedom, podrli, kar je bilo zgrajenega in odpeljali gradivo. Kajpada je bil ogenj v strehi, obe vasi sta se sprli, končno pa so le prišli k pameti in se zmenili, da bo cerkev stala na sredini in so postavili božji hram na hribu

med obema vasema. Do njega je približno enako daleč iz obeh Vrsnikov.

Zdaj je ob cerkvi lepo urejen grob, kjer je pokopanih več deset borcev Kosovelove brigade, ki se je med vojno zadrževala v teh krajih. Pripešali smo do strmo odrezanega roba Vrsniške planote. Globoko spodaj teče Sora in ob njej se vije cesta proti Žirem. Nemogoče je bilo pomisliti, da bomo zmogli še to nedosežno razdaljo! In vendar smo jo, čeprav smo imeli že precej ur hoje v nogah.

ZAŠPILJENA POT

Po zasneženi strmini smo se spustili navzdol in bili po terasastih poteh, ki so v strmih senožetih prirejene nalašč za traktorje, kmalu v dnu. A hodili smo še precej časa, da smo prispeli v Žiri. Vodič nam je pokazal grič Tabor, ki se imenuje po taboru za obrambo pred Turki. Na vrhu griča so boja še zdaj vidni ostanki stare trdnjave. Pripovedujejo, da so Turki pridrli skozi Poljansko dolino in silovito divjali po teh krajih. Od Tabora gre pot na skalnati visoki hrib Žirk, po katerem so Žiri tudi dobile ime.

Dolgo klobasasto pot smo zašpili v gostilni na koncu Žirov ob petih popoldne. Hoje je bilo precej in nahrbtnike smo vlačili s seboj čisto zastoj, saj je ob poti vse preveč skušnjav, da bi človek ne poskusil odlične domače hrane. Bili smo zelo zadovoljni, saj smo preživeli dan, ki ga človek z veseljem odloži med svoje lepe spomine.

Vse premalokrat se odločamo za obisk nekoliko manj znanih krajev. In vendar so tam ljudje nadvse neposredni in gostoljubni. Skoraj nikoli nimamo priložnosti natančneje spoznati takih krajev, saj se še takrat, ko hitimo za žigi te ali one transverzale, navadno pripeljemo čim bližje z avtomobilom in s tem sami sebe za marsikaj opeharimo. Transverzala naj ne bi bila sama sebi namen, bila bi naj nekakšna spodbuda, da človek hodi in spozna svet. Za plačilo ti ni značka s prehojene poti; to je le dokaz, da si pot zares prehodil. Pravi planinec za svoje pohode ne potrebuje materialnega plačila, kajti plačilo so mu doživetja, ki jih je prinesel s poti. Kraja ne moreš spoznati, če ne dihaš njegovega zraka in če se ne pogovarjaš z ljudmi, ki živijo tam.

Organizatorju tega pohoda **Franciju Trohi** gre vsa zahvala za domiselnost pri izbiri krajev, **Tonetu Pivku** pa za vodenje in za izbiro vseh - četudi najdaljših - kolovozov.

Obljubili smo si, da se bomo v tistem koncu še sestali in spoznali še kakšen tak odročen kotiček Slovenije. Četudi je Bog tam s praznim žakljem mahal, je vendar nadvse lepo. In tako se nam bodo lahko pridružili tudi vsi tisti, ki se zdaj kesajo, ker so zamudili ta pohod.

NEDELJSKO POPOLDANSKO POTEKANJE

SPICASTI VRH, EDEN OD DESETIH

NADA KOSTANJEVIC

Špičastih vrhov je v Atlasu Slovenije deset (Ostrih pa kar 15). Enega od njih - pa lepega in zanimivega - sem obiskala letošnje tretjo januarsko nedeljo. In kje naj bi bil tisti moj zanimivi Špičasti vrh? Blizu Križne gore, one na 142. strani Atlasa - vrh pa je na 143. strani.

Lotila sem se ga, kot se ponavadi lotim hribov - nedeljskega popoldneva. Sončnega in mrzlega nedeljskega popoldneva se torej zopet odpravljam proti Cencu.

Za tisti Špičasti vrh nisem nikoli slišala in ga tudi nisem nameravala osvojiti tega dne. Rekla sem si: grem do Cenca in namesto proti Javorniku raje v severozahodno smer, proti Križni gori. Nekoč sem že tako šla, hodila sem malo na pamet, malo po karti ajdovske občine in prispela čez Bukovsko ravno na neko slame, s katerega se mi je odprl razgled na Zadložko kotlino in za njo na vse vrste Alp. In ker je bil takrat marec in dan dovolj dolg, sem jo ucvrla po dobri stezi v Zadlog in od tam pristopala domov.

Danes je dan še po januarsko kratek; videli bomo, kam me bo prineslo.

POT Z DVEMA TONETOMA

Za Tekcom mi je ustavil avto **Abramov Tone**; bil je s sinom namenjen na Nanos k sorodnikom. »Pojdite z nami na Nanos, teta!« - »Danes ne, Tone, namenjena sem k Cencu iskat teloh, peljala pa se bom z vami le do Zavetnikov.« - »Saj, tudi meni je žena rekla, naj bi nabral teloh; zaman sem ji dopovedoval, da ga na Nanosu ni.« - »O, je, je, a le na oni strani proti Postojni, pri Vojkovi, gor nad Stranami, morda tudi v Hrušici... Če ga nabere, ga prinesem.«

Tone me ni spraševal, kam. Pred petimi meseci mu je umrla lepa hči, študentka. Dodala sem: »Jaz ga imam že od prejšnjih nedelj...«

Pri Zavetnikih smo se poslovili. Pa nisem prehodila petsto metrov, ko mi ustavi avto neki drugi Tone, ki je bil s hčerko namenjen do Črnega vrha. Spraševal me je, kako se pozimi najde teloh, in sem mu pojasnila, da je treba poiskati listje, razkopati steljo in se potem najde cvet.

Če pa je cvet - pravzaprav popek - še zelo majhen, naj ga pusti rasti in naj zagrne steljo nazaj. Vedno tako počnem, tudi če cvet pobrem. Zato na istem mestu čez mesec ali manj požene zopet lep telohov cvet. Le presajati ga nikar - ne na vrt, ne na grob. Planika še zraste

v dolini če je gojena, teloh pa ima svoj ponos; presajen ne bo uspeval nikjer.

Med pogovorom smo prišli do Cenca. Zahvalila sem se tudi drugemu Tonetu in jo mahnila proti Križni gori.

Karta mi ponuja takoj za Cencom stezo in markacijo, ki se steka na cesto. Namesto tega je v resnici takoj kar preVožna cesta. En krak se cepi proti Žagoliču, drugi pa proti bolj oddaljenim hišam Križne gore. Takoj pri prvi - opuščeni - hiši najdem pod steljo nekaj teloha.

Snega so le posamezne zaplate, cesta je ponekod delno poledenela, ponekod povsem kopna. Že ob prvem ovinku zagledam parkiran lep avto; le kaj počne tu?

Grem naprej. Jase, zasnežene in kopne, mešan gozd - sledov divjadi pa skoraj ni. Kmalu zaslišim za seboj avto; bil je oni lepoteč, ki je stal na začetku poti. Ustavi se ob meni. Notri je mlajši možakar, sam. »Kam pa gremo?« - »Malo pohajam!« - »Peljala pa se ne bi?« Pri tem je poželjivo pogledoval mojo krepko postavo. Pa si nikar ne mislite nič slabega, saj sem debela, stara in škrbasta! Potreboval je pač obtežitev za svoj stroj, da ne bi tako plesal po ledu, in je hvalil usodo, da mu ni prinesla na pot kake shujšane »špice«. »Se bom pač peljala, saj rada hodim po teh krajih.« Možakar se mi je predstavil, da je revirski lovski nadzornik in da pregleduje »solnice« Pelje pa se do **Kaliserja**. Očitno je imel od tam že »obtežitev« za nazaj. Takoj mi je začel pripovedovati - in pri tem je spretno manevriral po ledeni poti -, da se je vsa divjad že spustila v nižje kraje. Krmijo pa da jo ne, ker se sicer žival razvadi in se naravne hrane ne dotakne več. Volkovi tudi včasih pridejo sem s Kočevskega in potem gredo nazaj. Prav vso divjad je mogoče najti tukaj, tudi divje prašiče.

NATANČNO NARISANA POT

»Ali ste kdaj slišal za Špičasti vrh? Od Kaliserja ne boste potrebovali pol ure. Pojdite petsto metrov po cesti, levo boste zagledali v dolini hišo, pojdite naprej, desno gor, videli boste počitniško hišo in zraven nedograjeno hišo, od tam je markacija in na vrhu razglednik.«

Medtem smo se po ... hm... dobri gozdni cesti že pripeljali do jase pod gozdom, kjer stoji Kališerjeva domačija. Cesta gre tu še naprej proti severu, do kmetije **Brkovnik**, a sem jo raje mahnila proti Špičastemu vrhu. Saj je bilo že dve popoldne. Živega krsta nisem srečala na gozdni cesti, nisem slišala ne ptiča ne srnjaka,

vetra tudi ni bilo spodaj v zavetju. Družbo so mi delale le vitke smreke in jelke, debele bukve in gabri in zimsko sonce.

Vendar je bilo metrov malo več kot petsto, dokler nisem zagledala levo spodaj v dolini hišo, zgoraj v pobočju pa se je svetilo nekaj belega; mar je to ta vikend? Po nekaj korakih zagledam na desni novo kamnito cesto in na koncu ceste jaso. Ob cesti je keson hladilnega voza. No, to pa res ni vikend! Vendar že po nekaj korakih zagledam trdno zaprto počitniško hišo in nedograjeno hišo. Ob obeh pa dve njivici, ki sta verjetno poleti lepo obdelani. Kamnita cesta se še malo vzpenja in šele ob njej zagledam markacijo. Pelje v gozd, kjer leži sneg nekaj centimov na debelo. Vendar se prijetno vdira in pot ni težka, po nekaj deset metrih pa se cepi. Saj, nekdo je hodil pred menoj! Vendar je tisti šel naprej brez markacije, jaz se pa raje držim markacije, in grem v hrib. Malo višje je gozd že redkejši, snežnih zaplat pa je dosti manj. Vendar stopim prav na vsako, da bom znala nazaj, če bi zgrešila markacije, ki so kar goste, navzgor in navzdol, a so videti bolj stare. Tudi kakšna skala pogleda izpod stelje.

Skozi golo drevje že vidim Zadloško kotlino in kmalu sem na vrhu. Tam je res tudi solidno zgrajen razglednik z lestvijo. Od Kališerja do sem nisem potrebovala pol ure, temveč petdeset minut. Na razglednik se nisem hotela povzpeli. Kdo me bi rešil, če bi se mi zavrtelo v glavi? Saj je Alpe, Zadlog in celo tja proti Logatcu in Vrhniki videti tudi skozi drevje.

Deset minut manjka do treh. Čez dobro uro bo noč! Hitro poiščem svoje stopinje in se vračam proti Kališerju. Če ne bi bila tako pozna ura, bi lahko šla do **Kampelca**. Raje pa jo uberem po že znani poti nazaj. A srečala sem le dva avta, ki sta šla najbrž do Kališerja ali do **Brkovnika**. Nazaj ni šel nihče. In vendar sem pri Cencu dobila znanca, ki so me postavili prav pred hišna vrata!

Pol petih je bilo, ravno pravočasno sem prišla, da sem še rešila ogenj v peči in za svetlega še nakrmila kokoši.

Telohove popke sem skrbno položila na mah v pokrovko plastične posodice. Podobni so nerazcveteli deklici, ki jo je ugonobila zahrbtna bolezen. Odnesem jih na »žegen«. Na grobu mojega sina so telohi že od prejšnjih nedelj...

TVEGANO PLANINARJENJE PO LEDENIH POTEH

POHOD NA ARIHOVO PEČ

IVANKA KOROŠEC

Konec dober, vse dobro, bi lahko rekli. Nikar pa ne pomisliti, kaj bi se lahko zgodilo, če bi nam bila sreča le malo manj naklonjena.

Ali ste že kdaj doživeli, da vas je nekaj - dogodek, človek ali stvar - pretreslo do mozga, popolnoma in do dna in ste v hipu spoznali, kako dragoceno in enkratno je življenje in ste čisto jasno zagledali ločnico med življenjem in smrtjo? Ali ste potem opazili, kako modro je nebo in kako visoki so vrhovi? Ste občutili radost, ki se je sploh ne da popisati, da se tisto, kar bi bilo lahko tako usodno, vendarle ni zgodilo?

DRSALNICE NA STEZAH

V nedeljo, 1. marca 1992, so organizirali XIV. spominski pohod na Arihovo peč v Avstriji. Ob pol devetih zjutraj smo se pripeljali na parkirni prostor nad Svatnami na Koroškem. Jasen dan je bil, polja in travniki so bili pomrznjeni, čeprav se je sonce že zavihtelo visoko na nebo. Ob cesti je stala stojnica, kjer je bilo treba plačati 50 šilingov štartnine in vsi, ki so izstopali iz avtobusov, so gledali, da se bodo čimprej priključili vrsti pred to pobiralnico. Tla na cesti pa so bila gladka kot šipa.

Eden od planincev iz avtobusa, ki je pripeljal za nami, je nič hudega sluteč stopil na cesto, spodneslo ga je v delčku sekunde, ki je prekratek za vsakršno reagiranje, udaril je z glavo na cesto in obležal v nezavesti.

Po zvočniku so začeli klicati, če je med udeleženci pohoda kakšen zdravnik, dva od organizatorjev pa sta začela s peskom posipavati cesto (kar bi morala storiti že nekaj ur prej!).

Ponesrečenec se je sicer zavedel, a vse veselje je bilo pokvarjeno. Kasneje smo izvedeli, da so ga s helikopterjem prepeljali v beljaško bolnišnico in da je z njim vse v redu.

Pot ni bila lepa - taka pač, da je treba ves čas gledati, kam boš stopil. Podnevi se v prisojna pobočja upre sonce in tali sneg, voda pa zvečer in ponoči zmrzne. Kolovozi in steze se spremenijo v drsalnice. Posebno varljiv je led, posut z odpadnimi iglicami, ki so zajedene že globoko vanj in prekrete z novo, nevidno gladko plastjo.

Po dobre pol ure hoje se je kolona pohodnikov ustavila v snegu in od udeleženca do udeleženca je šlo sporočilo, da prehod naprej ni možen. Organizator je zaprl pot, ker da je dostop do slovenske koče nevaren in bi ogrožal pohodnike. To je vse lepo in prav, a tako opozorilo bi moralo stati že spodaj na startu, tako da bi ga tako vsak videl!

Zasukali smo se, čeprav so nekateri trmasto vztrajali. Srečevali smo »junake«, ki so govorili: »Kdo mi more preprečiti, da bi ne šel na vrh?« Ali: »Če sem že tukaj, grem tudi na vrh! Dobiti moram žig, kaj pa vendar mislijo!« In podobno.

TRMA V LEDENEM ŽLEBU

Večina je vseeno odjenjala in spustili smo se nekaj sto metrov nižje in na odcepu zavili do spominske plošče, kjer je 9. februarja 1945 padlo 8 partizanov. Narahlo sem se dotaknila plošče in pečine v strmini, posuti z bukovim listjem.

Pravzaprav je bil s tem namen dosežen, saj je pohod organiziran prav njim v spomin. Pa vendar je veliko pohodnikov imelo za cilj vse kaj drugega.

Vrnili smo se na prireditveni prostor, kjer so že igrali Fantje izpod Obirja v irharicah in s klobučki. Dobili smo tudi diplome za opravljeni pohod. Na voljo so bile pečenice ali hrenovke, čaj ali kuhan mošt. Svoj lonček k trgovini je pristavil tudi neki trgovec, ki je na poltovornjaku prodajal kavo, čokolado, margarino, banane, limone in pomaranče.

Sonce je sijalo na razmehčane poti in odjenjano zmrzal, led se je topil, sneg, na katerem so se preizkušali najbolj veseli plesalci, je bil mehak. Bili smo v veselem razpoloženju, ko smo zvedeli, da se je zgodila še ena nesreča.

Nekateri niso upoštevali opozoril organizatorjev in so jo mahnili kar naprej. Trmasto so šli dalje po ledenem žlebu, ki je bil prehodan samo za posebno opremljene planince. Tam je neki pohodnici spodrsnilo, kotalila se je 150 metrov navzdol in se ustavila ob neki skali. Potem so seveda lahko vsi odjenjali! Pohodnica je imela verjetno zlomljeno ključnico, na vso srečo pa jo je odnesla brez hujših poškodb - razen prask in podplutb, pa seveda šoka, ki ga ne bo pozabila svoj živ dan.

NEODGOVORNI ORGANIZATORJI

Za to nesrečo je seveda kriva udeleženka pohoda sama, ker ni upoštevala svaril in navodil. Vseeno pa je organizator preslabo poskrbel za varnost udeležencev. Koliko črnica in podplutb so odnesli pohodniki, ne bomo zvedeli. Sama sem videla več padcev - hvala Bogu brez posledic. Tako je starejšemu gospodu ravno pred mano v rahli strmini pri vračanju od spominske plošče spodrsnilo in je padel v plitvo ledeno kotanjo kot v nekakšno zibelko. Sreča, da je nahrbtnik ublažil udarec, sicer bi se njegovim rebrom slabo pisalo. Rekel je, da se ni udaril, priznal pa je, da se je hudo ustrašil, a šele potem, ko je z nogami v zraku že ležal na tleh. - Ko smo se po zaledeneli poti vračali navzdol, je za mano čudno počilo, kot bi nekdo

s pnevmatskim kladivom hotel razbiti led. Ko sem se ozrla čez ramo, sem videla na tleh neko dekle, ki je imelo od bolečine spačen obraz. Medtem ko sem se ozirala, bi spodneslo tudi mene, če me ne bi že v letu ujela in ustavila podaljšana roka mojega angela varuha - moj mož.

Človek se sprašuje, kako si organizator, Slovensko planinsko društvo iz Celovca, Slovenska športna zveza Celovec in Slovensko prosvetno društvo Rož v Šentjakobu, upajo naložiti tako odgovornost na svoja pleča in organizirati tako množičen pohod po tako ledeni in nevarni poti. Povrhu vsega pa še brez zdravnikov in prve pomoči. Zakaj niso postavili več obvestil in opozoril? Šele ko smo se vračali, smo na mizi ob vstopu na pot videli ležati listek z obvestilom, da dostop do koče ni možen. Na odcepu k pečini s spominsko ploščo bi moral obvezno stati kdo od organizatorjev in opozarjati, da je možno priti do spominske plošče, naprej do koče pa ne in da je torej nesmiselno nadaljevati pot. Kaj če bi bile nesreče smrtno? Bi si lahko oprali vest z oguljeno frazo, češ da vsakdo hodi na lastno odgovornost?

Udeležba na pohodu ni bila precejevanje lastnih sposobnosti, saj ta pot sicer velja za lahko. Vendar smo bili v nevarnosti vsi, ne samo tisti, ki so se na lastno pest podali dalje. Že prvi korak iz avtobusa bi bil lahko usoden.

Konec dober, vse dobro. Vendar le v primeru, da smo se iz tega kaj naučili.

Dolge evropske pešpoti

Evropski popotniški zvezi (EWW) pripada od lanskega 5. oktobra dalje tri milijone popotnikov, planincev in prijateljev narave iz 25 evropskih dežel. Na članskem zborovanju EWW so ta dan v samostanu Montserrat v Kataloniji v Španiji ugodili prošnjam za sprejem turističnih organizacij iz Hrvaške, Češke in Slovaške ter Islandije. Zdaj je v EWW včlanjenih 48 popotniških, domovinskih, planinskih in naravovarstvenih zvez. V Evropski popotniški zvezi, ki je bila ustanovljena pred 22 leti v Švabski Albi v Nemčiji, so po besedah sedanjega predsednika dr. **Roberta Wursta** z Dunaja zdaj dosegli »evropski format«. Zdaj evropske dolge pešpote povezujejo Nordkap s Sredozemskim morjem in Atlantik s črnomoorsko obalo, v celoti pa so te poti dolge 27000 kilometrov. Planinska zveza Slovenije, v kateri deluje komisija za evropske pešpote, je že dolgo članica te evropske organizacije.

PRESTOP Z ZAZNAMOVANE POTI V BREZPOTJE

NAŠEGA FRENCETA POTI

LJUBO MEDEN

Že na začetku vam lahko povem, da je naš France dober gornik. Ravno prav izkušen, toliko korajžen, da hodi tudi sam, pa preudaren - za vsako pot. Dosledno se je navadil, da doma opiše nameravano turo in se tega tudi drži. V začetku je pridno ubiral markirane steze, pozneje pa obiskoval tudi odmaknjene vrhove.

Čeprav je razmeroma pozno začel hoditi po gorah (morda pa prav zato), ga je vedno vleklo tudi na brezpotja. Dolgo se ni mogel odločiti; je imel precej treme pred območji brez markacij. Čeprav tega še sam ni vedel, se je precej podcenjeval. Se je pa pozneje pokazalo, da je tako dobil nekaj prednosti, ker bi drugače marsikje obcagal.

ODLOČITEV PRI ANGELI

Na nižjih, dobro znanih hribih si je rad privoščil varianto poti, navadno malo težjo od prave, zato pa toliko bolj svojo. Res, precej je imel svojih smeri v pohlevnih hribih in je bil ponosen nanje. Vendar o tem ni rad govoril; le dobrim prijateljem je včasih potožil, da bi rad prišel tudi na tak vrh, kjer ni tistih rdeče-belih znamenj, ki jim je navadno tako ubogljivo sledil. Tudi je včasih naključnemu sopotniku zaupal svoje želje, saj si je mislil, da se tako verjetno ne bosta več srečala in ni pomembno, če se morda smeje njegovemu strahu. Od takega je tudi navadno dobil kup pojasnil, kako naj po brezpotjih hodi; saj ga je poslušal, morda še preveč pazljivo, ko je ugotovil, da tip pač pozna zadevo iz pripovedovanja, prakse ima pa malo manj. Toliko je pa tudi France že poznal stvari, saj je znal prenekateri odstavek marsikaterega vodnika na pamet. Ob zemljevidih so bile te knjižice med njegovim najljubšim čtivom.

Seveda je tudi s prijatelji odhajal na pohode in ture, od povsod pa je ogledoval brezpotne vrhove in ocenjeval, kateri bi bil zanj kot začetnika najprimernejši. Tistega poletja (pravzaprav poletja še čisto ni bilo) se je odločil za nekaj-dnevno turo po Julijcih - se ve, z obiskom Triglava. Čeprav se mu je zdel prehrupen, je le rad zavlil v bližino in čezenj. Je pa raje hodil toliko zgodaj ali pozno v letu, da se je ognil glavni gneči, in spal je raje kje proč od glavnih koč okoli njega. Še danes se lahko pohvali, da ga na Doliču še niso nočili, pa tudi na Kredarici ali Planiki je delal gnečo le, kadar je bil z družbo. Pozneje pa je tako tovoril s seboj spalno vrečo in se je lahko zavlekel v kot, kjer se mu je le zahotelo. Rad pa se je ustavil pri

Angelci in Tilki, ki sta v Vodnikovih takrat še pasli planinski rod. Tu se mu je tudi utrnila prava misel, ki sta jo ženski pomagali raznetiti v odločitev: »Obiskal bom Debeli vrh! Tja gor bom menda že prišel, ko ni videti tako hud in - saj stoji sredi dobro prehodnega sveta.«

Tudi neki starejši planinec, ki je od tiste strani prišel do Vodnikov, mu je hrabilno svetoval, naj le gre, ker da so poti lepo markirane, gor se bo pa že znašel, saj ni tako težko. Si je mislil France: »Naj bo, v imenu božjem, grem, neke moram začeti, ko pa me tako vleče tja gor!«

POT NA DEBELI VRH

Takoj ko je tistikrat prišel domov, je zbral vse razpoložljive vire in opise pristopov. Povsod je pisalo o sicer lahkem potu, le tik pod vrhom je strašila sitna zarezka. Tudi sam jo je že opazoval tako od daleč. Toda imel je srečo in je iz pravih ust slišal o pravi poti. Srečal je namreč znanega gornika - v veliko čast mu je bilo, da se lahko pogovarja z njim -, pa mu je priznal svojo veliko željo. Lepo ga je ta pogledal, ga potolažil in mu opisal vso pot: da se ne da zlahka priti gor, da so menda nekaj tudi markirali, pa da že nekaj časa ni hodil tam okoli in da se lahko zmenita in gresta skupaj. Se je dobro zdelo Francetu, kar božale so ga te besede, bilo pa mu je na

Plezalski športni dosežki leta 1991

Poročali smo že, da so letošnjega 19. februarja slovenski alpinisti razglasili svoje najboljše športnike in dosežke v lanskem letu.

Potem ko je proglašil za najboljšega športnega plezalca **Tadeja Slabeta** in zanj najboljšo plezalco **Mirando Ortar**, je **Brane Žorž** povedal, da sta bila za najboljša lankoletna dosežka v slovenskem prostem plezanju ocenjena prvenstvena smer Tadeja Slabeta »Smer za staro kolo« v Mišji peči in 19. mesto Mirande Ortar na tekmi za svetovni pokal.

Franci Savenc je povedal, da so letos prvič ocenjevali lankoletne dosežke v alpinističnem smučanju, v tej razvrstitvi pa so se na prva tri mesta uvrstili **Davo Karničar**, **Borut Črnivec** in **Andrej Terčelj**. Najboljši (in najpogumnejši) lankoletni turni smuki so bili Karničarjevo smučanje po severovzhodni steni Eigerja, smučanje po steni Lenzspitze Črnivca in Terčelja ter Karničarjevo smučanje po severni steni Dolgega hrbta.

moč sitno in je kar nekaj menceal o času in poteh in še sam ni prav vedel, o čem.

Zelo bi ga namreč mikalo iti kamorkoli v taki družbi, za prvo turo malce izven zaznamovanih poti pa je hotel biti sam. Zdelo se mu je, da bi prisotnost še koga zraven pokvarila ves čar poti, doživetja in samopotrditve.

V njegovo čast bodi povedano, da je tisto oviro zmagal, pa tudi vse druge na tisti lepi poti in je zadovoljen užival nekoliko meglen razgled s temena Debelega vrha. Bil je srečen. Ne samo zaradi uspeha; srečen je bil, da se je odločil za to pot - in sploh se mu ni zdela huda. Še sestopa se ni več bal. Z začudenjem je ugotovil, da je debela vpisna knjiga na vrhu še iz davnih petdesetih let. Le po nekaj vpisov na leto je bilo v njej in s precej ponosa je dodal tudi svojega. Sprehajal se je po prostranem vrhu, ogledoval Fužinske planine, okoliške vrhove, dole in dolce in zlasti greben, ki pada proti Hribaricam. Tega si je v svojem navdušenju namenil za naslednjič, ko bo šel na Debeli vrh. Na uho pa vam povem, da ima ta dolg še neporavnan. Mu je začelo zmanjkovati časa za ponavljanje, ko pa je še toliko drugih vrhov, ki jih še ni spravil podse.

Na poti proti domu mu je oko ujelo lepe špike, ki se iz doline Vrat pno tja proti Martuljku. Ohrabren zaradi uspeha na Debelem vrhu se je odločil obiskati vsaj nekatere od njih.

Frence ne bi bil Frence, če se ne bi spet psihično in fizično lepo pripravil na te poti. Seveda ne takoj; je tisto poletje hodil tam okoli kot mačka okoli vrele kaše. Zlezel je na vse

zaznamovane vrhove v okolici, se ogledoval in študiral. Od znanke Marije je izvedel, da je pristop na razgledno glavo Slemena nad Mojstrano čisto lahek, pa si je rekel: »Poskusim tu, le malo durgače« - in se je odločil za vzpon na Kukovo špico. Je namreč bral, da bi morda laže prišel na Dovški križ, pa je vedel, da je tam bivak, torej hodijo ljudje pogosteje tam okoli. To mu ni bilo pogodu. Še vedno se je namreč hotel preizkusiti sam.

PREIZKUS DRUGE STOPNJE

Za to turo se je pripravil zelo velikopotezno. Kupil si je spalno vrečo, ne čisto navadno, pa tudi ne prav fino, tako za njegov žep in pričakovano ugodje. Nabavil je tudi majhen kuhalnik in še nekaj »drobnarij«, seveda čutaro in skodelico; saj je gotovo še kje v tistih grapah kakšna zaplata snega, morda tudi kaj vodice, ko Peričnik priteka od tam, ta pa je dosti vodnat vse leto! Poletje se je že nagnilo na jesen, bukev se je že odevala v zlato, vse vremenske napovedi so obetale več dni lepega, stabilnega vremena, ko se je končno odpravil.

Odpeljal se je do Mojstrane in ulovil tudi avtobus v Vrata. Prosil je šoferja, da bi mu ustavil pri Peričniku, pa je zvedel, da ima tam tako in tako postanek. Hotel je namreč priti po Črlovcu na Gulce. Zbasal se je kot zadnji kar z nahrbtnikom na prepolno vozilo in mirno potrpel tistih nekaj minut vožnje. Sicer so bili sopotniki radovedni, zakaj se pelje le do slapa, pa jim je čisto brez slabe vesti pojasnil, da bi se rad uhodil, preden

TV novinarka **Marjeta Keršič-Svetel**, ki je bila uradna napovedovalka programa, je sporočila najpomembnejše alpinistične vzpone na Slovenskem v lanskem letu. Na prvem mestu tega seznama je prvenstveni vzpon prek severne stene Šit, ki sta ga opravila **Jeglič** in **Karo** ter smer imenovala Cubi, na drugem mestu je prav tako prvenstveni vzpon **Kajzelja** in **Počkarja** v severni steni Prišne glave, na tretjem mestu pa sta zimski prvenstveni vzpon **Kneza** in tovarišev po grapi med Štajersko Rinko in Križem ter prva prosta ponovitve Obraza v Planji, ki jo je opravil Počkar.

V drugih predelih Alp, predvsem Centralnih, so imeli največji odmev vzponi **Slavka Svetičiča**, in sicer prvenstveni vzpon v Grandes Jorasses, prva slovenska ponovitev v Sans Nomu in prva šola v Les Droites. V južnoameriških Andih so bili izbrani prvenstveni vzpon v Fortalezi **Lukiča** in **Praprotnika**, Alpos v Illampuju, ki je prvenstveni vzpon **Debelaka** in **Žerovnika**, ter **Kozjekova** Slovenska smer v severni steni Huascaranu Sur. V Himalaji je najbolj odmeval vzpon **Prezlja** in **Štremfija** na Južno Kangčendzengo, ki so ga kot najboljšega proglasili tudi v svetov-

nem merilu, na naslednjih dveh mestih v tej slovenski razvrstitvi pa sta Svetičičev šolo vzpon prek zahodne stene Anapurne ter nedokončan vzpon **Furlana** in **Počkarja** v vzhodni steni vzhodnega vrha Kumbakarne.

Anketiranci so za najboljšega lanskoletnega slovenskega alpinista izbrali Slavka Svetičiča, na naslednji mesti pa sta se uvrstila Marko Prezelj in Andrej Štremfelj. Kot je posebej povedal **Tone Škarja**, rezultati alpinistk lani niso bili na takšni ravni, da bi lahko razglasili posebno pomembne ženske alpinistične dosežke.

Planinska zveza Slovenija se je ob tej priložnosti posebej zahvalila nekaterim mecenom, ki so bistveno prispevali k slovenskim alpinističnim uspehom. Posebej se je zahvalila športni trgovini Adventura iz Trsta za sponzoriranje slovenskega športnega plezanja ter diplomatskim in gospodarskim predstavnikom, ki so pomagali našim himalajskim odpravam pri dovoljenjih in organizaciji v Indiji in na Kitajskem. To so bili **Zvone Dragan** in **dr. Ernest Petrič** iz slovenskega zunanjega ministrstva, **Dušan Stefančič** iz podjetja Intertrade in **Vladimir Gasparič** iz Smelta.

pride do vznožja Triglava. Saj so bili v glavnem nedeljski planinci, ki so rinili le na Triglav. Take je pa France hitro spoznal in jih ni nič preveč obrajal.

Hitro je zapustil avtobus in krepko zakorakal po cesti naprej. Sredi klanca se mu je sicer skoraj milo storilo, ko je moral tolči trdo cesto, pa se je tolažil, da bo zgoraj bolje.

In je bilo res. Više je prihajal, lepše mu je šlo, tudi noge so ga ubogale in pljuča so zajemala svež zrak kot dobro utečen stroj. Dobro se je počutil. Glede orientacije ni imel težav, se je predobro pripravil na vzpon. Le steza se je vlekla in muhe so bile sitne; cel oblak mu jih je krožilo okoli glave. Te ga tudi sicer mučijo, zaradi njih celo ostane doma, če je vreme bolj soparno.

Pa se je le lepo dvigal po tisti potki. Malo se je sicer bal, da bi se srečala s kakim lovcom; ni prav vedel, kako bi ga pogledal na svoji poti. Je namreč nekoč videl na televiziji, kako so se nekje v hribih lovski čuvaji jezili nad planinci, češ da jim plašijo divjad, pa jim ni nič kaj zaupal. Saj se je že srečal takole z lovci, res na markiranih poteh, in zmeraj so se lepo pogovorili. Tu pa le ni bil prepričan, da ima pravico hoditi po lovski poti. Toda če v vodniku tako piše, potem bo že prav, se je tolažil.

No, srečal ni nikogar in tudi lepo se je znašel na vseh stezah, odcepih in križiščih, ki jih popis navaja.

DOŽIVETJE KUKOVE ŠPICE

Potem pa na celo! Kar krepko je zajel sapo in stopil v strmino. Kmalu je ugotovil, da pot sploh ni težka in da jo zlahka obvlada. Počasi se je vzpenjal proti Gulcam, se ogledoval in občudoval nove poglede na znane in manj znane vrhove. Z veseljem je tik pod sedlom pozdravil precejšnji zaplato snega. Takoj je spustil nahrbtnik z ramen in izlekel kuharske potrebščine. Med kuho se je ogledoval okoli in malo višje v snegu opazil živalsko okostje. Kasneje je naprej v skalah odkril še eno; bili sta ovci, ki sta kdovekakaj poginili in so ju nevihte in plazovi spravili do sem. Nekoliko mu je bilo nelagodno, ker je sneg za kuho nagrebel v bližini, zato pa je po drugega za pijačo šel čisto na drugi konec snežišča.

Pot naprej mu je bila hkrati ogled poti za nazaj, saj se je na razglednem grebenu venomer obračal okoli in se razgledoval; imel je pač kaj videti. Zlasti je opazoval soseda Škrnatarico, kjer se je v vstopni grapi svetil led, zanj pa ni imel s seboj dovolj opreme. Zato si jo je prihranil »za drugič«.

Prihod na vrh Kukove špice je doživel močnejše kot prvi vzpon na Triglav. Saj je sem prišel z lastnim znanjem in močmi, tistikrat na Triglav

pa je šel z družbo - in še vodnika so imeli. Uresničil je tako eno od svojih velikih želja in v tem trenutku bi velikodušno dopustil, da bi ga tudi kdo spremljal. Pa je bil sam. A tudi sam je znal proslaviti svoj vzpon.

Nekaj veselja mu je sicer vzela vpisna knjiga, v kateri je nekdo sporočal, da je potreboval za isto pot kar več kot pol časa manj kot France, pa tudi France se ni obiral in je bil s svojim doseženim časom zadovoljen. Seve, ni se šel dirkača, nikoli ne, tudi alpinist ni, da bi treniral za višje cilje. Pa se je lepo potolažil in se zagledal v vsoto to lepoto okoli sebe. Na večini vrhov v bližini je opazoval postavitve, le tu je bil sam. Bilo mu je prijetno, saj je lahko sam s seboj po mili volji premišljeval in filozofiral. Nikamor se mu ni mudilo, pa mu je vendar ob ogledovanju in premišljanju čas kar prehitro potekal.

SVET STEN IN PREPADOV

»Tu je mir, še kavk ni, le veter šumi v robah, toplo sonce razliva svoje žarke čez ta božji svet; to je ta svet skal in robov, pred katerim sem toliko časa imel kar preveč strahu. Zdi se mi, da tisti Triglav tam čez dolino ne bo nič več tak kot doslej, kajti izkusil sem čar mernih vrhov, čeprav teže dostopnih, pa toliko lepših. In samotnih. Res, tu se vsaka napaka veliko dražje plača kot na markiranih poteh, zato pa hodiš bolj previdno; se moraš pač zavedati, da ti ne more nihče pomagati. Je pa zato doživetje bolj polno, pristnejše,okus uspeha pa globlji.«

Tako je premišljal France na svojem prvem težjem vrhu, se v mislih družil s fanti v davnih letih, ki so odkrivali ta čudoviti svet sten in prepadov, globokih senc in ožarjenih pečin, vrhov in krnic, svet, ki ga tako lepo opisuje starosta planincev **Miha Potočnik** v svoji knjigi o gorah. Ni se enačil z njimi, drugoval jim je le v mislih, ko so poplezovali po bližnji Široki peči, odkrivali skrivnosti Amfiteatra in se pasli po borovnicah in brusnicah pod skalnimi vrhovi.

Zdrnil se je France in vstal. Misel na borovnice ga je spomnila, da mora pravzaprav še za dne nekam, kjer bo lahko v miru prenočil. Na svoj prvi visokogorski bivač. Saj je že bil ponoči zunaj, v tujem okolju gorske noči pa na prostem še ni spal. Ni si še dal izkusiti priložnosti, kako je s tem, pa je hotel zvediti.

Počasi je pospravil stvari in se z nekakšno žalostjo še enkrat ozrl okoli sebe, se poslovil od prijaznega vrha kot od dobrega tovariša in se strmo spustil na Gulce. Do lovske steze ni imel težav, potem pa je premišljeval, kako čez grapo, ki so jo poletne nevihte izglodale v pravo sotesko. Moral si je pomagati s cepinom, vsekal je stopnice kot v led in lepo prišel čez prag na stezo. Namenil se je namreč na Sleme in

od tu naj bi tja vodila lovska pot. Zato je bil kar vesel, da mu je ni treba iskati in jo je zlagoma ubral po njej. Res je sprva vodila navzgor, kmalu pa se je zravnila in celo spustila ter ovinkarila okoli nešteti grebenecv in grap. Ni se posebno vznemirjal, kajti predvsem dol ni vodila nikjer in vseskozi je bila kar dobro vidna. Le tu pa tam je bila prerasla z rušjem, drugače pa je lahko hodil po njej kot po promenadi.

PRVI BIVAK

Bližal se je večer, pot pa se je vlekla in vlekla. Malce v strahu, da ne bi kam preveč zašel, je Frence premišljeval, kaj naj stori. Vedel je, da dol ne more, saj so tik nad dolino najvišji skoki; navzgor bi sicer šlo, je pa strmo in poraslo z ruševjem. Ostane mu torej le ta steza, ki je sicer počasi zmanjkuje, a le mora nekam pripeljati.

In jo je uganil: »Seve, v tej smeri mora biti Vrtaška planina, tista, ki je na sliki **Jake Čopa**. Romantična mlaka, nekaj živine, pastirček, v ozadju pa skalni vrhovi. Z malo sreče jo bom kmalu dosegel. Morda še pasejo in bom lahko prenočil v planšariji. Sicer bo tako šel moj bivak po zlu - pa vendar. Tudi večer s pastirjem visoko v hribih bo lahko zanimivo doživetje.«

In se je z novo močjo pognal na utrujene noge. Res je kmalu dosegel ograjo, kjer je sicer steze popolnoma zmanjkalo, vendar je že slišal mukanje živine in si je oddahnil. Nekaj je še motovilil po planini, preden je našel tisto jaso, na kateri stoji pastirska koča. - Pa je bila zaklenjena. Nekaj časa je čakal, če bi se kdo od kje prikazal, in si med tem skuhal večerjo. Ker pa še v večer ni bilo nikogar, si je začel iskati prostor za bivak. Našel je kotlinico med dvema smrekama, jo očistil in pregledal, če ni morda v bližini mravljišča ali česa drugega, kar bi ga lahko ponoči motilo. Z malce slabe vesti je narezal smrečja, pri tem pa pazil, da ni napravil posebnih škod. Postlal si je kotanje, za zgnavje si je dal nahrbtnik, vse skupaj pokril s pelerino in razvil spalno vrečo. Za pokušino je malo legel in kar samo mu je šlo na smeh, ko je ugotavljal, da mu je čisto udobno in se počivališče lepo prilega trudnim udom.

Do mraka je postopal po planini in si ogledal tudi začetek poti za naslednji dan.

Ko se je spravil k počitku, pa ga je zavohala živina in se radovedno tiščala okoli njega. Očitno je pričakovala soli ali drugih priboljškov. Frence jih ni podil: »Bom imel pač družbo za čez noč,« si je mislil, pa so živinčeta kmalu odšla po svoje, ko jim ni nič postregel. Le sopenje je izdajalo, da se tudi spravljajo spat.

Na planini je zavladal mir. Tudi Frence se je stegnil, zapel spalno vrečo in poskušal zaspati. Tišina, vznemirjenje ob prvem bivaku, prisot-

nost živine in bogata doživetja tistega dne pa so se mu premetavali po mislih.

Podoživljal je dan, vzpon na ta odlični vrh, svoj uspeh, pot, počitek - in v teh mislih zadrimal.

DOŽIVLJANJE PRABITNOSTI

Čez nekaj ur se je zbudil in ugotovil, da je zvečer mehka postelja postala sila trda, pa da ga v vreči že kuha. Odpel je zadrgo in slekel nekaj vrhnje obleke. Prelegel je na bok in kmalu spet zaspal.

Zbudilo ga je hladno jutro. Sonce je že oblivalo Triglav, na katerega mu je prav z ležišča padal pogled. Kar zadovoljen je ležal na toplem in opazoval vrhove, ki so se ostro odražali od temno modrega neba. Dan je hitro rasel. Zelo počasi se je spravil pokonci, pospravil stvari, si skuhal čaj, nekaj malega pojedel, potem pa zavil navkreber proti Slemenu. Cel trop gamsov se je utrgal iz zavetja rušja in jo popihal dol pod plazi pod Kukovo špico. Pa se ni dosti ogledoval za njimi. Bil je še vesel, da ga ni sinoči zaneslo sem gor, kajti tu ne bi imel tako odličnega prostora za bivak kot na planini. Kar oddahnil si je, ko je prišel tako visoko, da više ni več mogel. Vrgel je nahrbtnik z ramen, izvelkel malico in sedel.

Le misel na jagodičje ob poti ga je spravila na noge, ki ga kar niso hotele ubogati. Zavil je spet malo s poti in se že sladkal z borovnicami in brusnicami, potem pa se spustil po strmi stezi v dolino. Ves hvaležen je stopil še na dovško pokopališče in se z nekaj vejicami rušja, ki ga je prinesel s Slemena, poklonil spominu gospoda Aljaža in žrtev gora, ki tu počivajo - tistih gora, ki so jih imeli tako radi, kot jih ima rad naš Frence.

Manjši ledeniki

Jeseni leta 1990 je bilo 111. leto, odkar od leta 1880 vsako leto zbirajo podatke o spremembah ledenikov v Švicarskih Alpah. Predlanskim so ugotovili, da se je spremenilo 110 ledenikov, od katerih se jih je 14 povečalo, 91 pa zmanjšalo, medtem ko je le pet ostalo nespremenjenih od prejšnjega leta.

V vseh primerih so se ledeniki spremenili predlanskim bolj kot kdajkoli v zadnjih 15 letih, v enem od primerov pa so zabeležili največje zmanjšanje v zadnjih 29 letih. V južnejših in vzhodnejših območjih so se ledeniki tako zmanjšali kot v ekstremnem letu 1947, v severnih in zahodnih predelih pa je bilo zmanjšanje pol tolikšno. Zgodnji začetek taljenja snega in dolgo obdobje toplega vremena sredi poletja je povsod vplivalo na močno topljenje ledenikov. Ledeniki so se zato v Švici zelo stajšali, povprečno za meter do dva.

V HRIBIH STA VESELJE IN SREČA DOMA

ZIMSKI SPOMINI NA POLETJE

BOŽO MALOVRH

Spet zavija veter okoli hiš in vlaga poznojesenskega dneva sili skozi obleko. Listje, ki ga je slana že spravila z drevja, plava v lužah. Duh po plesnobi sili v nosnice. Še malo pa bo sneg pritisnil s hribov v dolino. Kočna in Grintovec že razkazujeta bele strmine, od daleč pa ju z belo čepico pozdravlja mogočni Stol.

Misli hite v dopustniške dni. Težko sva jih pričakala z ženo. Načrti za izlete so bili že zdavnaj pripravljeni.

Julijsko jutro ne kaže, da bo vreme zdržalo do večera. Okoli vrhov nad Jezerskim se vlečejo sive megle. Pri Kazini izstopiva. Pot poznavaj, saj sva bila v Koči na Spodnjih Ravneh že nekajkrat. Tudi leta 1990 ob proslavi njene 90-letnice. Še je živ spomin na neštivilno množico planincev, ki so obkrožili obnovljeno jubilantko. Kljub častitljivi starosti je ohranila svoj mladostni videz. Med mašo smo se spomnili tistih ljubiteljev planin, katerih življenja so ugasnila v naših gorah. Skupaj z nami so praznovali tudi tujci. Pozdravljali smo se z Angleži, ki smo jih nekaj dni prej srečali na Sv. Jakobu nad Preddvorom. Posebne pozornosti je bila deležna skupina čeških planincev - naslednikov nekdanih graditeljev koč.

Danes pa je pot tako samotna. Samo mlada zakonca z otrokom se zadržujeta pri studencu nekje na sredini poti. Kaj je res ta nesmiselna junijska vojna v Sloveniji tako prestrašila ljudi? - Do koč ni več daleč. Pred nama počasi hodita dva možaka. Mlajši varuje starejšega, ki si pri hoji pomaga še s palico. Dohitiva ju. Ali je mogoče? Saj to je vendar **Andrej Karničar**, oskrbnik Češke koč, spremljevalec pa njegov sin! Le kaj se je zgodilo, da mu pot povzroča take težave? Beseda da besedo in kmalu nama je vse jasno. V dolini si je pri delu poškodoval nogo in kar dva meseca je bilo treba, da se je rana zacelila. Oh, kako ga je ves ta čas vleklo tja gor pod ostenja Grintovca in Kočne! Včasih je za pot do koč porabil komaj kaj več kot dobro uro, danes pa mu je kar malo nerodno, ko pove, da sta s sinom na poti že več kot dve uri. O, tistih nekaj korakov do cilja bom pa že še zmogel!

V koči ga čaka prisrčna dobrodošlica in kot nalašč je tam tudi novinar Dela, ki bo zabeležil ta dogodek. Andrej ne pozabi na goste, ki sedijo na prostem. Vsakemu nameni prijazno besedo, nato pa spet izgine v koč.

Ko odhajava, je že ves v elementu. Skuhati mora ričet in v njem seveda ne sme manjkati mesa. Na obrazu se mu vidi, da so pozabljene

vse bolečine. Prav gotovo se bo rana tu gori hitreje pozdravila kot v dolini.

Konec julija se odpraviva v Tamar. Pred planinskim domom se skupina mladih imenitno zabava. Nič prostaškega ni v njihovem obnašanju. Zbrani so okoli kitarista in pesmi jim noče in noče zmanjkati. Pred nočjo se sprostijo še v igrah z žogo, nato pa je še dolgo v noč po hodnikih slišati njihovo prešerno govorico in smeh. Prišli so s štajerskega konca. Bili so že na Poncah, jutri pa nameravajo na Mojstrovko in še kam.

Sonce že osvetljuje vrh Jalovca, ko se odpravimo na Sleme. Pod vrhom nas pozdravijo tropi ovac. Posedemo po travi pod macesni. Voditelja mladih sta duhovnika. Kakšno doživetje je daritev na čudovitih zelenih pašnikih pod mogočnim ostenjem Mojstrovke! In kako globoko iz srca privrejo prošnje za našo lepo deželo, za srečo v življenju in za srečen vzpon na vrh gore ter za srečno vrnitev domov! S pogledom slediva mladim, ki se vzpenjajo proti vrhu Mojstrovke, potem pa se odpraviva proti Vršču.

Ne dočakava njihove vrnitve z gore. Peš se napotiva mimo Ruske kapelice v Kranjsko goro. Po dobrem mesecu dni se naju mladi spomnijo

Skulptura na stebru planšarske ograde **pod** Stegovnikom

Foto: B. Malovrh

Šopek ciklam na pobočjih Stegovnika

POTI JE VELIKO, LE IDEJ VČASIH ZMANJKA

OD ČUŠPERKA DO KRIŠKE GORE

MARINKA PETANČIČ-JECELJ

Sobota. Lepšega dneva si pa res nismo mogli zaželeli. Planinci PD Avtomontaža so me prijazno povabili medse; odločili so se prehoditi grosupeljsko planinsko pot in ta dan so se odločili za del od Čušperka prek starega gradu, Limberka in Zavrha do Grosupljega.

Hoditi smo začeli dobro razpoloženi, saj nas je Dušan ves čas razveseljeval s šalami. Niti napis na bližnjem drevesu, da je tod območje medveda, nas ni ustavil. Pot je lahka in primerna za vsakogar. Grosupljski planinci sojo dobro markirali, tako da ni težav z orientacijo. Do razvalin starega gradu smo prišli kar mimogrede. Tam je prvi žig. Potem pa smo šli malo navzdol, po ravnem in zopet navzgor na Limberk. Med potjo smo videli poljane zvončkov. Kati in Erika sta mi jih pomagali nabrati za šopke, ki jih bo Peter izročil svojim ženskam; to pot smo naredili izjemo, ker smo sicer vsi proti trganju cvetja.

Na Limberku je drugi žig. Posedemo in se podpremo z dobrotami iz nahrbtnikov. Sonce nas prijetno greje.

PRIJATELJI IN ŽAFRANI

Z Limberka se skozi gozd strmo spustimo navzdol in čez pol ure prispemo v vasico, ki se koplje v sončni svetlobi. Res lepo je videti domačije, njive, travnik, vse v že skoraj pomladnem vzdušju. Ko se hočemo na vaški poti umakniti traktorju, zaslišim glas: »Glej no, koga vidim!« Seveda, to je Jože, planinec iz Grosup-

z razglednico iz Šoštanja. Srečno so se vrnili domov.

Avust se je prevesil v drugo polovico. Spet sva namenjena v dolino Kokre. Vabijo naju prepadne stene Stegovnika, odete v preproge planinskega cvetja. Ciklame razkazujejo svojo lepoto po pobočjih gore in z melišča nama trop gamsov pošlje kamnit pozdrav.

Popoldne sva že na planini Javornik, kjer gozdni delavci praznujejo god sv. Roka. Po planini se razlegajo zvoki harmonike, sliši se petje razpoloženih sekačev. Težko je njihovo delo, zato ob takšnem prazniku ne sme manjkati dobre jedi in pijače. Prav od srca jim jo privoščiva, nato pa pohitiva še na Belo peč in čez planino Konjščico v Lom.

Spet sva doživela čudovit dan in še enkrat spoznala, da sta veselje in sreča zares v hribih doma.

Ija! Nisva se videla najmanj dve leti. Prav vesela sva, da sva se srečala. Včasih sva zagnano delovala vsak v svojem matičnem društvu in se povezovala v skupnih akcijah; vprašanja so z obeh strani kar deževala. Obenem nam je skupaj s svojimi postregel s pijačo. Povabil je še na točenje medu v juniju in poslovlili smo se.

Nismo si še oddahnili od pogovora, že je bilo zopet veselje ob snidenju Dušana z znancem.

Hodimo po gozdni poti, ob kateri je vse modro od spomladanskega žafrana. Ugotovimo, da še nikoli nismo videli na enem mestu toliko tega znanilca pomladi. Prav navdušeni smo, ko na travniku zagledamo konja, ki se spusti v dir proti gozdu.

Prispemo v Sp. Slivnico. Ljudje nas prijazno ogovarjajo, bife pa je na žalost zaprt. Nič zato, gremo pa kar naravnost v Grosuplje: Kati in Peter po železniški progi, drugi pa čez travnike in njive. Seveda ju z očmi nadzorujemo, da ne bi po pomoti skrenila, Dušan pa celo zahteva, da ves čas žvižgata. Na ljubljanski avtobusni postaji se poslovimo ob skupni ugotovitvi: bilo je lepo!

Zaradi tehničnih napak v tiskarni se včasih zgodi, da je kakšen izvod Planinskega vestnika napačno zvezan, napačno potiskan ali so v njem prazne ali dvojno potiskane strani. Kdor bi dobil tak izvod, naj ga takoj pošlje v upravo PV na Planinsko zvezo Slovenije v Ljubljano, od koder mu bodo poslali številko brez napak. Za vse takšne morebitne napake se uredništvo seveda opravičuje.

Nedelja. Ker sva se s Petrom že zdavnaj odločila za tak način življenje, sva jo naslednji dan mahnila z Golnika na Kriško goro. Že v avtobusu sva srečala prijatelja-planinca, s katerim se nisva videla od lanskega poletja. Vsi trije navdušeno pripovedujemo, kaj smo ta čas prehodili in doživeli. Jože vodi precej izletov; nazadnje sva bila z njegovim društvom na prelepem Obirju. Tudi njihov letošnji program izletov je zanimiv; zagotovo se bova katerega udeležila.

Pot z Golnika proti Gozdu je suha. Storžič in Tolsti vrh sta v snegu. Tudi pot z Gozda proti Kriški gori je v redu. Velikokrat hodiva tod, pa še nikoli nisva videla toliko ljudi: eni se že vračajo s Kriške, drugi pa gredo na vrh. Z razumevanjem se spogledujemo, pozdravljamo in ogovarjamo. Lepo vreme, kaj? S temi besedami si povemo vse, kar čutimo. Pred nama neumorno žlobudra dveletni planinec; za Mitjo ga kličejo, slišiva. Res je neumoren, očka pa tudi, ko ga nekajkrat posodi okoli vratu nad poln nahrbtnik.

Ko sva že skoraj pod kočo, zagledava precej ledu na poti. Kaj pa sedaj? Oprijemamo se vej

in trave, malo gremo po štirih, se bodrimo, da bo šlo, pa smo zunaj ledu. Pri planinskem domu se kar tre ljudi. Najdeva si prostor na bližnjih deskah s pogledom na našega očaka. Pa na Dobročo in Kofce - pred kratkim sva bila tam. Od nekod se zasliši zvok harmonike in smeh. Seveda, pust! Otroci in kužki se lovijo naokoli. Nebo je posuto s pisanimi zmajarji. Kako uživajo tam gori! Planinci iz Križ pa pridno obnavljajo kočo in skrbijo za nas.

Ko sva se vračala, sva večkrat postala, s pogledom objela Storžič in plavajoče zmajarje. Tudi po dvajset jih je bilo naenkrat na nebu. Na Golniku naju Rato pred odhodom avtobusa kot vedno prijazno postreže. V avtobusu pa - glej, koga vidiva! Janeza, nekdanjega oskrbnika koč pod vršičkimi vrhovi! Veliko si imamo povedati, pa si sploh ne izrečemo vsega, ko mora izstopiti.

Zdi se mi, da sta bila ta dva dneva polna lepega in velikega. Ne samo zaradi izletov kot takih, temveč tudi zaradi srečanj s starimi prijatelji, s katerimi čutiva isto ob pogovoru o hribih. To pa vsekakor veliko velja!

Alpinistična diploma tržaške Slovenke

Čeprav alpinizem na ljubljanski Fakulteti za šport nima samostojne katedre (bi jo pa po pomenu in vlogi naših alpinistov v svetu prav gotovo zaslužil), se ga študentje z diplomskimi nalogami večkrat lotevajo. Z različnih zornih kotov, tudi zgodovinskih. Tržaška Slovenka, alpinistka **Tatjana Gregori**, je bila prva, ki se je lotila specifičnega segmenta - alpinizma zamejskih Slovencev s poudarkom na Trstu.

O alpinizmu med Slovenci v Trstu lahko govorimo šele od druge polovice tridesetih let dalje. Tedaj so v Glinščici ob **Comiciju** trenirali **Cesar, Fabian, Marušič...** Njih imena zasledimo v vseh plezalnih vodnikih od Julijcev do Dolomitov. Aktivni so bili tudi Šentjakobčani, ki so se zbirali okoli **Blažinovi**.

To bi bil lahko grob povzetek uvodnega dela diplomske naloge Tatjane Gregori »Razvoj alpinizma med zamejskimi Slovenci v Trstu«. Pa boj proti potujčenju, za lastno organiziranost.

O organiziranemu alpinizmu med Slovenci v Trstu pa lahko govorimo šele po 2. svetovni vojni. Prvi poskus je iz leta 1946, ko je bilo društvo ponovno ustanovljeno. Leto pozneje je bilo za tečaj že dovolj zanimanja. Vodili so ga Blazina, Cesar, **Jelinčič**, imena, ki so znana tudi sedanjim rodovom. **Jože Cesar** se je proslavil že konec dvajsetih let in v tridesetih, ko je veliko plezal tudi s Comicijem. **Zorko Jelinčič** se je z gorništvom spoznal v Gorici, po vojni

pa je prevzel tudi vodenje SPD. In **Sandi Blazina**, ki je začel zahajati v Glinščico že leta 1942, pa je 1947. odšel na študij v Ljubljano. Na razvoj alpinizma v SPD potem občutneje ni mogel več vplivati, je pa zato s »Comicijevo šolo« oplemenitil alpinizem v Sloveniji in se v njem vsestransko uveljavil.

Poseben pomen diplomske naloge Tatjane Gregori je v opisu delovanja AO SPDT in povojnem obdobju, ki ni bilo še nikjer podrobneje predstavljeno. Žal ni imela na voljo vseh virov. Veliko je, kaže, izgubljenih, zato pa bi se veljalo še z marsikom pogovoriti in morda prebrskati še kakšen arhiv. Toda to je že nadaljevanje, za katerega, upajmo, bo še čas.

Kdo je Tatjana Gregori? Članica AO SPDT je postala leta 1982 in je potem plezala v Julijcih in v Centralnih Alpah ter bila članica odprave v Turčijo leta 1985. Z odpravo Alpe-Jadran Sargmata '90 se je po pobočjih Everesta povzpela do višine 7500 metrov. »Računala sem, da bom spremljala odpravo le do baznega tabora, vendar je naneslo drugače. Nisem imela težav z višino in če ne bi pospremila bolnega tovariša v dolino, bi šla verjetno lahko do Južnega sedla.« Pa je kljub temu dosegla celo ženski višinski rekord Furlanije-Juljske krajine!

Kljub uspešno opravljeni diplomu bo morala Tatjana Gregori (26) še naprej honorarno počevati otroke v športnem društvu Kontovel in biti animator v (prav tako slovenskem) otroškem vrtcu Šempolaj. V krizi, ki vlada v Trstu, si redno zaposlitev namreč zaenkrat le želi. F S.

SAM S PRIJATELJEM IN NAHRBTNIKOM NA NANGA PARBATU

ČAR »OBMOČJA SMRTI«

ROGER MEARS

Tišina. Potem zaslišim prihajajoče grmenje s himalajskih zaledenelih skalovij. Vsenaokrog se sliši bučanje. Plazovi ledu, skal in snega kot za stavo drsijo po ledeniku. Led se drobi v tisoče bleščečih se delcev, ki se zgrinjajo v en sam velik oblak. Britanski geološki inštitut v Edinburghu je 14. junija (1991 op. p.) zaznal potres z močjo 6,6 po Richterjevi lestvici. »Kar velika zadeva,« je ob tem rekel gospod **Turlitt** iz seizmološkega oddelka.

MATTERHORN-ČETRT NANGA PARBATA

Naslednji dan smo odrinili; z nahrbtnikom in nekaj malenkostmi - na Nanga Parbat. - V »zlatem obdobju« himalajizma, ko so Angleži oblegali Everest, Francozi Anapurno in Italijani K2, so bili Nemci zavzeti z dragoceno bitko z »Golo goro« (takšen je prevod iz sanskrskega imena Nanga Parbat). Med letoma 1932 in 1950 je pri petih poskusih na Nanga Parbatu umrlo 19 alpinistov. Leta 1953 se je prvič posrečil samostojen vzpon Avstrijcu Hermanu Buhlu. Vse odtlej je Nanga Parbat ostal eden izmed osemtisočakov, ki jih Angleži še niso osvojili.

Tri tedne sva taborila ob vznožju. Opazovala sva 8125 metrov visoko goro, motrila na njene ritme, na vremenske spremembe in vetrove, ki so odnašali sneg z njenega vrha. Bolj ko se je bližal najin odhod, bolj sva spoznavala veličino te gore. Mogočna stena, ki sva jo Dave Walsh, 47-letni alpinistični vodnik iz Betws-y-coeda, in jaz nameravala preplezati v hitrem naskoku, je v nama zbujala globoko spoštovanje. V Kohistan, v to »nepokorno deželo« v zahodnem Pakistanu, sva prišla z namenom priti na Nanga Parbat, in sicer brez velikega »zaledja«, ampak samo z najinimi omejenimi zmožnostmi.

Po tradiciji so se obleganja najvišjih gora na svetu lotevale večje skupine alpinistov, ki so pred zadnjim naskokom na vrh v nekaj mesecih zgradili sistem oskrbovanja, ki je potekal zaporedno, s tisoči metri vrvi in z višinskimi tabori. Midva pa sva se odločila za »alpski način«; to preprosto pomeni napolniti nahrbtnik s hrano in opremo ter se s prijateljem odpraviti proti vrhu. Toda dejstvo, da mogočni koničasti vrh alpskega Matterhorna doseže samo četrtno višine Nanga Parbata, moraš prezreti.

V bazni tabor - tu sta bili že dve korejski odpravi - sva prispela 27. junija. Korejci so imeli težko delo, saj so med seboj tekmovali za naslov »Prvi Korejci«. Množica alpinistov je pet

tednov prenašala cele gore vrvi, riža in različnega morskega rastlinja do tabora na višini 5180 metrov. Njihovo napredovanje je kmalu zašlo v slepo ulico. Razširile so se govorice o razdoru v skupini. Najina povezava z gorami mora biti bolj intimna.

VEČ KOT 2 KILOGRAMSKI NAHRBTNIK

Ko sva bivala na vznožju ene od najbolj nevarnih gora na svetu in se postopno privajala na višino, sva ugotovila, kako težko je ostati zaupen.

Odpravila sva se 16. julija navsezgodaj, ob prvem jutranjem svitu. S seboj sva vzela hrano za šest dni, obleko na sebi, puhovko in minimalno opremo: tri kline za skalo in štiri za led, dvojce vrvi, majhen šotor, spalno vrečo in plinski goril-

nik. Nahrbtnik pa je kljub temu še vedno tehtal več kot 25 kilogramov.

Najvišjo točko, ki jo je do takrat dosegla korejska odprava, sva pustila za sabo naslednji dan zjutraj. Njihov tabor - postavljen je bil v zavetju skale - je bil vsenaokoli nastlan z odpadki, nesnaga, ki je štrlela iz snega, pa je bila ostanek prejšnjih odprav. Nihče namreč na koncu nima dovolj moči, da bi pospravil tabore, ki so pri postavljanju zahtevali toliko trdega dela.

Z vzponi sva začenjala v temi. Ob svitu sva jedla skromen zajtrk iz osvenih keksov in čaja, osladkanega z mentolovo tablico, v naslednjem trenutku pa sva že pospravljala šotor in nadaljevala pot, dokler niso sončni žarki omehčali snega in nama s svojo toploto izžemali zadnje atome moči.

Najino napredovanje je bilo v začetku dokaj počasno, kajti smer je bila zelo težavna. Sonce naju je prehitelo še pred ciljem najinega dnevnega vzpona. Nato sva vsa premočena in izčrpana še kako uro, včasih dve, z zadnjimi moči izsekavala led za polico, na katero sva nato postavila šotor.

PRIHOD V »OBMOČJE SMRTI«

Še nikoli nisem v gorah tako težko dobil prostora za spanje. Šotor je bil pogosto pritrjen v steno samo z lednim vijakom in tako sva bingljala nekaj tisoč metrov nad vznožjem gore. V zgodnjem večeru sva opazovala kopaste oblake, ki so se kopičili in se s pojemajočo svetlobo ponovno razkrojili. Dolino je zagrinjala tema. Ob večerih sem se po brezžični zvezi pogovarjal s svojo ženo Ghazalo, ki je ostala v baznem taboru.

Tretji dan vzpona naju je zajela snežna nevihta. Ovita z oblaki sva se stopinjo za stopinjo prebijala po ledeni, kot cerkvena streha strmi steni. Okoli 6000 metrov nižje se reka Ind zajeda v sotesko. Tam spodaj je temperatura ozračja okoli 37,8 stopinje Celzija, tukaj pa je sonce brez moči.

Peti dan zvečer sva dosegla višino 7200 metrov. Bila sva popolnoma brez apetita. Potrebovala sva precej volje, da sva dovolj pila, kar je pomembno zaradi možnosti dehidracije. Morala sva tudi jesti, da bi imela zadosti moči za naslednje dni. Spala skorajda nisva. Zjutraj sva nameravala v enem naskoku preplezati še preostalih 900 metrov do vrha. To je skorajda še enkrat več, kot nama je uspelo preplezati v najinem najboljšem dnevu nižje na gori.

Po nadaljnjih 300 metrih vzpona sva prestopila »območje smrti«. Zveni sicer spektakularno, je pa resnično. Človek v teh višinah z izredno redkim zrakom lahko v najboljšem primeru preživi le nekaj dni. Srce in pljuča so vse slabše

prekravljene, halucinacije so vse pogostejše in presoja položaja je vse bolj otežkočena.

Ob dveh zjutraj sva začela taliti sneg na gorilniku. Opaziti je bilo nekaj zvezd, ki so tu pa tam pokukale skozi oblake. Okoli štirih zjutraj sva bila pripravljena za zadnji naskok. Vendar je začelo močno snežiti. Zagrinjali so naju gosti oblaki. Zbrala sva vse alpinistične izkušnje, ko sva se morala odločiti, ali naj nadaljujemo ali ne. Vedela sva, da z vzponom ne smeva odlašati, saj sva ostala skoraj brez hrane, pa tudi vreme bi se lahko še poslabšalo.

PRVA BRITANCA NA VRHU - PO STOLETJU POSKUSOV

Podala sva se na pot. Toda vse bolj sta se naju lotevala pesimizem in malodušje, saj se je vreme iz minute v minuto slabšalo. Sneg nama je segal že do kolen. Z Davidom sva se dogovorila, da nadaljujemo do devete ure. Privolil je sicer v ta dogovor, vendar sem vedel, da se mu zdi nesmiselno nadaljevati v tako slabih razmerah. Minila je ura, vreme pa se ni niti malo izboljšalo. Ob desetih zjutraj sem se skoraj vdal v usodo in priznal neuspeh. Odločil sem se počakati Davida, da bi končala to norost. Vedel sem namreč, da bo on nadaljeval le toliko časa, dokler bom nadaljeval jaz. Kljub nemogočim razmeram pa sva vendarle dobro napredovala. Odločila sva se torej, da bova šla naprej, dokler nama ne bodo pošle moči.

Okoli poldneva sva se znašla nad oblaki v modrini neba, obsijana s soncem in snežnim bliščem. Z vrha grebena, okoli 400 metrov nad nama, je mrzel veter odnašal pršič. Dogovorila sva se, da se bova obrnila ob petih popoldne, in sicer ne glede na to, ali prideva na vrh ali ne, kajti morala se bova izogniti bivakiranju. Bila sva sicer prepričana, da lahko preživiva noč na odprtem, toda ne brez hudih ozeblin.

S cepinom in smučarsko palico sva počasi, cikcakasto napredovala po snežni, z ledeno skorjo prekriti strmini proti vrhu. Ledena skorja je včasih zdržala najine čevlje, najpogostejše pa se je vdala in vdrla sva se do kolen globoko. Poleg tega je bilo nemogoče obdržati ritem, kar naju je še dodatno izčrpavalo.

Vrh sva dosegla v nedeljo, 21. julija ob 4,15 popoldne po šestih dneh vzpenjanja. Bila sva prva Britanca, ki sva priplezala na vrh Nanga Parbata, in to po 96 letih od prvega poskusa angleške odprave in 38 let po samostojnem vzponu Hermana Buhla.

Na najini levi je bil zahodni greben, po katerem se je vzpenjal Buhl, pod nogami pa Rupalska stena, najbolj mogočna gorska stena na svetu, pogreznjena v nedoumljivo senco. Bilo bi lepo za hip postati, se prepojiti s čarom večerne svetlobe in opazovati sončni zahod v morju

kipečih oblakov, ki potujejo nad neskončnim prostranstvom Azije, da bi se ustavili nad tem najzahodnejšim himalajskim otokom.

NAZAJ V ŽIVLJENJE

Čimprej sva morala sestopiti po zasneženem ozebniku v gmoto oblakov. Najini sledovi so izginili, saj je še vedno snežilo. Kljub temu sva morala še pred nočjo priti do šotora. Višinomer naju je po dveh urah zanesljivega vbdjenja skozi sivino mraka še pred popolno temo pripeljal do šotora. Zgrudil sem se in nisem bil zmožen zbrati energije za en sam migljaj. David je pripravil čaj.

Korejsko odpravo sva ob sestopu srečala na ravnici, kjer sva tretjič bivakirala. »Vodja vama

izreka čestitke in vama predlaga, da pri sestopu uporabljata naše vrvi,« so dejali.

Nadaljevala sva pot v dolino. Nekaj metrov pod korejskim taborom 2 sva izčrpana izsekala ravnico. To je bila ena od najinih najbolj udobnih noči.

Zjutraj sem odnesel Korejcem hrano, ki nama je ostala: sladek ržen kruh, nekaj čokolade in pijače. V veliki skledi so kuhali ogromno riža z zelenjavo. »Govorili smo z vodjem odprave. Rekel nam je, naj sestopimo ali pa naj si še malo odpočijemo,« je povedal Korejec.

Odpravila sva se in jih pustila s hrano, ki je je bilo verjetno več, kot sva jo midva porabila v celem tednu. Sestopila sva nazaj v življenje.

Financial Times, Velika Britanija;
prevedel Matej Šurc

NAJSTAREJŠA ZNANA OMEMBA GORSKIH VODNIKOV, OPREME IN SNEŽNEGA PLAZU

POZIMI LETA 1129 NA SV. BERNARDU

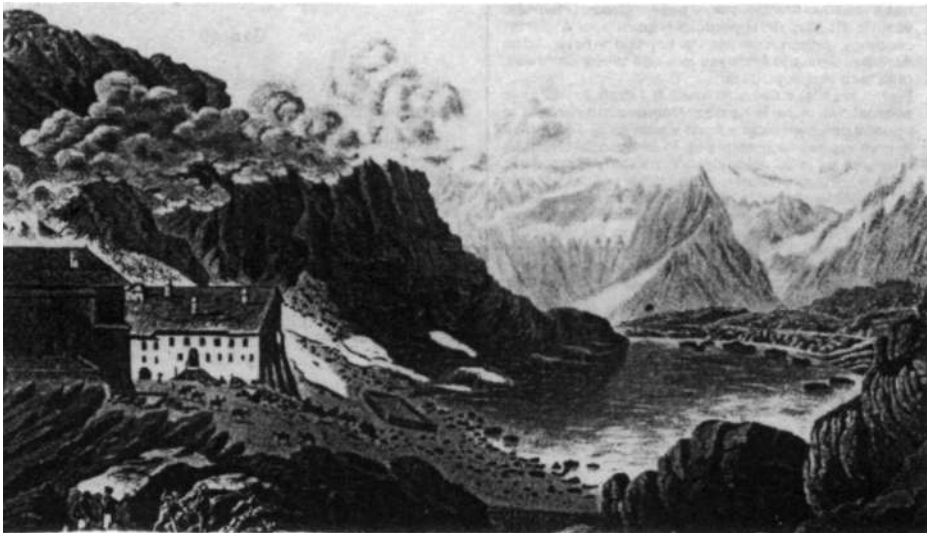
Kronist samostana sv. Trouda v Belgiji takole opisuje potovanje škofa Aleksandra von Liit-ticha in opata Rudolfa proti zasneženemu Velikemu Sv. Bernardu (2469 m):

»Potem ko so se v čedalje hujših zimskih razmerah prebili skozi Aosto, so v nenehni smrtni nevarnosti prišli do vasi po imenu Etroubles v znožju Velikega Sv. Bernarda. Ker zaradi debele snežne odeje niso mogli ne naprej ne nazaj, so sklenili tukaj pričakati novo leto. Po nekaj dneh pa so jih **maroni** - tako imenujejo gorske vodnike - po zelo težavni poti popeljali naprej in so po dveh nemških miljah prišli do vasi St. Rhemy na pobočju Bernarda.

Tukaj so se tako rekoč v žrelu smrti morali zadrževati v stalni nevarnosti za svoje življenje podnevi in ponoči. Majhne vaške hišice so bile nabito polne popotnikov. Z najvišjih in najbolj strmih pečin so se kar naprej valile snežne gmote, pred katerimi se ni bilo mogoče nikamor umakniti, tako da je zasulo nekaj popotnikov, ki so si bili k hišam prislonili mize. Drugi, ki so bili ostali v hišah, so se zadušili, nekatere pa je zmečkalo. V takšnih nevarnostih so tičali v tisti nesrečni vasi nekaj dni.

Tedaj se je nekaj gorskih vodnikov za visoko plačilo ponudilo, da tujcem odprejo pot: popotniki naj hodijo po njihovi gazi, za njimi konji in po tako utrti poti duhovni gospodje, ki so bili telesno bolj šibki. Potem ko so si torej vodniki zaradi hudega mraza pokrili glave s polstenimi

Jakob Samuel Welbel (1771-1846): Veliki Sv. Bernard; koloriran bakrorez.

klobuki, si nataknilo kosmate rokavice in si zavarovali noge, obuti v škornje, na njihove podplate pa si zavoljo spolzkega ledu pritrdili železne konice, so se odpravili po znani poti z dolgimi palicami v roki, da so v globokem snegu lahko sledili potek ceste.

Bilo je zgodaj zjutraj, ko so se tujci s strahom in obotavljaje se pripravljali, da krenejo grozeči smrti naproti, in sicer tako, da so prejeli sveto obhajilo. Tekmovali so, kdo se bo prvi spovedal in ker en sam duhovnik ni za to zadostoval, so se na različnih mestih v cerkvi drug drugemu spovedovali svojih grehov.

Medtem ko se je to v najgloblji pobožnosti dogajalo v cerkvi, se je na cesti zgodila vsega obžalovanja vredna nesreča. Ko so namreč vodniki v vrsti drug za drugim prtili gaz iz vasi, jih je desetero med njimi zasul velik plaz, ki se je mogočno kakor gora privaril čez skalovje navzdol ter jih, tako je bilo videti, potegnil s seboj v podzemlje. Tisti, ki so na svoje oči videli ta nesrečni dogodek, so kar se da naglo pohiteli na kraj nesreče in prinesli nekatere med izkopanimi vodniki brez življenja položene na palice; nekatere napol mrtve in nekatere druge s po-habljenimi okončinami pa so prinesli na rokah. Tukaj je jokala žena za svojim možem, tam hči za očetom, vsi sorodniki pa so objokovali izgubo.

Ko so tujci, prestrašeni spričo novice o nesreči, prihiteli iz cerkve, so za hip kar otrpnili od groze; toda kmalu so se v strahu, da jih utegne doleteti enaka usoda, kar se da hitro vrnili v Etroubles. Nič več se niso menili za težave na tej poti: vseeno jim je bilo, samo da lahko ubežijo smrti.«

(Prev. F. vogelnik)

Wiktor Ostrowski 1905-1992

Poslednji legendarni raziskovalci Andov zapuščajo naš svet. Pred kratkim smo v našem glasilu (Planinski vestnik 91: 331, 1991) poročali o smrti Jana A. Szczepanskega, prvopristopnika na najvišje vrhove Južne Amerike. Januarja letos mu je sledil Wiktor Ostrowski, prav tako Poljak po rodu.

Plezati je začel v domačih Visokih Tatrah, kmalu pa je spoznal tudi Alpe in Kavkaz. Mednarodno slavo si je pridobil po ekspediciji v Ande v letih 1933-34. Opravil je prve vzpone na mnoge pet- in šesttisočake, najbolj odmeven pa je bil njegov vzpon na Cerro Mercedario (6770 m), četrti najvišji vrh ameriške celine. Kasneje je v štiričlanski skupini »na pogled«, brez vsakih priprav, splezal smer v vzhodni steni Aconcagua (6960 m), danes znano kot »Ruta de los Polacos« (Poljska smer). To je bil verjetno prvi vzpon na sedemtisočaka v alpskem slogu, če upoštevamo, da je bila Aconcagua tedaj znana kot 7030 metrov visoka gora.

Po poklicu je bil gradbeni inženir. Po vojni je živel v Argentini, kjer je ogromno prispeval k razvoju gornišva. Vzgaljal je mlade alpiniste, organiziral predavanja in odprave, zbiral gorniško literaturo, bil pa je tudi izredno nadarjen pisec. Knjigo »Mas alto que los condores« (Višje od kondorjev, Buenos Aires 1954) uvrščamo med klasična dela literaturo o Andih. Spomin nanj pa se med drugim ohranja tudi z ledenikom in vrhom v Andih, ki nosita njegovo ime.

Jožef Nyka

NEPALSKI PRAZNIKI, LEGENDE IN TABUJI

PRAZNOVANJE NOVEGA LETA

Na drugi dan praznika bisket, ki je meseca aprila po našem koledarju, se začne novo leto po nepalskem koledarju.

Bisket je praznik, ki ima središče svojih dogajanj v mestu Baktapur. Staro ime tega mesta je Badgaon in spada med tri najstarejša mesta v Dolini: Katmandu, Badgaon in Patan.

Na prvi dan praznika postavijo v Baktapurju lesen steber. Naslednji dan vozijo slavnostni voz od stebra do templja Bairabnat. Voz je zelo star in zdi se, da se bo vsak čas razletel. Vsak

Ganesh

njegov delček se trese in tudi steber se trese. Zvečer ga podrejo ob vsesplošnem veselju.

Tempelj Bairabnat, pred katerim se vse to dogaja, je najvišji tempelj v Dolini. Pot, ki vodi do njega, gre mimo dvojic kipov: najprej sta tam dva rokoborca, ki sta desetkrat močnejša od vsakega smrtnika, sledita kipa dveh slonov, ki sta desetkrat močnejša od rokoborcev, nato desetkrat močnejša leva, nato desetkrat močnejša dvojica mitičnih živali in končno - dve boginji.

Na praznik bisket ne vozijo po ulicah Baktapurja le prazničnega voza, ampak verniki nosijo na ramah tudi vozove boginje Mahalaksmi - Višnujeve soproge - boginje bogastva. Nosijo tudi voz boginje Maha Kali - Velike Kali, ki je ena

od podob Šivove soproge, in končno še voz Ganeša, Šivovega sina.

Ganeš ima slonovo glavo. To je posledica tragedije, ki se je nekega davnega dne zgodila v Šivovi družini.

Legenda govori, da se je nekega dne Šiva po štirinajstletni odsotnosti nenapovedan vrnil domov. Pred vhodnimi vrati njegovega doma je stal mladenič, ki ga ni pustil v hišo. Šiva ga je prepričeval, da je to njegova hiša in da mu nima pravice braniti vstopa. Fant prišleca kljub temu ni pustil čez prag, zato je ta vzkipev in mu odsekal glavo. Ko je takoj nato prihitela Parvati, je Šiva zvedel, da je ubil lastnega sina.

Obupani bog se je odločil, da bo sinu vrnil življenje. Dal mu bo glavo prvega živega bitja, ki bo naslednjega jutra prišlo v bližino njegovega domovanja. Zgodilo se je, da je bil to slon. Šiva je storil, kot se je bil odločil. Vzel je slonu glavo in jo pritrdil na telo svojega sina, ki je tako postal Ganeš, bog učenosti - bog s slonovo

^ Po knjigi Dušice Kunaver »Nepalski prazniki, legende in tabuji«, ki je v pripravi za tisk.

odmevi

Alpinizmu tisto, kar mu gre

Vesel sem odmeva gospoda **Friderika F. Umana** na moje razmišljanje o sožitju našega alpinizma in planinstva. Bilo mi je kot odmev na klic v sicer gosto in gluho planinsko meglo: vsaj nekaj je, ali je to gola skala ali zavetišče, bomo pa šele videli. Zato bom z veseljem navrgel še nekaj stavkov.

Razmerje planinstva do alpinizma se mi zdi nejasno, nečisto. Ponavljam, da si smučarske zveze brez tekmovalnega, torej vrhunškega dela ne morem predstavljati. Tudi del moje avto-moto članarine je za dirkače; to se mi zdi naravno. Le pri planincih to nikakor ne gre: kot da tisto o veliki planinski družini ne velja čisto zares. In vendar je solidarnost bolj razširjena, kot bi lahko sodili po tako poudarjeni meji med planinci in alpinisti. Že sama društva so različno obremenjena. Manjšina se ubada s potmi in kočami v visokogorju, da je vse dostopno in oskrbovano za vse, tudi za tiste, ki so člani le nekakšnih »sindikalnih« planinskih sekcij. Gorski reševalci, katerih večina izhaja iz alpinistov, rešujejo sploh vse obiskovalce gora, kadar so v nesreči. Precej je planincev (recimo jim gorniki), ki jim le sledenje rdeče belim markacijam ni dovolj, za brezpotja, posebno še za večno zaledenene alpske vršace, pa čutijo potrebo po strokovnem vodstvu. In tega je vsako leto več. Vse to so živi stiki alpinizma in planinstva.

Tudi alpinistični uspehi pripadajo planinski organizaciji. Tako čutimo alpinisti, tako govori tudi organizacija sama. Najbolj naraven alpinistični

kader pride iz planinskih šol in tečajev. Zakaj ne bi delež (ne dodatek) članarine šel tudi za alpinizem? Alpinisti so v planinski množici absolutna manjšina, a pogosto se jim omenja preglašovanje. Z određenim proračunskim deležem iz članarine bi planinci tudi dejansko priznali, da alpinizem podpirajo, kajti vse drugo so le mrtve črke na belem papirju. Gre za izpričano solidarnost, ne za dejansko financiranje, saj je zanj članarina premajhna. Le državi vse naložiti ni dobro, saj je alpinizem predvsem naš, mar ne? Država prispeva tudi za kočice, a ne bi, če ne bi zanje predvsem skrbela planinska društva sama, oziroma bi potem ona odredjala režim življenja v gorah. Če sami kaj dajemo, imamo pravico iskati pomoč, sicer le odpravimo stran in drugim.

Toliko se mi je zdelo potrebno dodati k povedanemu. Morda smo nerazumevanja še največ krivi alpinisti sami. Veselijo nas visoki in dragi cilji, smo pa izjemno slabi organizatorji in neveščniki gibanja v poslovnih krogih. Generacija med obema svetovnima vojnoma je podobno stanje skušala rešiti s povsem samostojnim »Turistovskim klubom Skala«. A prav zaradi izgubljenega stika z živim planinstvom, o čemer sem govoril malo prej, je »Skala« počasi zamrla. Morda je rešitev v bolj konfederalni zvezi s PZS (kot GRS recimo), kar bi preprečilo utopitev in razdrobitev alpinizma v planinski gmoti, a vendar ohranilo ploden stik za izmenjavo dobrin v obe smeri. Sedanja »neznosna lahkost sobivanja« je res nekoliko moreča.

»
Tone Skarja

Za kapelico še križ?

Odmev na pismo predsednika Planinske zveze Slovenije g. A. Brvarja občini Jesenice o gradnji kapelice na Kredarici (Planinski vestnik 1992, št. 2, str. 84)

Pravijo, da je planinska organizacija med vsemi v Sloveniji najstarejša in da prav ona združuje v planinski ideji največ Slovencev.

Po najnovejšem popisu prebivalstva v Sloveniji je 72 odstotkov prebivalcev vemikov-katoličanov, le 4,2 odstotka je neverujočih. Upravičeno lahko računamo, da Slovenci tudi v takem razmerju hodimo na planine, med drugimi tudi na Triglav, mimogrede pa še na Kredarico.

Tam gori je pred skoraj sto leti triglavski župnik **Jakob Aljaž** postavil kapelico; pravite, da je imela 5,44 kvadratnega metra v tlorisu. V začetnih časih slovenskega planinstva je bila menda kar zadostna. Postala je simbol Kredarice. Njen zvonček je odzvanjal daleč naokrog po triglavskih strminah.

Utihiel je, ko je bil skupaj s kapelico zbrisan v minerski noriji v svinčenih časih slovenske zgodovine.

Sedaj, ko bi vendarle postavili na Kredarico novo kapelico, ste proti načrtovani gradnji. Skli-

cujete se na strokovne argumente, ki bi morali upravičiti odmik od prvobitnosti. Prav dobro veste, da sta stara kapelica in stari Triglavski dom bila celota. Danes pa na tem mestu stoji hotelsko poslopje novega Triglavskega doma in ob njem ni prostora za kapelico starih izmer. Kapelica mora biti tako velika, da bo zadovoljila potrebe planincev-vernikov in se z novim Triglavskim domom spojila v celoto.

Pri vaših argumentih ne računate na število verujočih v množici slovenskih planincev. Prav gotovo veste, da službe božje na planinah, posebno še prav na Krederici, obiskuje ogromno število ljudi. V tem je problem, mar ne, gospod **Brvar**?

Ali spadate v tistih 4,2 odstotka Slovencev in še vedno želite odločati, kaj je za Slovence edino dobro? Zakaj vendar zavajate slovensko javnost z neresničnimi podatki? Saj ni res, da bo imela nova kapelica 63 kvadratnih metrov; imela bo le 38 kvadratnih metrov skupaj z lopo, kar pa glede na visokogorsko klimo in število vernikov ni nič preveč. Saj ste to vedeli že prej, gospod Brvar! Vaši argumenti o kapelici so še vedno vpeti v razmišljanja bivše Smoletove SZDL.

Pravite, da je nujno ponovno postaviti porušene objekte, ki zaradi svoje zgodovinske vloge in vsebine predstavljajo narodovo kulturno dediščino. Kaj menite, ali je tak objekt tudi po vojni miniran skalaški križ na Škratlaci? Bil je postavljen leta 1934 v spomin ponesrečenim skalasem, po vojni pa je bila na njem 6. avgusta leta 1945 pritrjena plošča v spomin padlim partizanom-gornikom.

Ali naj torej držimo Upravni odbor Planinske zveze Slovenije za besedo in pričakujemo, da bo PZS obnovila skalaški križ na Škratlaci?

Matevž Šuštar
Jesenice

Vstopnina v Logarsko dolino

V zadnjem času je pri nas vse več pobud, da bi za vstop v zavarovana območja naravne dediščine plačevali vstopnino. Rakovemu Škocjanu, Triglavskemu narodnemu parku, reki Soči se je pridružila še Logarska dolina. Zadnja zamisel, ki jo poskusno že izvajajo, je bila predstavljena v članku **Matevža Lenarčiča** »Logarska dolina naj bo zelena« v prvi letošnji številki Planinskega vestnika.

Matevž Lenarčič v svojem članku razloži argumente v prid pobiranja vstopnine pri vходу v Logarsko dolino. Če sem avtorja pravilno razumel, je njegov glavni argument za pobiranje vstopnine ta, da varovanje narave ni zastoj in ga morajo porabniki plačati.

Do tu se popolnoma strinjam z njim. Vprašanje pa je, ali je etično sprejemljivo, da denar za varstvo ostane tistemu, ki trži park. Kajti, če Lenarčič pravilno ugotavlja, da »že dolgo ne

velja več prepričanje, da so planinci že po svoji definiciji naravovarstvenih«, si tudi jaz dovolim reči, da velja, da tudi vsi upravljalci niso naravovarstvenih. Če izvememo upravi Triglavskega narodnega parka in spominskega parka Trebče, ki ju je država z zakonom pooblastila, da upravljata in varujeta parka, druge upravljalce po logiki stvari precej bolj kot varstvo zanima lasten dobiček. Interesi varstva se le delno pokrivajo z interesi upravljalca oziroma lastnika (ali združenja lastnikov). Kje je mehanizem nadzora, kdo jamči, da bo denar res porabljen za varstvo?

Zato menim, da je nujno, da ločimo varstveno, pravno in tržno funkcijo na zavarovanih območjih. Za strokovno varstvo imamo usposobljene institucije v okviru državne uprave: 7 regionalnih in Republiški zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine. Te institucije, pa tudi Uprava Triglavskega narodnega parka in Spominskega parka Trebče, so financirane iz proračuna in bi tako davkoplačevalec z vstopnino še enkrat plačal že plačano.

Upravna funkcija - razen pri Triglavskem narodnem parku in spominskem parku Trebče - na žalost ni dorečena in prav to omogoča, da tisti, ki s parkom tržijo, tudi upravljajo z njim.

Prav tako ni urejen sistem ustreznih odškodnin oziroma davčnih olajšav za domačine, ki so s parkom omejeni in seveda hitro sprejmejo ponujeno rešitev - pobiranje vstopnine. Vendar je taka rešitev problema zelo kratkoročna in tudi za domačine neugodna; od zbranega denarja ponavadi dobijo le drobtinice. Edino pravo in civilizacijsko rešitev vidim v tem, da država, ki v interesu vseh državljanov določena območja zavaruje, prek ustrezne zakonodaje prevzame tudi svoj del obveznosti do krajevnega prebivalstva.

Naravna dediščina je - ne glede na lastništvo zemljišča - last celega naroda (socialna funkcija lastnine) in država bi morala prevzeti upravljanje zavarovanih območij. Za tržno funkcijo v teh območjih bi morala država vzpostaviti sistem koncesij, ki bi jih podeljevala tistim zainteresiranim lastnikom, zadrugam ali podjetjem, ki bi bili pripravljeni tržiti s spremljajočo turistično

Šola za pakistanske otroke

Prvotno je imelo pet nizozemskih alpinistov v začetku lanskega leta namen pripelzati na vrh 8047 metrov visokega Broad Peak v Karakorumu, vendar jim to ni uspelo. Toda ko so med potjo pod goro in nazaj opazovali v Pakistanu revščino, so se po vrnitvi domov odločili zbrati denar za šolo nedaleč od baznega tabora v kraju Askole. Ker je eden od petih alpinistov gimnazijski profesor za telovadbo, je denar zbiral tudi v šoli in tako je bilo kmalu na kupčku 8500 dolarjev, kar je zadostovalo za gradnjo stavbe, potem pa so se odločili zgradbo še opremiti in kupiti dovolj učnih pripomočkov. Denar so poslali svoji ambasadi, ki naj do konca izpelje načrt, ne pa kakšni pakistanski instituciji, ker so se lahko med bivanjem v državi prepričali, koliko podkupljivosti je v tamkajšnjih uradnih krogih.

pogodbo pod takimi pogoji, da zaradi turistične izrabe ne bi bila prizadeta dediščina. Pobirajo lahko parkirno, če pred tem uredijo parkirišča, lahko tržijo gostinske in druge storitve (na primer prodajajo vožnjo s kočijami, spominke, knjige, prospekte, razglednice), ne smejo pa prodajati narave.

Menim, da je pobiranje vstopnine upravičeno samo tam, kjer turistični ogled brez specifične in druge infrastrukture fizično sploh ni mogoč (na primer v turistično urejenih jamah in nekaterih soteskah). Povsod drugod pa bi morali zainteresirani služiti denar s pestro turistično ponudbo.

Lenarčičeva primerjava krajinskega parka z živalskim ali botaničnim vrtom se mi ne zdi umestna. Živalski in botanični vrt sta v celoti delo človeka, narejena sta tudi iz komercialnih vzgibov, zato je logično, da se za vstop pobira vstopnina.

Naravne dediščine pa ni ustvaril človek in edini razlog, ki bi upravičeval pobiranje vstopnine, je varovanje. Kot sem že razložil, imamo v okviru državne uprave strokovne, za varstvo dediščine pooblaščenke institucije. Zato se mi zdi sklicevanje »domačinov, lastnikov zemljišč in podjetij«, ki so podpisali dogovor, »v katerem so se pozitivno opredelili do pobiranja prispevka«, na varstvo, čisto metanje peska v oči. Pa niti ne gre za varstvo, saj avtor sam pravi, da bo šel denar za urejanje Logarske doline. Za to pa na žalost ni denarja. In ker podpisnikom dogovora za ideje manjka denarja, si omislijo glavarino.

V Sloveniji je trenutno zavarovanih ali predlaganih za zavarovanje kakih šestdeset krajinskih parkov, pet regijskih parkov in en narodni park. Če bo uspelo izsiliti pobiranje vstopnine v Logarski dolini, se bodo zainteresirani v vseh drugih parkih »pozitivno opredelili do pobiranja prispevka« na svojem območju. Znašli se bomo v položaju, ko na kako desetino ozemlja Slovenije ne bomo mogli vstopiti, ne da bi plačali harač lokalnim dejavnikom.

Da lahko razmišljanja o pobiranju vstopnine pripeljejo do hudih absurdov, vidimo na primeru predloga odloka občine Tolmin o plovnem režimu na Soči, Nadiži in pritokih v občini Tolmin. V odloku so predvideli plačevanje pristojbine 20 DEM za vsak dan vožnje s čolnom, potrdilo o plačani pristojbini pa so nameravali lepiti kar na čelade kajakašev. Enkratna pogruntavščina občine Tolmin se je končala z napovedjo nemškega bojkota svetovnega prvenstva v kajaku in kanuju na divjih vodah na Soči in z dejanskim bojkotom nemških kajakašev po prvenstvu.

Jasno je, da veliko število obiskovalcev povzroča tudi škodo v naravi in tudi na lastnini domačinov. Toda rešitev problema ni v tem, da vsi plačujejo pavšalno odškodnino, ampak v tem, da kaznujemo kršilce varstvenih režimov, kar je

sestavni del vsakega akta o zavarovanju. Saj tudi na cesti ne plačujemo pavšala za prometne prekrške, ampak policisti kaznujejo kršilce.

Res je tudi, da postaja obisk zavarovanih območij tako velik, da ga je treba omejevati. Menim pa, da imamo na voljo celo vrsto omejevalnih inštrumentov, kot so preprečevanje prometa, kurjenja, taborjenja in piknikov, ki so - na primer v Bohinju - kar učinkoviti, tako da vstopnina za omejevanje obiska zaenkrat ni potrebna.

Ne glede na vse te utemeljitve menim, da tudi s stališča turističnega razvoja ni *modro* pobirati vstopnine za obisk naravnih znamenitosti, saj tudi tuji turisti nimajo pravega razumevanja za tako plačevanje. Spomnimo se samo ogorčenja in grenkega občutka prevare, ko so nam v narodnem parku Durmitor pobirali glavarino za vstop v park in posebej za spust po Tari! Kaj res mislimo, da je občutek tujega turista, ki mu poskušamo v Sloveniji izpuliti ta denar, kaj drugačen?

Ustaljena praksa v Evropi je, da se za ogled naravnih znamenitosti ne pobira vstopnina. V Franciji, na primer, ne pobirajo vstopnine za obisk niti najbolj znanih znamenitostih, kot so kanjon Verdon, kanjon Ardeche, izvir Vaucluse, pa tudi nikjer v narodnih parkih. Se celo parkiranje na koncu cest, ki vodijo v narodni park Ecrins, je zastoj. Je pa turistična ponudba zelo bogata in človek rade volje porabi nekajkrat več denarja, kot bi ga dal za vstopnino.

K pisanju tega članka me niso pripravili samo poklicni pomisleki varstvenika narave na Zavodu Republike Slovenije za varstvo narave in kulturne dediščine, ampak mi ni dala mira tudi moja planinska, jamarska in potepuška žilica. Mislim, da je osnovna napaka vseh razmišljanj o vstopnini ravno podcenjevanje pomembnosti občutka svobode, ki je z vstopnino človeku odvzet. Vsaj pri meni je osnovno gibal mojih stikov z naravo prav ta občutek svobode, ki je sicer mogoče res iluzoren, pa si ga vseeno ne

bom pustil Odvzeti.

Marko Simič

Transverzala mimo Okrešlja

Na letošnji zadnji januarski seji Predsedstva Planinske zveze Slovenije so ponovno razpravljali o zahtevah nekaterih planincev in planinskih društev, da bi Frischaufov dom na Okrešlju ponovno vključili v slovensko planinsko transverzalo, potem ko so se delegati na lanskem upravnem odboru PZS z večino glasov odločili, da ta planinska pot zdaj ne gre več mimo te koče. Predvsem zahtevajo članice Savinjskega meddruštvenega odbora, naj gre trasa spet mimo te koče.

Predsedstvo PZS je sprejelo sklep, da so trasa Slovenske planinske poti in kontrolne točke dokončno določene in je zadeva s sklepom 8. seje upravnega odbora PZS z dne 7. decembra

1991 zaključena. »S tem se zavrne sklep med-društvenega odbora, naj komisija za pota zade-vo ponovno prouči,« je odločilo predsedstvo PZS.

Knjiga o vremenu

Gunter D. Roth: Vremenoslovje za vsakogar; Kaj je treba vedeti o vremenu
Format 12,5x19,5cm, 265 strani, broširano, barvne in črno bele fotografije, risbe, vremen-ske karte in preglednice, leksikonček meteoro-loških pojmov, seznam meteoroloških služb v Sloveniji.

Kadar se vsi premočeni vrnemo iz gora, si vedno želimo biti vsaj malo vremenoslovci in bolje poznati vreme. Poznavanje vremena je bistvenega pomena za vse, ki hodimo v gore, toda še vedno se kaj radi držimo znanega reka, da je treba v gore hoditi v vsakem vremenu, tako da nas vedno ne pere dež. Toda tudi to je mogoče spremeniti. Nekaj pisane besede o vremenu že poznamo, sedaj pa smo bogatejši še za eno knjigo, ki skuša neulovljivost vremena ujeti v besede. Pri Državni založbi Slovenije je marca letos izšla knjiga **Giinterja Rotha** z naslovom **Vremenoslovje za vsakogar**. Čeprav knjiga govori o vremenu predvsem iz zornega kota Nemčije, je uporabna tudi za naš prostor, saj jo je prevajalec **dr. France Bernot** aktualiziral s podatki za Slovenijo.

Vremenoslovje za vsakogar oziroma kaj je treba vedeti o vremenu je priročnik, ki se poleg pojasnjevanja vremenskih pojavov tudi bolj poglobljeno loteva procesov, ki določajo razvoj vremena. Če smo si vedno z nezaupanjem ogledovali vremenske karte in ob vremenskih napovedih zmajevali z glavo, imamo sedaj spet možnost vso to navidezno zmešnjavo razumeti.

Branje bo včasih mogoče bolj zahtevno, zato pa razumevanje vremenskih procesov zelo olajšajo nazorne skice in številne fotografije.

Knjigo uvede predstavitev procesov, ki ustvarja-jo vreme, na zanimiv in ilustrativen način pa so nato predstavljeni naravni pojavi, ki so pomembni v zvezi z vremenom. Gre za zunajze-meljske (npr. lunin sij) in atmosferske pojave (npr. halo, mavrica ipd.), zračne tokove, vre-menske fronte, oblake in kroženje vode. Opisa-ni so videz pojava in fizikalne osnove, ki sode-lujejo pri nastanku pojava, tako da o že znanih pojavih izvmemo veliko zanimivosti: kako nastane polarni sij, zakaj je nebo modro, kako se razvi-jejo nevihte, kakšne so različne vrste megle, kako nastane toča - in še veliko, veliko več. Vsak pojav je tudi umeščen v razvoj določenih vremenskih situacij, v katerih se pojavlja, poda-na pa je še napoved prihodnjega vremena glede na pojav.

Ko se seznanimo še z za vreme pomembnimi meteorološkimi elementi (zračni pritisk, tempe-ratura zraka, vlaga v zraku, gostota in gibanje zraka) in njihovim merjenjem, se lahko že spo-primemo z vremenskimi kartami in prikazi zna-čilnih vremenskih situacij v Evropi. To je že zahtevnejši del, ki ob vremenskih kartah pred-stavi značilne evropske vremenske vzorce. Če jih poznamo, smo si lahko tudi bolj na jasnem z določeno vremensko situacijo in nadaljnjim razvojem vremena.

V poglavju o poglobitvi znanja o vremenu so natančneje predstavljeni osnovni procesi iz uvodnega dela knjige, naslednje poglavje pa govori o vremenski službi in napovedovanju vremena. Tako tudi vremenarska »mistika« dobi stvarnejšo podobo, pa čeprav se še vedno lahko zgodi, da bomo zaradi slabe napovedi potem zdeli doma v čudovitem vremenu (in obratno).

Fotografijam tipov oblakov in razgibanosti mor-ske gladine glede na jakost vetra sledi le še informacija o opazovanju vremena, knjigo pa zaključijo mali leksikon meteoroloških pojmov.

Dileme skorajda ni več: stoletne pratike, vre-menske karte v dnevnem časopisju ali pa pogled v nebo - priročnik Vremenoslovje za vsa-kogar nam bo ob vsem tem zagotovo pomagal pri orientaciji v vremenu. Če pa nas bo na naslednji turi kljub vsemu napral dež, bomo vsaj vedeli, zakaj smo mokri.

Dano Cortese

Skozi zahodno Azijo do Himalaje

Februarja letos je pri založbi **Mladinska knjiga** izšla že druga knjiga iz zbirke **Dežele in ljudje**. Ker knjiga **Jugozahodna in južna Azija** obrav-nava dežele in seveda gore, o katerih pogosto beremo v Planinskem vestniku, si jo lahko - tako kot tudi zbirko - поблиže ogledamo.

Založba Mladinska knjiga bo z zbirko Dežele in ljudje izdala pravo enciklopedično delo, v katerem bodo na več kot 1700 straneh predstavljene prav vse države sveta. To bo prava zakladnica informacij o naravi, kulturi, gospodarstvu, politiki in življenjskem utripu v več kot 170 državah sveta. Zbirka bo obsegala deset knjig. Dosedaj sta izšli **Severna in Srednja Amerika, Veliki Antili** in že omenjena izdaja. Naslednje knjige bodo izhajale na približno tri mesece; maja tako izide **Severna Afrika in Arabski polotok**.

Značilnost knjig te zbirke je pregledno urejeno besedilo, ki je obogateno s številnimi fotografijami (vseh bo kar 2100), risbami, skicami in seveda zemljepisnimi kartami. Zbirka je tako uporabna v več namenov: kot priprava na potovanje, za študij ali za strokovno delo, v vsakem primeru pa je zanimivo in zelo informativno branje. Kot zanimivost lahko povemo še to, da zbirka hkrati izhaja v nemščini, angleščini, francosščini in slovenščini.

Seveda je zbirka uporabna tudi v bolj gorniške in popotniške namene. Kadarkoli nas pot zane-se v tuje gore, bi radi vedeli še kaj več o deželi, v kateri smo. Skalno gorovje je čudovito - toda ali ni zanimivo vedeti kaj več o teh krajih? Ali pa vulkani Mehike, ki se dvigajo več kot 5000 metrov visoko - kako sploh živijo ljudje pod njimi? Vse to in še veliko več nam predstavi **prva knjiga**: bolj civiliziran svet Severne Amerike in nekoliko bolj »divje« države Srednje Amerike ter Velike Antile. Pri vsaki nam preglednica z osnovnimi podatki nudi informacijo o najvišji točki države - ravno prav za načrtovanje resničnih ali bolj sanjskih odprav. - Toda še pogostejše je Azija tista, ki s Himalajo in drugimi visokimi gorstvi premami dušo in telo. Zato **druga knjiga** iz zbirke še bolj zbudi hrepenenje po neznanem in čudovitem gorskem svetu: kdo bi se ne podal na pot - pa čeprav le s pomočjo izbranih besed in odličnih fotografij - skozi Turčijo, Iran, Afganistan ali Pakistan vse do Himalaje, in potem še naprej v Butan, in mogoče celo na jug na Šri Lanko ali na rajске otoke Malediv?

Gorski svet Turčije z Araratom, gorovje Zagros na meji med Irakom in Iranom, gorovje Alborz z Damavandom, najvišjim vrhom Zahodne Azije; Hindukuš, Karakorum in seveda Himalaja (in skok v Ladak, deželo za Himalajo): knjiga nas popelje skozi vse te gorske predele in se ustavi tudi pri podnebju, naravi, ekoloških problemih Himalaje, zgodovinskih dogodkih, prebivalcih in življenju v teh krajih. Prevajalec **Dušan Voglar** je poglavje o odpravah in vzponih dopolnil z nekaterimi dosežki Slovencev, saj mimo teh preprosto ne moremo. Kot celota je tako knjiga Jugozahodna in južna Azija še posebno dobrodošla izdaja, ki z več zornih kotov osvetljuje

dežele, ki jih ponavadi poznamo predvsem iz alpinističnih dosežkov in gorniških potopisov.

Poleg omenjenih dežel so v knjigi predstavljene še Sirija, Irak, Indija, Nepal in Bangladeš. Knjiga stane 1850 SLT, za naročnike celotne zbirke pa 1480 SLT (po novem moramo prišteti še 5-odstotni prometni davek). Knjigo oziroma zbirko je mogoče naročiti tudi po pošti na naslov Založba Mladinska knjiga, Prodaja po pošti, Titova 3, 61000 Ljubljana oz. po telefonu (061) 102 407.

Dario Cortese

Društvena glasila

Občutek imamo, da slovenska planinska društva zadnji čas izdajajo manj svojih društvenih glasil ali pa jih manj pošiljajo na ogled Planinskemu vestniku in potem v hranjenju osrednji planinski knjižnici. Od konca lanskega leta smo dobili komaj nekaj števil.

Čisto pred kratkim nas je ponovno razveselila nova številka (15-16) publikacije »Sledi«, ki je glasilo PD Dr. Gorazd Zavrnik, se pravi z Medicinske fakultete v Ljubljani. Glavni urednik **Marjan Kordaš** s sourednikoma **Andrejem Mašero** in **Lovrom Stanovnikom** je tudi s to številko ostal na najvišji nudi prejšnjih: publikacija je napisana in urejena akademsko, vsebina je tehtna, prispevki pripravljeni profesionalno. - Veliko praktično vrednost ima prispevek Andreja Mašere o Vevnici, »enem od najlepših skalnih gradov v naših gorah«, na katero so vsi pristopi težavni, dolgi, naporni in nekateri tudi orientacijsko zamotani, prispevek v »Sledih« pa bo vzpon v marsičem olajšal. Praktično vrednost ima tudi prispevek **Boža Jordana, Bojana Pol-laka** in **Tomaža Vrhovca** »Definicije in primeri za posamezne zahtevnosti vodniških tur« - tako za tiste, ki nameravajo voditi skupine kot za planince, ki se bodo brez prevelikih izkušenj odločali za planinsko turo. Informativna in v preventivnem smislu poučna je »Kronika smrtnih gorskih nesreč pri nas« **Franceta Malešiča**, ki je pravzaprav izsek iz obsežnega dela tega neumornega gornika: pripravlja namreč obsežno publikacijo, kroniko nesreč v slovenskih gorah - od sredine 18. stoletja dalje oziroma od tistega dne, ko je bilo o prvi nesreči pri nas karkoli napisano. - Popolnoma drugačen naboj pa ima razmišljanje Marjana Kordaša »Karavanke imajo spet dve strani«, natisnjeno za bralce z dveh strani, torej v slovenskem in nemškem jeziku: potem ko so bili lani na naši strani meje odstranjeni napisi »Mejni pas«, potem ko se nobenemu prijatelju gorske narave ni treba več bati, da bi imel zaradi hoje po teh mejnih vrhovih in grebenih neprijetnosti z voj-sko, ko je mogoče tudi s slovenske strani iti na te grebene in vrhove, imajo Karavanke spet dve strani.

Ob 20-tetnici PD Delo iz Ljubljane je izšel še

pestrejši »Planinski bilten«, kot že sicer izhaja vsako leto kot glasilo PD Delo. V tem 48 strani debelem glasilu formata A4, ki sta ga uredila skupaj z uredniškim odborom **Jože Gasparič** in **Vlado Muc** in je izšlo februarja, je popisano vse, kar se je pomembnega zgodilo v PD Delo v zadnjem letu, kar je zanimivo za člane tega društva, poleg tega pa je tudi v tej številki - tako kot je bilo že prejšnja leta - natisnjeno nadaljevanje Kronike društva od leta 1971 dalje, ki jo zbira in ureja Jože Gasparič. Ko bo pozneje kdaj kdo potreboval kakršenkoli podatek o tem planinskem društvu, ga bo prav lahko našel, saj je (in še bo) celotna društvena zgodovina zbrana v Planinskih biltenih.

Januarja je izšla prva številka 17. letnika »Informatorja«, ki je glasilo PD Vihamik iz Ljubljane - in po obvilu sodeč zadnja, ki jo je uredil **Jože Končan** v sodelovanju z uredniškim odborom. Velik del te številke je posvečen pripravi na društveni letni občni zbor, iz objavljenih poročil pa je razvidno uspešno društveno delovanje v lanskem letu in enake napovedi za letošnje leto. Predvsem je bilo (in bo) pestro izletniško-popotniško udejstvovanje: menda malokatero slovensko planinsko društvo izpelje toliko organiziranih planinskih izletov in tur kot PD Vihamik.

Lanskega decembra je izšla (verjetno lanska) prva številka glasila PD Nova Gorica »Gornik«, ki jo je uredil in ki zanjo odgovarja **Rajko Slokar**. Številka nekoliko seže v društveno zgodovino, bolj pa se posveča načrtom za letošnje leto, tudi predavanjem. Posebnost je prispevek vrhunskega slovenskega alpinista **Petra Podgornika** »Napredek in smrt v alpinističnem odseku«, v katerem popisuje nekatere vrhunske alpinistične dosežke »svojeja« alpinističnega odseka v lanskem letu: posebnost zato, ker v društvenih glasilih slovenskih planinskih društev alpinisti navadno ne sodelujejo. Iz tega primera je videti, da je takšno sodelovanje vsestransko koristno. M. R.

Jame kot grobnice

Znani zagrebški planinec in speleolog **dr. Srečko Božičević** je napisal še eno zanimivo jamarško knjigo, k temu pa ga je najverjetneje spodbudila dolga vrsta lanskelethnih člankov o odkritih povojnih in tudi medvojnih grobnic v kraških jamah marsikje na Hrvaškem. Knjigi, ki ima 80 strani besedila in 16 strani s 37 barvnimi fotografijami in jamskimi načrti, izšla pa je v založništvu Azur Journal, Središta, v Zagrebu z lanko letnico kot 7. knjiga, je dal naslov »Jame (kot) grobnice«.

Čeprav je njegova knjiga napisana skoraj na novinarski, reporterski način, gre vendarle za delo znanstvenika, raziskovalca o lastnih izkuštvih in najdbah. Namesto številnih lepih besed

še najbolj govorijo o knjigi naslovi poglavij v njej: Morfološke značilnosti jam, Jame v človekovem življenju kot kraji za skrivanje zakladov, kot zaklonišča za ljudi in odlagališča za smeti, Jame kot priče nesrečnih dogodkov - s podnaslovi Jame in kras kot del vojne strategije, Sledovi zločinov in maščevanja v preteklosti, Jame - »dokumenti« maščevanja na območju krasa, Dokazi vojnih zločinov in grobnice nedolžnih žrtev, Moja srečanja s kostmi umrlih, Nevarnost pred nastavljenim razstrelivom, Za človekovo pieteto, Spominska kapela in ureditev kompleksa Jazovka.

To je zgodovinska knjiga z razponom od predzgodovine (grobnica Japodov v Vatinovcu) do najnovejših časov. Knjiga se konča z literaturo in abecednim kazalom in ne bo zanimala samo jamarjev, ampak malone vsakega planinca.

(Hrvatski pianinar)

društvene novice

Zoranu Skrtu v spomin

Kaj bi lahko rekli o fantu, čigar pot se je kruto končala pri devetnajstih?

Da je že kmalu odkril svoj svet želja in sanj - svet čudovitih gora, svet sreče in svobode.

Da je bilo njegovo življenje eno samo utripajoče gibanje: danes

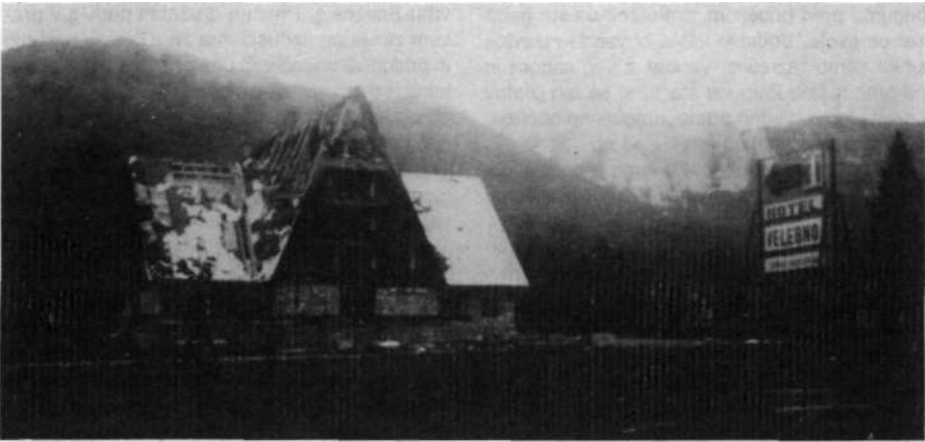
Krn, jutri Trenta, danes Osp, jutri Civetta, danes Log pod Mangartom, jutri... Še veliko, veliko načrtov, veliko neizmerne energije, veliko neskončnega iskanja.

Ko je izza ovinka pridrdral s svojim rumenim fičkom, obut v vedno ropotajoče cikle, je njegov prisrčen nasmeh nehote potrkal na naša srca, njegov iskrivi pogled pa je odkrival neizživeto hrepenenje po toplem objemu sivih, spokojnih skal. Vedel je, da se v življenju ni vredno jeziti, si beliti glave in jokati, pač pa samo živeti - veselo, igrivo, brezskrbno, noro. Živeti z ljubeznijo do prelepih gora, do rojstne vasi pod mogočnim Krnom, do staršev, do prijateljev.

Tako je odšel tudi tistega hladnega decembrskega dne tiho in mirno, poln vere vase in v svojo pot. V veličastni steni Vršaca si je skušal poiskati gaz in se povzpeti v nebo...

Minil je mesec bolečine, mesec topega pogleda v svet. Minil je mesec brez sina, vnuka, brata, prijatelja. Minil je prvi mesec brez Zorana. V svetu ožarjenih gora, strmih prepadnih sten, skrivnostnih dolin in v svetu vseh nas, ki smo ga imeli radi, bo vedno odmeval njegov brezskrbni smeh. M. B.

Uničen planinski hotel

Pošiljam vam fotografijo hotela »Velebno« v Baskih Oštarijah, posneto iz avtomobila (konec oktobra '91). Dobro nam znani in prijazni planinski hotel na Velebitu je bombardiralo srbočetniško letalstvo 15. septembra '91. Spomnimo se, da se je vojna v Liki začela 30. avgusta lani z napadom na Gospič. Med napadom na »Velebno« sta uničeni streha in celotna konstrukcija; na srečo požara sicer ni bilo, toda hotel je praktično neuporaben. Istočasno je uničena tudi baraka za hotelom, ki je bila zadnjih nekaj let planinsko zavetišče.

Konec oktobra lani so me hrvaški gardisti obvestili, da je zažgan tudi »Gojtanov dom« na Visocici. Za druge planinske objekte na Velebitu mi niso znali povedati, kaj je z njimi. **Dr. Ante Rukavina**, znani hrvaški planinec (veterinar v Gospiču), je kasneje potrdil v »Hrvaškem planinaru«, da je to, žal, resnica.

dr. Ante Škrobonja
Reka

Oče v planinskem šolskem krožku

Čeprav sem otrok širnega in ravnega morja, sem vedno občudoval mogočne gore, oblečene v gozdove in pokrite s snežnimi kapami. Žal v študentskih letih, ko mladi ljudje pogosto obiskujejo gore, moji tedanji prijatelji niso bili pretirano navdušeni nad hribi; tako tudi jaz nisem bolj podrobno spoznal lepote slovenskih gora. Vendar nikoli ni prepozno.

Ko je moj sin, tedaj prvošolček, izrazil željo, da bi se vključil v delo planinskega krožka na svoji šoli, sem bil vesel zaradi njegove odločitve. Ko pa je že pred prvim planinskim izletom izrazil željo, da bi se tudi jaz pridružil pohodnom v gore, je moji odločitvi, da se pridružim temu izletu, v veliki meri botrovalo dejstvo, da je on šele prvošolček, še nenavajen na svoje sošolce in šolske učitelje. Na tem prvem izletu še nisem pričakoval, da se bo naloga tako hitro spremenila v veselje in užitek.

Od prvega izleta naprej je tako poziv sina očetu, da se mu pridruži na planinskem izletu, bil vse bolj in bolj podoben poskusu nekoga, da nažene žabo v vodo. Počasi sem spoznal, da že pravzaprav nestrpno pričakujem naslednji izlet v gore in da sem vsakega naslednjega bolj in bolj vesel. Vsako vabilo mi je sin takoj po prihodu iz šole pokazal. Lepo izdelana vabila, prave majhne mojstrovine lepopisja in risanja, so vedno obetala, da bo bližajoči se izlet ostal nepozabno v lepem spominu.

Na vsakem izletu se vedno znova pokaže, kakšno je navdušenje šolarčkov in njihovih staršev nad temi izleti. Množični odziv na vsak poziv na izlet vedno znova beli lase organizatorjem in vodjem izleta. Razumljivo je, da je organizacija, še posebno pa izvedba takšnega izleta, zelo zahtevna naloga za vodjo planinskega krožka. Zato poziva, da starši na takem izletu pomagamo, ne moremo preslišati. Enemu od otrok je pretežak nahrbtnik, drugemu je slabo v avtobusu, tretjemu zmanjka volje in

Umrli je Kari M. Herrligkoffer

Na munchenskem pokopališču *Waldfriedhof* so 13. septembra pokopali profesorja in dvakratnega doktorja *Karla Mario Herrligkofferja*, zdravnika, psihologa in častnega konzula, kise je rodil leta 1916 v *Schweinfurdu*. In ki se je v planinstvu proslavil kot organizator in vodja alpinističnih odprav. Čeprav so ga pogosto kritizirali, so ga enako pogosto določali za vodjo odprav, morda tudi zato, ker je na njih skrbel za vse, od pridobivanja denarja do zadnje konzerve, ki so jo nesli s seboj v gore. On je izbiral cilje, sam je snemal filme, odločal, zdravil poškodovane in ponesrečene, pisal knjige. Predvsem pa je znal pridobiti vplivne podpornike kot pokrovitelje in spodbujevalce alpinističnih dejanj.

V 37 letih, kolikor se je aktivno ukvarjal s planinstvom in alpinizmom, je sodeloval na več kot 20 odpravah, ki so dosegale uspehe, neuspehe, napake, izkušnje, razočaranja. Kot udeležence je izbral dobra imena, bile so tudi ponesrečene izbire članov. »Fenomen Herrligkoffer« je dokazal, da lahko odprava računa z dobrimi možnostmi, četudi nima vrhunskih alpinistov, če se na gori individualisti podredijo skupinskemu delu. Pod njegovim vodstvom so nemški alpinisti od leta 1961 dalje plezali med drugim na *Broad Peak*, *Nanga Parbat*, *Mount Everest*, *Kangčendzengo*, štirikrat na gore *Grenlandije* in še kam.

poguma pred hribčkom, četrti želi na vrh hriba kar po svoje. Vodstvo izleta bi vse te težavice lahko samo razrešilo, vendar z več napora in ne brez težav. Zato vsi starši, ki se teh izletov udeležujemo, vedno pomagamo vsem otrokom ne glede na to, ali so »naši« ali ne.

Starši, ki hodimo na te izlete, smo si počasi tudi sami ustvarili svojo družbico. Nič več ni vikanja, tam smo le Micke in Janezi, Tinke in Ivani. Vedno smo veseli kavice na cilju izleta, ob vsakem počitku pa se do siteda naklepeta. Očitno je, da nam izleti nudijo tisto, kar pogrešamo: družbo sproščenih in veselih ljudi.

Ne glede na to, da je izlet v prvi vrsti namenjen šolskim malčkom, so nad temi izleti navdušeni tudi starši, ki vedno pridejo v velikem številu. Vzrokov za to je mnogo. Eni, ki so še do pred nekaj leti bili veliki ljubitelji gora, so pohode prekinili zaradi majhnih otrok. Druge je delovno mesto zaposlilo v tolikšni meri, da pozabljajo na hribe. Tretji so zidali hiše in zato za hribe ni bilo časa. Četrtem preostali del družine ni kazal prevelikega navdušenja nad takšnimi izleti. Vsem nam pa je skupno eno: manjkalo je le povod, da odrinemo na takšne izlete. Za to gre zahvala Osnovni šoli E. Kardelja, Polje, planinskemu krožku, še posebej pa njegovemu »spiritusu movensu«, vodji planinskega krožka gospe učiteljici **Mojci Grlic**.

Starejši drugošolček, 190 cm in 90 kg
Zlatko Matic

Koledniki na Snežniku

Tudi letos so si številni ilirskobistriški planinci in ljubitelji naše visoke kraške gore na novoletni dan voščili »srečo v novem letu« na samem

Že sedemindvajseti za novo leto na Snežnik

Foto: Tomo Šajn

vrhu Snežnika. Prijeten družabni podvig v pravem zimskem vzdušju ima že 27-letno tradicijo in pridobiva vedno več udeležencev. Oba novoletna praznična dneva je tako vrh Snežnika obiskalo več kot dvesto »kolednikov«, tudi iz širše okolice, iz Kopra, Ljubljane in Trsta.

Ilirskobistriški planinci so z novoletnim obiskom Snežnika napovedali bogato planinsko leto 1992, ko slavijo lep društveni jubilej: 85-letnico

Občnemu zboru PD Zabukovica na rob

Planinsko društvo Zabukovica je imelo prve dni marca občni zbor. Mogoče bo kdo dejal: eden izmed občnih zborov s stereotipno vsebino! Predsednik **Srečko Čulk ml.** je prebral poročilo o delu, tajnik je ugotovil občuten padec članstva, gospodar **Boris Čilenšek** je ugotovil uspehe pri delu na postojanki Hom, načelnik mladinskega odseka **Milan Polavder** je dejal, da je lanska vojna preprečila dva tabora mladine v gorah, predstavnik PZS in drugi so pozdravili občni zbor itd.

Pa vendar vse ni potekalo tako in samo tako! Na občnem zboru so bili predstavljeni problemi, ki se ne nanašajo samo na delo domačega društva, temveč tudi širše.

Vsem je znano, da v Sloveniji vlada evforija preimenovanja ulic in trgov. Mimo tega ne moremo niti planinci. Po eni strani moramo »paziti«, da nam ne vzamejo kakšne ulice, ki se imenuje po zaslužnem planincu, po drugi strani lahko »pristavimo piskerček« in če se že mora preimenovali kakšna ulica, zakaj se ne bi zdaj imenovala po zaslužnem članu naše organizacije.

Na občnem zboru smo ostro protestirali proti temu, da so v Mozirju vzeli ulico **Franu Kocbeku**. Drugo leto bo sto let, kar je v Mozirju ustanovil Savinjsko podružnico Slovenskega planinskega društva, 40 let je živel v Gornjem gradu in njegova zasluga je, da so Savinjske Alpe ostale slovenske; markiral je slovenske planinske poti, gradil slovenske planinske postojanke - in sedaj si naenkrat ne zasluži več svoje ulice v središču doline, ki ji je žrtvoval vse svoje življenje.

Pravzaprav to niti ni čudno, saj so vzeli ulico tudi **dr. Jožetu Goričarju**, utemeljitelju slovenske sociologije, članu Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Vzeli so ulico **Janezu Lipoldu** (1811-1878), znanemu narodnjaku, ki je bil 20 let mozirski župan. Kaže, da delo borcev za slovenstvo iz druge polovice prejšnjega stoletja (Kocbek, Lipold) ni pomembno za Mozirje in tamkajšnje politične strukture.

Na občnem zboru je bilo postavljeno vprašanje, kaj dela PD Mozirje, kako je zadovoljno s tem »darom« pred 100-letnico SP SPD.

Veliko bolje ni niti v Žalcu, središču Spodnje Savinjske doline. Tudi tu se pripravljajo na preimenovanje ulic. Med drugim načrtujejo, da bi ulice dobili **Trubar**, **Plečnik** in **Roblek**. Poimenovanje ulice po **Franu Robleku** pozdravljamo. Fran Roblek je bil predsednik sekcije Savinjske podružnice SPD, bil je znan gospodarstvenik in politik. Po njegovi zaslugi je Savinjska posojilnica, ki ji je načeloval, ogromno pomagala SP SPD. Veliko je prispeval k izgradnji koče na Mrzlici, vodil je gradnjo ceste v Logarsko dolino, ki jo je gradila sekcija SP SPD iz Žalca. Še in še bi lahko našteval. Bil je osební prijatelj Frana Kocbeka in čeprav je Kocbek deloval tudi v Žalcu, še danes nima svoje ulice v tem kraju.

Kako radi pozabljam na domačo zgodovino in vse preradi segamo v širši prostor!

Prav tako smo na občnem zboru protestirali proti drugemu darilu pred stoletnico Savinjske podružnice SPD. Protestirali smo proti temu, da slovenska planinska pot ne vodi več prek Okrešlja, da je izpadel Frischaufov dom. Ustrezni organi PZS so kategorično zatrdili: tako je in tako mora biti, o tem ne bomo več razpravljali. Mi smo pravočasno, že lani, protestirali, odgovora nismo dobili. Lahko zapišemo, da naše društvo šteje prek tisoč članov in v imenu tega števila planincev moramo kategorično pribiti, da se s takšno politiko PZS ne strinjamo. Razpravljali smo tudi o članarini. Že pred leti je naše društvo predlagalo več kategorij članarine, vendar o tem ni bilo razprave. Posledice: članstvo rapidno pada in naše vrste zapuščajo člani, ki so bili 40 let zvesti društvu, ki so marsikaj v društvu naredili, danes pa jih finančno stanje sili, da zapuščajo vrste organizacije, ki so ji bili zvesti 40 let. Pozdravljamo predloge,

da bi tudi takšne člane zadržali v naših vrstah s simbolično članarino.

Tako je občni zbor zajel te in nekatere druge probleme tudi širše. Prepričani smo, da bo predstavnik PZS **g. Adi Vidmajer**, ki nas je v razpravi podprl, te probleme predložil tudi ustreznim organom PZS. Med drugim od PZS zahtevamo jasno stališče glede vstopnine v Logarsko dolino; tudi proti vstopnini se je namreč dvignil glas planincev.

Franc ježovnik

Krkaši so planinci

Letni shod občudovalcev gora iz »Krke« je bil v sredo, 12. svečana 1992, v gostišču Kos v Ločni v Novem mestu. Prostor je bil rezerviran za največ dvajset ljudi, zbralo pa se nas je okrog 60. To sicer ni veliko za tako tovarno, kot je Krka, v primerjavi s prejšnjimi leti pa je bila udeležba trikrat večja.

V lanskem letu smo imeli kljub nič kaj prijaznim razmeram 10 enodnevnih in dvodnevnih izletov. Bili pa smo tudi šest dni pod šotori v kampu Polovnik v Bovcu. Obiskali smo Slavník in Tinjan. Pot v Prekmurje nas je nenadejano pripeljala v biser gotske arhitekture - Marijino cerkev na Ptujski gori. V Ljutomeru smo obiskali našo tovarno - nato pa po prekmurski ravnici k duhovniku in pisatelju **Lojzetu Kožarju**. V Selu smo pogledali rotundo, nakupili olja in dan zaključili v Moravskih toplicah. Povzpeli smo se na Kum, nekaj dni po vojni pa na Gorjance. Teden dni smo prebili pod šotori v Bovcu. Vsak dan smo osvojili po en vrh: Višarje in Kamnitega lovca, Jerebico, Mangart, Poliški Špič in Rombon. Na Višarjih smo se srečali s predsednikom vlade **Lojzetom Peterletom** in se marsikaj pogovorili. Skoraj vsi smo bili pri nadškofovi maši, pa ni nobenemu nič škodilo. Na zaključku sem celo dobil pohvalo: »Lepo vreme je bilo zato, ker smo začeli z romanjem!« Gore so za vse, za verne in neverne; enim in drugim pomagajo, da smo strpnější v medsebojnih odnosih. Žal tega ne vedo nekateri naši »politiki«.

Jeseni smo obiskali še Dolino Sedmerih jezer, Smrekovec, Raduho in Ratitovec. Sezono smo zaključili z izletom v neznano.

Na vseh teh organiziranih izletih nas je bilo 360 udeležencev. Krkaši pa tudi radi hodijo po svoje. To sem videl po vpisnih knjigah v planinskih kočah.

Imeli smo prodajo nahrbtnikov znane izdelovalke **Emilije Novak** iz Lendave. Sto kupcev je takih, ki se ne udeležujejo skupinskih izletov.

Zdaj imamo akcijo dobrih planinskih obuvav izdelovalca **Kavčiča** iz Žirov. Prodaja jih turistična agencija Mana v Novem mestu.

V letošnjem letu smo predvideli naslednje izlete: na Katarino, Žavcarjev vrh, Lisco, Polhograjsko Grmado, Pohorje, tabor na Okrešlju, Jalovec,

Kanin. Obiskali bi radi tudi Dolomite. Upamo, da bomo dosegli vsaj nekaj vrhov.

V Krki je 13 planinskih in mladinskih vodnikov. Žal nas je bolj malo aktivnih. Dobro obiskan letni shod je dal upanje: bolje bo!

Za konec prijaznega popoldneva je poskrbela **magistra Odeta Gorše** s svojimi diapozitivi. Njene besede in slike so nam dokazale, da se ne splača obupavati. Njen oče, ki se je pri 92 letih povzpел na Triglav, je bil dobro potrdilo. Upam, da bomo z vsaj malo dobre volje tudi mi dosegli marsikaj. Lepote sveta so bile ustvarjene zato, da jih človek občuduje in se ob njih duhovno in telesno krepí.

Vabim vas, da se nam pridružite. Vaš trud bo bogato nagrajen, kajti veselje je nalezljivo in bogato poplačano.

peter **plepož**

Edina pot čez Karavanke

Med zadnjo svetovno vojno so za svobodo padale tudi žrtve po Rožu, v Podjuni in drugje na Koroškem. V marcu s pohodom obujemo spomin na padle pod Arihovo pečjo. Letos je bil obisk precej okrnjen: politika in cena sta vplivala na to. Ta edina tako organizirana pot na severno stran Karavank, ki pa je v koledar slovenskih planinskih akcij ne zapišejo, kot zapišejo Snežnik, Porezen itd., kar je škoda glede na moralno podporo slovenstvu v Avstriji, je bila na startu pri Polancu omejevana. »Koča je zaprta, pot ni prehodna...« - in mnogi so šli le do bunkerja žrtev (pol poti), potem pa so se vrnili na izhodišče. Startnina je bila 50 šilingov; udeleženci so sklepali, da je bila pot odsvetovana zato, da bi organizatorji tod ne zaslužili s kavo in gostinskimi storitvami.

Toda tisti, ki so se odpeljali na Kopanj (lažja pot), so prišli do koče, kjer je bilo tako kot v prejšnjih letih - prijetno.

Zelo prav bo, če PZS v prihodnje vzame v svoj program informacij tudi to pot, kajti s koroškimi Slovenci se je zelo pomembno družiti, pa četudi politiko, ki je letos verjetno tudi posegla vmes, odpišemo. Pot v Evropo naj nam omogočijo tudi planinska srečanja.

F r a » **vodnik**

Avgusta odprta Erjavčeva koča

Predstavniki Planinskega društva Jesenice, ki še vedno zidajo močno prenovljeno Erjavčevo kočo na Vršču, so na letošnji prvi februarjski seji Predsedstva Planinske zveze Slovenije obrazložili načrt, kako bi najpozneje do letošnjega 1. avgusta vsaj delno usposobili kočo za obratovanje. Nujna dela do tega datuma so po besedah predsednika jeseniškega društva **Pavla Dimitrova** opredeljena s terminskim planom in bi bila lahko ob zagotovljenih sredstvih zaključena do letošnjega 1. julija, do tega roka pa je

treba urediti pritličje, kuhinjo in skupna ležišča na podstrehi, kar bo veljalo tri milijone tolarjev.

V društvenem upravnem odboru so si razdelili naloge pri zbiranju sredstev, vendar bo, kot vse kaže, prispevek podjetij premajhen, saj bodo s tega naslova zbrali le tretjino tega denarja, kolikor bo vreden material, ki ga bodo v glavnem dobili. Kreditov pa si društvo ne upa najemati, ker jih ni sposobno vračati.

Pobude za oblikovanje družbe z omejeno odgovornostjo so ostale na pol poti. Ob nekaterih pomislekih v društvu tudi med morebitnimi sovlagatelji ni čutiti posebnega zanimanja, čeprav nekaj dogovorov o različnih oblikah finančne pomoči in sovlaganja še vedno poteka.

Predsednik PZS **Andrej Brvar** je na sestanku predsedstva povedal, da so sredstva za obnovo in vzdrževanje visokogorskih postojank, ki jih prejema PZS, preskromna za vse potrebe, vendar ima Erjavčeva koča pri delitvi sredstev že nekaj let prednost, saj je tudi PZS veliko do tega, da bi koča, kakršna je Erjavčeva, obratovala tudi v zimski sezoni. O načinu financiranja se bo moralo na koncu odločiti društvo samo, amatersko in prostovoljno delo pa pri tako velikem zalogaju komajda še pride v poštev.

Dogovorjeno je bilo, da bo Planinska zveza Slovenije večji del denarja, ki bo dodeljen tej koči, nakazala že marca, da bi bila s tem zagotovljena čimvečja realna vrednost.

Zbor Delovih planincev

V petek, 21. februarja, so imeli planinci Dela svoj volilni občni zbor. Sindikalno dvorano je napolnilo domače članstvo, pa tudi zastopniki sedmih drugih društev. Pred zborom je zapel tri planinske pesmi domači moški pevski zbor Grafika pod vodstvom tiskarja **Jožeta Jesenovca**, glasbene točke pa so prispevali mladi tamburaši z osnovne šole Vita Kraigherja, kjer ima društvo planinski odsek.

Delovno predsedstvo, ki ga je vodil veteran **Jože Gasparič**, je nato po običajnem dnevnem redu usmerjalo potek poročil in razprav, ki so jih podali društveniki.

Predsednica **Marjeta Šuštar** je opravičila nekoliko manjšo aktivnost društva v preteklem letu zaradi vojne - odpadla so medrepubliška srečanja in letovanja na morju ter dva izleta v tujino. Nekatere akcije so izpeljali naknadno, tako da so imeli šest izletov (1 družinski: Komna-Krn-Lepena; 2 mladinska: Slivnica, Lubnik; 1 pionirski: Rašica; 1 transverzalni: Samoborsko pogorje ter 1 v neznano: Zaplana). Udeležili so se šestih pohodov, med njimi dveh nočnih (zimski po Jelovici in letni Rokovnjaški) ter štirih dnevnih (Arihova peč, Snežnik, Porezen, Blegoš), enega tekmovanja (Pot spominov) in petih alpinističnih izletov (Mt. Blanc, Ortler, Peralba, Viš,

Člani PD Delo ob društveni 20-letnici v Iškem Vintgarju
Foto: Lojze Adamlje

Spitzegel). Če k temu prištejemo še eno delovno akcijo (pod Golico) in dve društveni prireditvi (ob 20-letnici v Iškem Vintgarju), je bilo vsega 20 uspešnih akcij, ki so se jih udeležili 203 člani in 100 mladincev. To pa ni tako malo, posebno ne, ker so bili na 30 vrhovih s povprečno udeležbo 15 izletnikov.

Lani se je posebno izkazal planinski odsek v šoli Vita Kraigherja s svojim kulturnim programom (tamburaši, recitacijo, folkloro), ki je tudi popestril društveno obletnico v Iškem Vintgarju. Kljub nestalnemu vremenu je jubilejna obletnica uspela tudi zato, ker je 45 darovalcev prispevalo zanimiva darila za bogat srečelov: gorsko kolo, šunko idr.

Predsednica je pohvalila prizadevne organizatorje, med njimi 13 vodnikov, ki so v letu dni opravili 2226 prostovoljnih delovnih ur za vodenje izletov, markiranje poti, varstvo narave in izdajo planinskega biltena.

Po finančnem poročilu s prometom 241 151 tolarjev in z aktivnim startnim saldonom je poslovanje pohvalil tudi nadzorni odbor, ki je predlagal odboru razrešnico.

ln kaj bo letos novega?

V zanimivi razpravi so zastopniki iz sosednjih planinskih društev (Železničar, Rašica, IMP, PTT, LP, Grafičar in MDO) zavidali uspehe z mladino in tudi pripravljenost, da bomo izlete organizirali z našimi vodniki tudi za upokojece Dela. Vodnik Janez jih je povabil na naše izlete že na njihovem zboru.

Ugoden vtis je pustilo tudi poročilo mladince **Uroša Muca** iz planinskega odseka na OŠ, ki ima včlanjenih 34 učencev in 8 staršev. Za vzorno sodelovanje na izletih in prispevkih za Bilten so bili pohvaljeni učenci **Uroš Surlovič**,

Manca Novinec, **Ana Dobovišek** in **Polona Kljun** in nagrajeni s knjigami Sto slovenskih vrhov. Posebno pohvalo je prejel najmlajši vodnik **Marko Šuštar**, ki je za Bilten prispeval kar pet opisov in 10 dia posnetkov.

Nova je tudi društvena omarica v avli Doma tiska, ki bo sproti obveščala člane o izletih in akcijah. Sicer pa še naprej ostaja dežurna služba v pisarni čez cesto (Gramex), odprta **vsak četrtek** od 15. do 17. ure, kjer se je mogoče prijaviti za izlete in letovanja v planinskih kočah na Veliki planini in pod Golico ali poravnati članarino.

Poleti bo PD Delo imelo tedenski planinski tabor v dolini Tamar pod Jalovcem, tudi za odrasle.

Po sprejemu proračuna, ki predvideva 309 750 tolarjev dohodkov in izdatkov ter predlogu za nov društveni **odbor** so z javnim glasovanjem potrdili predlagane kandidate s predsednico **Marjeto Šuštar**, podpredsednikom **Janezom Porento**, tajnikom **Dragom Peršlom**, knjigovodkinjo **Miro Lamprecht** in blagajničarko **Marijo Leske** ter nadzornim odborom in sedmimi načelniki odsekov.

Po končanem zboru je bil v predverju dvorane družabni pogovor, posebno še z grafičarji iz Zagreba, o nadaljnjem sodelovanju in srečanjih.

Jože Gasparič

Zborovanje ljubljanskih železničarjev

Kakšnih 200 članov se je 22. februarja zbralo v ljubljanskem Domu Maksa Perca, ki je last Ministrstva za notranje zadeve, na rednem letnem občnem zboru Planinskega društva Železničar iz Ljubljane.

Kot je bilo rečeno v poročilu, se je v zadnjem burnem letu od plebiscita za samostojno in

neodvisno Slovenijo do razglasitve slovenske neodvisnosti, ki je bilo hkrati težavno leto, število društvenih članov zmanjšalo za 124, kar pomeni, da jih društvo zdaj šteje 597. Vendar so bili člani in društveno vodstvo lani še kar delavni: od 43 izletov so jih izvedli zaradi vojne le 29, na lanskem pohodu na Štampetov most pa je bilo kar 515 domačih in tujih planincev, kar je največ doslej. Ob tem je bilo omenjeno, da na društvenih izletih pogrešajo mladino. Posebej za svojo mladino, največ iz sekcije v osnovni šoli Mirana Jarca, so organizirali nekaj prijetnih izletov. V Domu na Vogarju, ki je društvena last, je zadnji čas pogorela pomožna kočica, ki jo bodo zdaj obnovili; sicer pa je bilo tam lani zaradi vojne v Sloveniji polovico manj obiskovalcev kot leta 1990.

42 članov alpinističnega odseka je v zadnjem letu opravilo 306 plezalnih vzponov različnih težavnostnih stopenj. Posebej so na občnem zboru imenovali **Simono Škarja**, ki je plezala v stenah ZDA, ter **Bojana Počkarja** in **Vanjo Furlana**, ki sta na slovenski odpravi na Kangčendzengo dosegla zares lep uspeh, o katerem je Planinski vestnik že poročal.

Upravni odbor PD Železničar iz Ljubljane bo tudi v naslednjem enoletnem obdobju do naslednjega občnega zbora vodil **Franc Hočevnar**, ki mu bo stalo ob strani 22 članov upravnega odbora.

M. R.

Pohod na Zasavsko Sveto goro

V nedeljo, 9. februarja letos, je PD Zagorje iz istoimenskega mesta ob Savi organiziralo 4. pohod planincev na Zasavsko Sveto goro (849 m). Po lepem in sončnem vremenu je s starta odšlo več kot tisoč planincev vseh starosti; skupina planincev iz Zagreba je, na primer, odšla z železniške postaje Sava. Na cilju je bilo dobro poskrbljeno za dušo in telo, tam so podelili priznanja z dnevnikom pohoda, bronašte in srebrne značke, medtem ko bodo za šesti pohod podelili zlati znak, za deseti pa posebne plakete.

Ena od največjih nagrad za obiskovalce je bila, da so bile Kamniške in Savinjske Alpe kot na dlani, vse v snegu, in so bile zaradi čistega zraka videti čisto blizu. Sicer pa so nam z Zasavske Svete gore, ki je že v turških časih nudila zatočišče domačinom, enako pa tudi med drugo svetovno vojno, odplavali pogledi do Snežnika, Nanosa, Julijskih Alp, Karavank, že omenjenih Savinjskih Alp, Gorjancev in dolenskega Triglava. Hrvaški obiskovalci bi lahko imeli kakšno težavo z denarjem, vendar so organizatorji poskrbeli, da za osnovne nakupe ni bilo treba menjati tolarjev in so vse uredili v vsesplošno zadovoljstvo.

Mimogrede naj omenim, da so dostopi na Zasavsko Sveto goro z železniških postaj Sava,

Zagorje in Kresnice ter iz Medijskih Toplic (Izlake) in da trajajo pešpoti od ene do treh ur, medtem ko pripeljejo avtomobili tja gor seveda veliko hitreje. Čisto ob koncu je treba poudariti, da so cene v planinskem domu zelo primerne, da je planinska kočica brezhibno čista in urejena in da se ni mogoče niti malo pritožiti niti nad gostoljubnostjo.

Josip Sakoman

Sončni Zumberak

Na dan prestopnega leta je skupina 40 planincev iz Zagreba šla na pot v Zumberak od Stojdrage prek Griča, Ječmišta (976 m), Vodic, Sošic, Radovice-Krmačine, Vivodine, Krašičev in Brezariča do Jaške. Na Stojdragi smo preseletili **Franja Valenčaka**, ki smo mu prinesli priznanje Planinske zveze Zagreba. Od tod smo nadaljevali pot do Petričkega sela in naprej do planinske kočice na Vodicah.

V izrednem sončnem vremenu, ko smo ponekod na snegu videli sledove medvedjih šap, kar naj bo planincem opozorilo, smo bili očarani nad lepotami žumberaških gor. Posebno so se nam oči pasle na Sveti Geri, Mirni gori, Japetiču in Plešivici.

Pri planinskem domu PD Dubovac iz Karlovca smo malicali iz nahrbtnika in grlo poplaknili z zdravno planinsko vodo. Od tod smo z avtobusom nadaljevali pot proti Vivodini in prepotovali tudi delček Slovenije, vendar pri prestopu meje ni bilo nikakršnih težav. Videli smo, da so kljub zgodnjemu letnemu času domačini na Kaštu na Hrvaškem in v Drašičih v Sloveniji že s polno paro obdelovali vinograde. V Vivodini smo bili posebni gostje župnika **Andrija Markača**, med vračanjem proti domu pa smo se ustavili še pri družini **Burja**, kjer smo dobili izvrstno pijačo po močno znižanih cenah.

Josip Sakoman

Zimovanje MO PD Kranj' na Komni

Na svečnico naj bi prišel medved iz brloga, da oceni, koliko časa naj bi še spal. Letošnja je bila bolj mokra kot mrzla, pa se je naša mala četica vseeno pridno vzpenjala proti Komni. Bolj visoko smo bili, bolj se nas je pollaščala radovednost. Pred nami so bili štirje dnevi drugega življenja in predvsem tisti, ki smo se na Komno v zimskem času vzpenjali prvič, smo bili polni pričakovanj in iz vsakega koraka smo črpali vtise. V hribih vedno vlada drugačno razpoloženje. Človek dobi občutek, da so spone, ki so ga vezale k tlem, v meglo in v vsakdanje malenkosti, končno sproščene in lahko duh ob fizičnih naporih prosto in čisto drugače zadiba. Nova prijateljstva, novi obrazi, novo okolje, hribi, sneg, občutek svobode; vse to nas je prevzelo takoj, ko smo stopili iz nižinske megle na sonce, ki si je borilo prosto pot skozi oblake. V trenutku ti postane skoraj

Na Kalu (2001 m)

Foto: Matej Majnik

vseeno, kje boš spal, kaj boš jedel, saj se ti zdijo take stvari popolnoma nepomembne.

Ko je sonce zašlo, je postalo takoj temno. V hribih se ob jasnih nočeh vidi toliko zvezd!

Kljub krasnemu jutru so se naslednji dan pripodili oblaki. Po celem snegu, ki se je prav nagajivo udiral do kolen in še čez, smo se dobre volje in ne brez sape vzpeli do Vratc. Na odprtem smo si privoščili dobro vetrno kopel in brezplačno kuštranje las. Vsi mokri, a kot zmagovalci smo se vrnili v kočo. Ne vem, kako se nam je izmuznil popoldan, a proti večeru smo si odšli ven na prosto ogledat rdečo zarjo. Občutek, da ne more biti res, in zavest, da je ta lepota vseeno resnična, nas je zaustavila in dolgo ni nihče spregovoril.

Večer v jedilnici je bil vesel, a pogrešali smo nekaj obrazov, ki smo jih spoznali prejšnji dan. Dopoldne so že odsmučali v dolino.

Vremenska napoved za naslednji, se pravi tretji dan je bila slaba. Jutro pa nam je v razkošju barv in svetlobe pokazalo, da je Komna velika izjema. Ali pa smo bili izjeme mi?

Sonce nam je svetišlo in nas spodbujalo na poti proti Malim Vratcem pod Kalom, od koder je lep razgled v dolino Trente. Na poti smo se ustavljali, da smo se nagledali senc in svetlobe, ki se je odbijala od ledenih ploskev. Sama belina! Kot bi stopil skozi nevidna vrata pravljice. Če bi mi takrat kdo rekel, da sanjam, bi mu verjela. Najbolj zagnani so se povzpeli še na Kal, da bi dosegli višino dva tisoč metrov. Počasi smo se spuščali, nastavljali obraze soncu in zavili proti Triglavskemu jezeru. Sneg se je vedno bolj vdiral in pri tabli smo se obrnili na zgaženo pot, ki so jo pridni prijatelji zgazili že prejšnji dan in

je vodila prav h koči. Precej bolj utrujeni, mokri in lačni, a še vedno veseli smo priropotali v kočo ravno na kosilo.

Zvečer smo se začetniki naučili nekaj najpomembnejših vozlov. V slabo voljo nas je spravila le zavest, da je dan, ki je sledil, zadnji na Komni.

Tudi zadnji dan nas je zbudilo sonce. Mladinski vodniki so nas naučili spuščanja z vrvo in ustavljanja s cepinom. Tako radi bi še ostali! Kar nismo se mogli odločiti za pot navzdol. Pogled na sneg, sonce in prijatelje je bil tako lep, da bi ga najraje odnesli s seboj v dolino.

In smo ga res. Prav Komna mi bo vedno spodbuda, ko se mi bo zdelo vse megleno. Na Komni vedno sije sonce.

... <

Ana Marija Kunstelj

Pohod na Ramšakov vrh

Že četrtič zapored je bil planinski pohod na Ramšakov vrh (970 m), sedaj v organizaciji in izvedbi PD Vinska gora (ustanovljeno 15. junija 1990, prej planinska sekcija TVD Partizan). V lepi sončni nedelji po slovenskem kulturnem prazniku se gaje udeležilo 171 vpisanih pohodnikov (lani 124). Organizatorji so poskrbeli dvakrat za čaj (nad razgledno Gonžarjevo pečjo in na Lopatniku). Kontrolni žig so odtisnili prav na vrhu, vpisali pa v koči na Lopatniku. Kdor je hotel, je lahko sočasno odtisnil še štiri žige njihove Poti po Vinski gori (Gonžarjeva peč z lepim razgledom, Radojč 937 m, Ramšakov vrh in Lopatnik), marsikdo pa se je še podal na vrh Vinske gore, Temnjak (806m), pa mimo Vovkovega mlina na prelaz pod Dobovičnikom (Breceljem) in morda še na kratek skok v nasprotni breg, mimo domačije Lamperčka na Gorjak (452 m). Sestop je bil po cesti čez Prelesko v center Vinske gore, od koder je krenil pohod.

Na nebu so pohodniki lahko opazovali padalce, ki so s pridom izrabljali ugodno termiko. Pripisati velja, da so kontrolne točke opremljene z žigi, ki so sedaj vgrajeni na cevni konstrukciji, tako da se odtisne navzgor. S tem je manjša možnost »zmika« žiga, kar se je večkrat dogodilo, ko je bil v skrinjici na verižici. Žigi so kovinski. Pot je mogoče prehoditi v dobrih osmih urah. B. J.

Pohod žensk na Hom

V nedeljo, 8. marca, je bil organiziran in izveden peti planinski pohod žensk na Hom. Start je bil iz Matk, Šešč in Griž, cilj pa pri planinskem domu na Homu (605 m). Učenci OŠ Griže so izvedli kulturni program in podelili udeleženkam šopek spomladanskega cvetja, PD pa je poskrbelo za brezplačen čaj. Nagovor je opravil predsednik PD Zabukovica **Srečko Čulk**. Med drugimi je povedal, da bo pohod tudi v prihodnje, ker hoja, ta elementarna prvina človeka, ostaja ne glede na to, če se praznik menja. Planinkam na čast skupaj lahko enkrat pridemo na Hom. Najstarejša **Anica Petek** (91 let) in najmlajša **Katja Kolar** (3 leta) sta dobili darilo. O teh podrobnostih je skrbno evidenco na vrhu opravil **Milan Polavder**. Zabeležil je 106 udeleženk (lani 71). B. J.

Mariborčana prehodila karlovško pot

Člani izvršnega odbora Hrvaškega planinskega društva Dubovac iz Karlovca so določili članarino za letošnje leto, ki znaša za člane 500 Crd na leto mladino 200 Crd (hrvaških dinarjev). Na tej seji so sporočili, da sta karlovško transverzalo »Po poteh 13. proletarske brigade« lani prehodila **Andrej** in **Franci Rajh** iz PD Maribor-Matica, oba pa sta prehodila tudi »Dubovško planinsko pot« skupaj s še približno dvajsetimi člani Hrvaškega planinskega društva Dubovac, ki so se udeležili sedme karlovške planinske šole. - Ker je iztekla pogodba z oskrbnikom planinske kočice na Vodica na Žumberaški gori nad Sošicami, bo dom do nadaljnjega zaprt. Ob koncih tedna od petka popoldne do nedelje zvečer pa bo od 1. aprila do 1. oktobra odprt dom na izletniški točki Kalvarija nedaleč od **KarIOVca**. dr. Ant. starčević

Društvo za varstvo Plitvičkih jezer

V soboto, 21. decembra lani, je bila v Hrvaški gospodarski zbornici v Zagrebu ustanovna skupščina Društva za varstvo in napredek Plitvičkih jezer. To je bila pravzaprav oživitve društva, ki je bilo ustanovljeno leta 1883 in ki je delovalo do leta 1942. Obnovljeno društvo je bilo ustanovljeno na pobudo **dr. Petra Vi-**

dakovića, nekdanjega direktorja Narodnega parka Plitvice, s skupino somišljenikov. Naloga društva je natančno zaznamovana že v naslovu, dodati "pa je treba, da je prav sedanjí vojni čas na Hrvaškem najresnejša grožnja Plitvicam in je društvo še kako upravičeno delovati. Za predsednika društva so izvolili dr. Vidakovića, za podpredsednika pa **dr. Srečka Božičevića**. Na skupščini je bilo, kar je na koncu koncev razumljivo, veliko planincev. Ker društveni statut omogoča tudi kolektivno članstvo, bodo v planinskih vrstah razmislili o tem, ali se ne bi včlanila celotna Hrvaška planinska zveza.

Od kod denar?

Z zakonom so bile pred časom ukinjene vse prejšnje samoupravne interesne skupnosti (SIS), strokovni in administrativni aparat in vse finančne zadeve ukinjenih SIS pa so prešli v občinske in republiški izvršni svet oziroma njihove sekretariate (oddelke). Denarna sredstva, ki so se prej oblikovala iz osebnih dohodkov pri ustreznih SIS, so zdaj v občinskih in republiškem proračunu, ki jih sprejemajo občinske in republiške skupščine. Strokovna dela na tem področju zdaj izvajajo občinski sekretariati in ministrstva v republiški vladi. Za šport, torej tudi za planinsko organizacijo, so pristojni občinski sekretariati (oddelki) za šolstvo in šport. To pomeni, da se zdaj zagotavljajo sredstva za planinska društva v proračunu občin, za Planinsko zvezo Slovenije pa v republiškem proračunu. Planinska društva morajo za financiranje svojih dejavnosti, za katere so poprej prejemale sredstva od SIS za telesno kulturo, predlagati svoje prijave občinskim sekretariatom za šolstvo in šport oziroma tisti občinski službi, ki je določena za zbiranje predlogov. Pomembno je sodelovanje planinskih društev s pristojnimi občinskimi strokovnimi službami, v občinah z več PD pa naj se v koordinacijah dogovorijo o skupnem nastopu.

Mali oglasi

Letošnjega 29. februarja ob pol enajstih je bila nekemu planincu (verjetno iz Trbovelj) na Mrzlici ukradena planinska palica iz bambusa. Ker je bilo očitno, da *mu* ta palica veliko pomeni, ga obveščam, da je bila najdena in ponovno »ukradena« pred planinskim domom na Kalu. Spoštovani gospod jo lahko kadarkoli dvigne na naslovu: j. ž. Hace, Podvine 30, 61410 Zagorje

Ob Svečinski planinski poti sem letošnjega februarja našel fotografski aparat. Lastnik (verjetno planinec z dvema otrokoma) naj se oglasi na moj naslov. ,anc Kocbek, Ul. svobode 64, 62204 Miklavž

ljubljska banka

Dolenjska banka d.d.
Novo mesto

Pravi naslov
za denarne zadeve

Poiščimo rešitev skupaj !

Na
zaple-
teni poti
do uspeha v
sodobnem po-
slovnem svetu potre-
bujete partnerja, ki je strokovno
podkovan,
dinamičen in

zanesljiv, hkrati pa
izkušen in inovativen.

Novoline vam ponuja:
finančni inženiring,
controlling, ekonomsko razvojne
storitve in naložbe, trgovino Novoline
commerce.

NovoLine

Pot pravih odločitev.

Novoline d.o.o. Cesta komandanta
Staneta 38, 68000 Novo mesto,
tel. 068/27 005, 068/27 007, 068/27 012, fax 068/25 082

•BRAMAC•

Bramac d.o.o. Škocjan – vse za streho

•BRAMAC•

varna streha
za vse življenje

Pod streho BRAMAC boste v prihodnosti naši zase in za vaše otroke varnost in udobje. Za kvaliteto materiala in odpornost proti zmrzali dajemo 30-letno garancijo. Lepoto strehe, harmonijo med hišo in streho določate vi: izbirajte med dvema modeloma in štirimi barvami za individualnost vaše strehe.

In ne pozabite na kompleten sistem dodatkov po meri, ki hitro in varno reši vse detajle strehe. Odločite se za streho BRAMAC – varno prihodnost.

KUPON PLV 1

Prosim, pošljite mi brezplačno in neobvezno predloge, prospekte, cene in kupoprodajne pogoje.

IME IN PRIIMEK:

POKLIC:

NASLOV:

Če potrebujete nasvete, pokličite naš tehnično-informativni oddelek po telefonu:
(068) 22 016 in (0602) 85 074.

•BRAMAC•

Bramac d.o.o. Škocjan – vse za streho
Sedež in tovarna I: 68275 Škocjan, Dobruška vas 45, tel.: 068/22 016, fax: (068) 76 290.
Tovarna II: 62375 Šentjanž, Otiški vrh – Dravograd, tel.: 0602/85 074, fax: 0602/85 206